

Miljenko Brkić

KABALA U POTRAZI ZA SMISLOM

www.digitalne-knjige.com

Miljenko Brkić

KABALA U POTRAZI ZA SMISLOM

2025.godine

Dragi čitatelju, pred tobom je tekst knjige i on nosi u sebi neki smisao. Čitajući ovu knjigu ti ćeš doživjeti taj smisao, jer je tvoja duša osjetljiva na riječi koje su sastavnica teksta. Ali smisao koji ćeš doživjeti nije učinak nekakve magije riječi, nije puki proizvod kombinacije riječi u tekst. Smisao koji ćeš doživjeti je smisao same zbiljnosti na koju on ukazuje, a ti taj smisao doživljavaš u svojoj duši. I ne bi ga mogao doživjeti da on zbiljski ne postoji, da nije smisao same zbilje koja je postojala i prije ovog napisanog teksta. A koja je to zbilja na koju tekst upućuje doznati ćeš čitanjem tog teksta.

Grafička napomena:

Hebrejsko slovo Het transliterirano je kao Ħ i ĥ; izgovara se kao glas h u njemačkoj riječi *der Bach* (potok) koju bismo transliterirali kao [Baħ]

© Copyright Miljenko Brkić. Sva prava pridržana.

Ni jedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kom obliku ili na bilo koji način uklopiti u drugi rad, prenijeti u bilo koju formu: bez pismenog odobrenja autora, uvažavajući sva autorska prava.

*„Sav taj rad znanosti... vodi prema
gore najboljidio duše do gledanja
najboljega bitka“*

Platon, Politeia 532 c 5

Pripremio : Miljenko Brkić

Uredio i obradio: Nenad Grbac

Sadržaj:

1. UVOD U KABALU	08
1.1 Što je Kabala?	08
1.2 Kabala i teorija emanacije	11
1.3 Četiri svijeta (arba olamot)	14
2. GOVOR O SMISLU U KABALI	16
2.1 Što je to smisao?	16
2.2 Eksplozija riječi u smisao i implozija smisla u riječ	19
2.3 Blokovi smisla – osvrt na Carla Suaresa	27
2.4 Moj pristup – temeljne jedinice smisla	32
2.5 Uvod u teogramatiku	33
2.5.1 Dinamika i smisao hebrejskih slova	35
2.5.2 Božje radnje i slova	37
2.5.3 Teogramatika i slovodinamika	41
2.6 Oslobađajuća misao u Kabali	44
2.7 Ne izgubiti smisao	46
3. SMISAO GOVORA	49
3.1 Kako su nastali jezici?	49
3.2 Čuti smisao ili zvuk Božjih atributa	50
3.3 Odnos smisla bića i značenja riječi	54
3.4 Transformativna funkcija jezika	59
3.4.1 Od glasnog govora do najvišeg govora	65
3.5 Smisao i funkcija	66
3.6 Zvuk i smisao	66
4. LJUDSKO TIJELO I SMISAO	68
4.1 Teosomatika	68
4.2 Smisao i fiziologija	70
4.3 Smisao i pokret	71

5. SMISAO BOŽJEG GOVORA	74
4.1 Pitanje o Bogu u Kabali	74
4.2 Bog u odnosu	81
4.3 Bog govorom stvara svijet	85
4.3.1 Bog i pet elemenata	89
4.4 Govor Kabale i Božji govor	91
4.4.1 Praksa Kabala govora	93
4.4.2 Božji atributi i njihovo simboliziranje	97
6. GOVOR O BOGU	101
5.1 Kako govoriti o Bogu?	101
5.2 Kako Bog stvara	105
5.2.1 Put kreacije i put povratka	107
5.2.2 Pojava i smisao	108
5.2.3 Bog i smisao	111
5.2.4 Bog i osjetila	114
5.2.5 Meditacija na smisao fenomena	116
5.3 Bog je punina (smisla)	117
5.3.1 Zazivanje Božjeg imena	119
5.4 Božja očitovanost u svijetu	120
7. SIMBOLI U KABALI	123
6.1 Simboli Božjih atributa u praksi	126
6.2 Simbolizacija sefirota kroz svjetove	129
6.4 Praksa simbola za sefira Jesod	135
6.3 Duševni poriv sebe-ozbiljivanje u Bibliji	141
7. HERMENEUTIKA BIBLIJE - TUMAČENJE BOŽJEG GOVORA	143
7.1 Govor Kabale i mišljenje svijeta	143
7.1.1 O izvoru govora	144
7.2 Model PaRDeS	147
7.3 Prijevod Biblije kao prijenos smisla kodiranog	149

hebrejskim jezikom	
7.3.1 Tohu vavohu (Post 1,2a)	152
7.3.2 Mudre izreke (Mišle) 1,20	155
7.4 Egzegeza knjige Zohar 159	155
7.4.1 Tumačenje izreke „Bog je svojom rukom...	158
7.4.2 Jezik Zohara i govorenje tuđim jezicima	160
8. „PROPOVJEDNIK" - KABALA TUMAČENJE	161
8.1 Put ispražnjavanja od punine smisla	164
8.2 Put ispravnog hoda kroz svjetove	170
8.3 Put kabala ma'asit	172
9. GOVOR O SMISLU U KNJIZI „JOB"	177
9.1 Najviši smisao u modelu Pardes	178
9.2 Bog šalje i dobro i zlo	180
9.3 Tko je Bog u knjizi „Job"?	183
9.4 Čitanje Joba pod vidom da'at	184
10. U POTRAZI ZA SMISLOM ŽIVOTA	186
10.1 Kako dostići najviši smisao?	186
10.2 Najviši smisao u Tori	188
10.3 Tijelo i smisao	191
10.4 Uzdizanje do smisla i silazak u akciju	200
11. ZAKLJUČAK - Uzdizanje do izvornog smisla	203
12. LITERATURA	205
13. LEKSIKON	209
14. SAŽETAK/ABSTRACT	222
15. BILJEŠKA O AUTORU	226
16 RECENZIJA KNJIGE IVO BABIĆ	228
17 RECENZIJA KNJIGE DARKO PLEVNIK	230

1. UVOD U KABALU

Knjiga razmatra odnos Kabale i smisla. Smisao nije postavljen tek općenito u znaku semantičke teorije, nego se razmatra mogućnost otkrivanja smisla kroz učenje i praksu Kabale. Knjiga se dijeli na tematske cjeline:

- I. Odnos smisla i govora, smisla i pokreta, smisla i mišljenja;
- II. Tumačenje smisla u Kabali;
- III. Bog i smisao, tema besmisla u knjigama *Kohelet* i *Job*;
- IV. Praksa življenja najvišeg smisla.

Ključne riječi: Kabala, potraga, smisao, simboli, govor, Bog, ispraznost (*hevel*), praksa Kabale, tumačenje.

1.1 Što je Kabala?

Kabala je *primanje* (hebr kibel: primiti) i *prihvatanje vizije* (hebr: יִרְדָּה) stvaranja svijeta i života u svijetu pod vidom emanacije Božjih atributa. Ta vizija je uobličena u tekst knjiga koje čine tradiciju Kabale, ponajviše *Tanak* (Biblija) i *Talmud*. Čije su to vizije?

To su vizije velikih židovskih proroka počam od Mojsija pa sve do Malahija. Oni su u svojim *najvišim* stanjima duha, razinama duše koje korespondiraju *najfinijim* razinama bitka, „vidjeli“ istinu i prihvatili kao vjerodostojnu **istost** stanja *duše* i stanja *zbiljnosti*. Svoju viziju stvaranja svijeta, stvaranja života, stvaranja čovjeka, povijest ljudskog roda (od Adama i Eve do danas) uzeli su kao otkrivanje onoga što *uistinu* jest istina same stvarnosti – a ne tek puko priviđanje u duši! Njihove vizije nisu tek nešto puko *subjektivno*, nego su doživljaj, ogledanje u duši, onoga što postoji objektivno kao „vanjska“ stvarnost. Ono što smo primili kao svete

spise je zapis ili tekst koji prenosi njihove vizije. Spisi su postali sveti po svetosti njihovih vizija, a vizije su svete po svetosti njihovih nositelja. Ali odakle to što je došlo kao vizija tim svetim ljudima – prorocima?

O tome govori sam tekst koji je zapis vizije koja je dana svetim ljudima. Sadržaj vizije nadilazi svetost vizije i nije proizvod vizije, nego joj *prethodi*, naime: samo stvaranje svijeta je nešto što se dogodilo i događa se prije i neovisno o ljudskim vizijama pa ma kako one bile svete i sveti njihovi nositelji.

Svaki čovjek traži u svijetu *smisao* pojava, događaja, stvari. Nalaženje tog smisla ovisi o samom *čovjeku* i o načinu na koji traži taj smisao. Kabala je samo *jedan od načina* pronalaženja smisla. Koji i kakav način?

Put Kabale sastoji se u traženju smisla neke pojave, ali da se pritom *ne zastane* na razini pojave, nego da se tražitelj uzdigne iznad pojave te da na višim razinama postojanja (u Kabali se govori o četiri svijeta) pronade bit pojave, kako je ona proizvedena od Boga, te da se ta ista bit razumije kao ono do čega nam je u pojavi *najviše stalo*. Postupak, ili metoda, Kabale nije pak stvar slučajnog nadahnuća jedne individue, nego je rezultat dugog razvoja u radu mnogih tražitelja koji su svoja razmišljanja predavali svojim sljedbenicima; otuda i ime Kabala: predaja i *primanje* te predaje, od hebrejske riječi *kibel* = primati¹. Kabala nije nikakvo *tajno* učenje, ali je učenje o tajni i to najvećoj, niti je zatvoreno u elitni krug samo nekih ljudi; ono nije niti nekakvo *maglovito* učenje; ono je uistinu *mističko* učenje što znači takvo koje je na putu dostizanja *iskustvenog* susreta s Bogom. To da je nešto mističko znači da nije lako izrecivo (u racionalnom diskursu), ali ono što bi trebalo iskazati, dakle iskustvo koje je zadobio neki kabalist, nije puki besmisao (bez smisla) nego je

¹Ime Kabale dolazi od hebrejske riječi „*kabala*“: primitak, dobitak; prihvata, prihvaćanje, prijem; usmena tradicija, kabala. Prema Amerl (1997), str. 245

naprotiv *najviši* smisao što ga čovjek u životu traži. Još jedno: u traženju tog (najvišeg) smisla kabalist ne bježi od života, nego naprotiv još snažnije prijanja uza nj, još više se angažira u njemu, i to mu omogućuje pronalazak smisla pojava i događaja vezanih uz ovozemaljski život. Napominjem da je općenito bit židovstva u tome da čovjek prijanja uz Boga – *transcendenciju*, tako i ovozemaljski život – *imanenciju*.

Ako se stalno zadržavamo i upiljimo pogled samo na fizičku razinu postojanja (*Asija* svijet), tada suviše lako – zbog nezadovoljenja našeg cjelovitog bića – zadovoljavamo surogatima (nadmjescima) za tu razinu postojanja te u slučaju očajavanja bježimo u narkomaniju, alkoholizam, a u moderno doba – u *virtualni* svijet.

U stvari, mi na jedan nemudar način bježimo iz ovog svijeta, jer ga olako reduciramo na vidljivu, pojavnu razinu, na to kako stvari izgledaju na površini. Ovaj se svijet ne smije svesti na fizičku razinu – *Asija* svijet, i o tome nam govori Kabala. Ona proširuje naš pogled na sve razine postojanja od ovog fizičkog svijeta do najvišeg svijeta Boga: u Kabali govorimo o razinama svjetova *Asija*, *Jecira*, *Beria* i *Acilut*.

Kabala nas uči da pažljivo zastanemo pri fenomenima ovog svijeta pa da razmatramo one više i suptilnije razine postojanja; da od fizičkih bića u svijetu *Asija* prelazimo na čiste *likove* u svijetu *Jecira*, pa na energijski vid bića u svijetu *Beria*, dalje na to kako Bog izgovara biće u svijetu *Acilut*, do svjetlosnog bića *Adam Kadmon*.

Te *više* razine bića, u finijim i bogatijim slojevima, u njihovoj blizini Bogu, ne možemo naći pri površnom gledanju u ovom svijetu; isto tako ni u surogatu za ovaj svijet kao što je *virtualni* svijet; iza slika na *Internetu* ne stoji ništa više od te slike, ne stoji *ideja* (čisti lik) bića, ni njegova *snaga* (snagotnina), ni njegova *izgovorenost* u Bogu, ni njegovo čisto *svjetlosno* biće u *En Sofu*. Za to je potrebna Kabala i njena praksa u realnom svijetu.

En Sof. Čista bit Božjih atributa, biva izgovorena, ili dobiva svoje ime u svijetu *Acilut*, ispunja se Božjom snagom u svijetu *Beria*, dolazi do diferencija u sadržaju Atributa u svijetu oblikovanja (*Jecira*: oblikovati znači učiniti vidljivim kroz postavljanje *diferencija* na homogeno tkivo bitka), i na kraju emaniranja Atribut se pojavljuje, čini sebe vidljivim na svjetlu, u svijetu *Asija*. Bit emanira u *pojavu*, analogno tome smisao prelazi u *svjetlost*. Bit se pojavljuje (*fainesthai*); analogno tome smisao se rasvjetljuje.

U praksi Kabale bit Atributa se kontemplira (*hitbonenut*): bit se smireno *promatra* unutarnjim pogledom; pojava se emotivno *zaživljuje*² tako da se svjesnim naporom volje, pažnja usmjerava na pojave koje su *dobre* – one koje u čovjeku pobuđuju *jecer hatov*. Potreban je napor volje da se čovjek odmakne od „lijepih“ likova koji mu se sviđaju, ali pobuđuju u čovjeku *jecer hara* i time navode na činjenje zla.

1.2 Kabala i teorija emanacije

Riječ „emanacija“ je bitna za razumijevanje Kabale; ona označuje to da postoji jedan dinamički kontinuum od onog Najvišeg – *En Sof*, do onog najviše zemaljskog – to su sva bića u vidljivom svijetu, na pr. ljudsko tijelo. Stvari nisu strogo odvojene, nego se nalaze u dinamičkom tijeku od transcendencije do imanencije. *En Sof*³ (ono beskrajno, bezgranično) nije tek praznina, nego je naprotiv, punina Božjih atributa. Tih atributa Bog ima bezbroj – kako to misli Spinoza u djelu *Etika*, ali se u Kabali govori samo o *deset* i oni su

²**emotivno zaživjeti**; dati emocionalnu podršku (emotional leben; emotionale Unterstützung geben); to live emotionally; hebr: *lihjot rigšit* (לחיות רגשית); give emotional support; hebr: *tan temiha rigšit* לתת תמיכה רגשית

³**En Sof** je kabalistički naziv za *Boga*, ili, **Bog** je religijska predodžba za ono *Bezgranično* (*En Sof*).

krajnje značajni kako za Božje stvaranje tako i za kabalističku sliku svijeta. U Bibliji, 1. Ljetopisa 29,11 govori se o temeljnim Božjim atributima:

„Tvoji su, o Gospode, **veličanstvenost** (ljubav) – sefira *Gedula* (ili *Hesed*), i **moć** – sefira *Gevura*, i **ljepota** – sefira *Tiferet*, i **pobjeda** – sefira *Necaḥ*, i **slava** (sjaj) – sefira *Hod*; jer tvoje je sve što je na nebu i na zemlji; tvoje je **kraljevstvo** – sefira *Malkut*, o Gospode, i ti si uzvišen nad svime kao poglavar svega (*lekol leroš*).“(Prijevod prema www.machon-mamre)

Ako pogledamo u izvorniku onda ćemo za spomenute attribute naći riječi koje odgovaraju nazivima sefirota, tako:

Tabela 1: Nazivi sefirota u Bibliji

riječ u prijevodu	hebrejska riječ	odgovarajuća sefira
veličanstvenost	hagedulla	Hesed (ili Gedula)
moć	hagevura	Gevura
ljepota	hatiferet	Tiferet
pobjeda	haNecaḥ	Necaḥ
slava (sjaj)	hahod	Hod
kraljevstvo	hamamlaka	Malkut

Kada Bog iz sebe otpusti, *emanira*, spomenute attribute tada nastaju sefiroti (*sefira*, u jednini). Sefiroti su, dakle, Božji atributi emanirani iz Boga; nakon toga oni postaju samostalni entiteti koji se, u svojoj višeslojnosti, očituju kroz četiri razine postojanja, ili: četiri

svijeta. Ujedno su ta četiri svijeta zbiljski postojeća po sloju sefirota koji se u njima očituju⁴. Tako govorimo o:

Tabela 2: Sefiroti u četiri razine svjetova

razina svijeta	očitovanje sefirota u
svijetu <i>Acilut</i>	u kojemu su Božji atributi u jedinstvu, neposrednoj blizini (<i>Acilut</i>) s Izvorom (<i>En Sof</i>);
svijetu <i>Beria</i>	kada se tek emanirani sefiroti pojavljuju kao samostalne, po sebi opstojeće bitnosti – esencijali ⁵ ;
svijetu <i>Jecira</i>	sefiroti se u ljudskoj svijesti javljaju kao likovi budućih bića
svijetu <i>Asija</i>	kao konkretna, individualna bića , na pr. ljudsko tijelo u svojoj fiziologiji i anatomiji.

Upravo će tako pojmljena emanacija od nevidljivog Boga do vidljivih bića (uključujući čovjeka) omogućiti čovjeku put povratka k izvoru – Bogu; taj put će ići od uzdizanja tijela i njegove fiziologije, preko duševnih poriva, vrlina duše *Nešama*, preko molitve i predanosti Bogu (kroz proučavanje Tore i vršenje zapovjedi) do mističkog sjedinjenja sa Stvoriteljem neba i zemlje.

U *striktnom* smislu te riječi emanacija, na primjer Božje mudrosti, bila bi slijed od Božje mudrosti, preko sefira *Ḥokma*, preko mudrosti u duhu, mudrosti u duši, do konkretnog mudrog bića – nekog mudrog čovjeka. U Kabali se ne radi o *ljudskom* viđenju

⁴Riječ „sefira“ (u množini: sefiroti) označuje raspon emanacije nekog Božjeg atributa od svijeta *Acilut* do svijeta *Asija*, a budući da sami svjetovi zadobivaju svoje određenje po onome što se od sefirota u njima očituje, tada čitav raspon svake sefira dijelimo u četiri svijeta (*arba olamot*).

⁵Esencijali su biti, *esencije* koje zbiljski *opstoje* neovisno o prisustvu pojedinačnih bića.

emanacije kao nekog logičnog procesa pri kojem mudrost stalno ostaje mudrost, ali očitovana različito u različitim razinama svjetova. Naprotiv, *Božja* je volja da njegova mudrost na razini svijeta *Acilut* bude sefira *Ḥokma*; na razini *Beria* svijeta da bude atributom duha – *bitul*; na razini *Jecira* svijeta da bude duševnom moći – uvid; na razini *Asija* svijeta da postane koštanom srži i desnom polutkom mozga. To više nije umna konstrukcija nekog čovjeka, nego je **Kabala** – ono što je primljeno od mudrih predaka koji su to proučavali.

1.3 Četiri svijeta (*arba olamot*)

Najprije o tome što **su to četiri svijeta**, (hebrejski: *arba olamot*). Do sada smo četiri svijeta razmatrali pod vidom emanacije Božjih atributa preko sefirota, vrлина duše *Nešama*, duševnih poriva, fiziologije i anatomije ljudskog tijela. Što se pak događa ako nešto *drugo* uzmemo u razmatranje, a ne više ljudsko tijelo?

Na primjer nebeska tijela koja stvara Bog. Više ne možemo proslijediti od sefirota, preko duha, duše, fiziologije i anatomije ljudskog tijela. Sad moramo prijeći na Božje *stvaranje* – ne više emaniranje Božjih atributa – kroz četiri svijeta. Uzmimo za primjer Božje stvaranje dvaju „svjetlila na nebu“ (misli se na Sunce i Mjesec). U knjizi *Postanak*, 1,14 čitamo:

I reče Bog: “Neka budu svjetlila na svodu nebeskom da luče dan od noći, da budu znaci blagdanima, danima i godinama,...”

U svijetu *Acilut* (sam naziv označuje blizinu Bogu) razmatramo **Božji govor**: buduća svjetlila na nebu jesu **izgovorena** svjetlila u govoru Božjem, što znači da je *lik* svjetlila već *prisutan* u Božjem govoru.

U svijetu *Beria* Bog stvara svjetlo, izvodi ga iz svoje vlastite supstancije – one *snage* koja će biti oblikovana u buduća svjetlila.

U svijetu **Jecira** Bog iz svojeg uma izvodi *oblik* nebeskih tijela Sunca i Mjeseca koji će poslužiti oblikovanju prethodno proizvedene snage.

U svijetu **Asija** svjetlo (iz svijeta **Beria**) zadobiva oblik (iz svijeta **Jecira**): *oblikuje* se snaga svjetla (ili: *osnažuje* se lik svjetlila) te nastaju dva svjetlila na nebu.

Možemo reći da je već u svijetu **Acilut**, u Božjem govoru izgovorena svjetlila, dana **snaga** za oblikovanje – izgovoreno *nešto*, i dan je **lik** za osnaživanje – nešto kao *izgovoreno*. Zaključno možemo kratko dati određenja četiri svijeta:

Acilut – blizina Božja, područje u kojem Bog svojim govorom izlazi vani;

Beria – svijet u kojem Bog iz samog sebe pro-izvodi *snagu* potrebnu za stvaranje budućih bića;

Jecira – svijet u kojem Bog iz vlastitog uma izvodi *oblik* potreban za oblikovanje snage;

Asija – svijet u kojem se dovršava stvaranje: snaga iz svijeta **Beria** biva oblikovana likom izvedenim u svijetu **Jecira**.

2. GOVOR O SMISLU U KABALI

2.1 Što je to smisao?

U knjizi „*A Felt Sense*“ Michael Eigen ovako govori o riječi „smisao“:

„Riječ 'smisao' jedna je od onih riječi koje se protežu i spajaju mnoge dimenzije: smisao na osjetilnoj razini, vitalni osjet, zdrav razum, osjet značenja u jeziku, i ostali smislovi koje je teško odrediti. Povezan je s intuicijom i igra ulogu u odnosu prema sebi i drugima u osmišljavanju onoga što osjeća. Osim 'pet osjetila' tu su propriocepcija i kinestezija, neuhvatljivi 'osjećaji' unutar tijela. Postoji, također, ono što jezik naziva 'šesto osjetilo', 'slijediti vlastiti nos' osjet koji se stapa s mirisom iskustva. Kako nešto ima okus ili miriše na psihološkoj razini. Kako naše duše, naše osobnosti mirišu i kušaju.“

Smisao⁶ je *misao*⁷ koja pobuđuje čovjekove *snage*, oblikuje ih i usmjeruje k onom cilju koji je inherentan sadržaju smisla. *Najviši* smisao je ona misao koja stvara svijet, a to je Božja namjera (hebr: מַטָּרָה *matara*) pri stvaranju svijeta; to je misao kojom Bog oblikuje njemu inherentne snage. Koja je to namjera ili namisao?

Židovski vicevi 1

Došao Šlomo k rabiju i kaže:

– Jokelkova krava je ušla u moj vrt i popasla mi djetelinu. Ja tražim da mi Jokele nadoknadi štetu.

Rabi se počeo po bradi i odgovori:

– Imaš pravo Šlomo, traži odštetu.

Nakon toga dođe Jokele k rabiju i kaže:

– Šlomo je zatvorio moju kravu u svoju štalu, ja tražim da mi je vrati natrag.

⁶U hebrejskom jeziku riječ za **smisao** je *mašmaut*.

⁷U hebrejskom **misao** je *mahašava*.

Rabi se počeo po bradi i odgovori:

- Imaš pravo Jokele, traži kravu natrag.

Nakon što su oboje otišli rabijeva žena Sara kaže rabiju:

- Pa ne mogu oni oboje biti u pravu!

Rabi mirno odgovori:

- I ti imaš pravo, Sara.

To je namjera Božja da svoje *blaženstvo*⁸ prenese u stvorena bića, da čitavo postojanje bude izraz njegova blaženstva i da sva bića budu sretna. Život (חַיִּי) treba biti takav da se u njemu živi blaženstvo dano od Boga – da se uživa u životu. *Uživati* znači živjeti život onakvim kakvim ga je zamislio Bog, što znači živjeti blaženstvo koje je On emanirao iz svoje bitne naravi (*teva hiuni*). *Smisao* života je u tome da je sam *život* taj smisao koji se ulaže u konkretne vidove življenja i pritom on (smisao) biva bolje ili lošije realiziran. Vrhovni smisao u Kabali je *En Sof* koji u sebi sadrži, na način potencije, sve attribute koji dalje emaniraju kroz svjetove pa na kraju postaju pojedinačna konkretna bića/pojave. Uzmimo za primjer Božji atribut milosrdne ljubavi (*Hesed*): njegov smisao je čista narav ili bit tog Božjeg atributa, funkcija je ono konačno očitovanje u kojemu se smisao *Heseda* konkretizira kao čin davanja, kao fiziologija koštanog sustava, kao desna ruka ljudskog tijela.

Smisao se izvanjštuje (*eksteriorizira*) u pojavama (fenomenima). U pojavi se smisao očituje, ali se može *izgubiti* u njoj tako da ostane samo pojava, ali se više ne zna pojava *čega*? Ako je pojava neka lijepa stvar koju čovjek stvori (u boji, u pokretu, u zvuku) i ako ona predstavlja neki smisao, onda je riječ o

⁸Essential nature (teva **hiuni**). Hinduizam stalno naglašava vrhunsku prirodu Boga kao ***sat-ĉit-ananda*** (bitak-svijest-blaženstvo).

umjetničkom djelu. Ono što je *smisao* Božjih atributa očituje se kao *funkcije* na različitim razinama svjetova (*olamot*):

Acilut: u riječima *izgovoreni* ili u zvuku oblikovani smisao;

Beria: *snagujući* smisao je onaj koji se očituje kao kretanje Božje snage;

Jecira: *oblikujući* smisao je onaj koji daje oblik nekom kretanju snage;

Asija: *djelujući* smisao je onaj koji se kao neko individualno biće ili pojava očituje u akciji i interakciji s drugim bićima.

Židovski vicevi 2

Došao engleski gospodin u židovski dućan i pita:

- Bih li mogao kupiti jednu pudlicu kod vas?

Židov odgovara:

- Pudlicu? A da, a koliko veliku?
- A tako jednu manju pudlicu. Koliko bi to koštalo kod vas?
- Pudlica, jedna manja pa jedno 20 funti, ona veća oko 30 funti, i tako.

Gospodin odgovara:

- O. K. doći ću za dva dana po moju pudlicu.

Židov, sav znojan, počese se po glavi, pospremi dućan i ode kući.

Odmah s vratiju vikne:

- Sara, možeš mi reći, kakva je to stvar pudlica?

Možemo govoriti o **tri razine smisla**:

1. Smisao koji pripada samoj zbilji; to je **zbiljski smisao**.
2. Smisao koji čovjek doživljava u sebi; to je **doživljaj smisla**;
3. Smisao zapisan riječima jezika; to je **tekst** koji u sebi sadrži smisao.

Čitajući neki *tekst*, čitatelj *doživljava* u sebi smisao koji pripada samoj zbilji – *zbiljski* smisao. Pitanje je što bi to čovjek doživljavao

kada ne bi postojao *zbiljski* smisao, tj. smisao same zbilje. Zbiljski smisao biva iskazan riječima teksta, na neki je način pretočen u tekst; i upravo zbog toga možemo čitajući tekst doživjeti u sebi smisao koji pripada samoj stvari o kojoj tekst govori.

Uzimam kao primjer **tekst** iz *Ponovljenog Zakona (Devarim)* gl. 4,32-40:

³³ „Je li ikad koji narod čuo glas Boga gdje *govori* isred ognja kao što si ti čuo...”

³⁵⁻³⁶ „Tebi je to pokazano da znaš da je Jahve pravi Bog (...) s neba ti se *oglasio* svojim glasom da te pouči.”

Moj **doživljaj smisla** je sljedeći: Bog nije tek apstraktni *Tko* u beskraju svemira, nego je osoba koja se približava čovjeku i stupa s njim u živi odnos iako pritom ne poprima vidljiv oblik niti se utjelovljuje u bilo kojem zemaljskom biću; On ostaje bezgraničan i nesvodljiv na biće, ali se očituje u odnosu Ja-Ti.

Taj doživljaj smisla u duši je moguć jedino ako je ono što se doživljava ujedno i **zbiljski postojeće**, dakle postoji prije i neovisno o mojem ljudskom doživljaju u duši. Bog je *zbiljski*; Bog je zbiljski *Tko* – osoba u najvišem smislu; Bog *ulazi u odnos* s čovjekom: *govori* mu (dakako ne govornim organom nekog živog bića);

2.2 Eksplozija riječi u smisao i implozija smisla u riječ

Svaka pojava (P) ima svoj smisao (S); na primjer, ljudsko lice, zalaz Sunca, miris cvijeta imaju ili zrače nekim smislom. Taj se smisao može nekako izraziti ili označiti, na pr. pridati mu riječ (R). Isto tako smisao (S) može navoditi, pobuditi, izazvati na neku akciju (A).

$P \Rightarrow S \Rightarrow R; S \Rightarrow A$

Ako je smisao pojave označen riječima (R) onda i same **riječi** – budući da su one izraz *smisla* S – mogu potaknuti na *akciju*: **R => A**:

a) Doživljaj ***smisla*** (S) potiče na akciju (A);

b) I sam ***govor*** potiče na akciju jer govor to je smisao koji čuje duša pa ga artikulira u riječi govora; reproduciranjem govora ponovo se javlja njime označen smisao, a ovaj potiče na akciju:

S => G (= pohranjeni smisao ili S_L latentni smisao); kada se govor manifestira tada njime označeni smisao potiče na akciju.

Riječi govora kapsuliraju smisao pojave; glasnim ili mentalnim izgovorom riječi eksplodira u njima kapsuliran smisao (po teoriji *sphota*⁹). Eksplodirani smisao pojave potiče na akciju: A kako se zbiva kapsuliranje smisla?

Tabela 3: Riječ „eksplodira“ u smisao pojave

Riječ	Sluh/govor	psiha	pojava
Riječ „kuća“ =>	slušni aparat =>	Semantički prostor u psihi =>	<i>Eksplוזija</i> smisla pojave
Izmišljena riječ „Svitijeduzviš“	Čujemo komponente riječi: Svijet – ticati se – jednota – uzvišenost	Smisao u psihi: „ono uzvišeno Jedno koje me se najviše tiče“	Doživljaj svijeta u njegovoj smisljenoj harmoniji i ljepoti

⁹Teorija „prsnuća“ smisla u indijskoj filozofiji jezika.

Tabela 4: Doživljaj smisla implodira u riječ

pojava	psiha	Sluh/govor	Riječ
Pojava kuća =>	Psihički prostor doživljavanj a smisla =>	Jezički potencijal označavanja =>	<i>Implozija</i> smisla u riječ „kuća“
Doživljaj/percepcij a kako nadići svijet u fragmentiranosti i nerazumljivosti?	Smisao za čovjeka To je nešto što me se najviše tiče	Komponent e novog izraza: Svijet – ticati se – jednota – uzvišenost	Moguća riječ: „Svitijeduzviš“

To je pokušaj iznalaženja jednog „sintetičkog“ govora čije bi riječi same sobom ukazivale na smisao označenih pojava, na pr.: iz same riječi „svitijeduzviš“ nadao bi se, čitao bi se njezin smisao – **nadilaženje svijeta** u njegovoj **fragmentiranosti i besmislenosti**. Za to bi akronim bio: „Nadsvifragbes“. No već postoji govor kojim smo determinirani samom pripadnošću jednoj komunikacijskoj zajednici (narodu koji govori jedan dogovoreni jezik). Pri uporabi takvog, svakom narodu inherentnog jezika, uhodano je to da u traženju semantičkih komponenti nekog izraza treba uporno prebirati (pretraživati) po mnoštvu riječi (jezičkom fondu) od kojih svaka već otprije na neki način kapsulira neku od komponenti smislenog izraza. Dakle, ne postoji *jedna* riječ koja bi sintetizirala sve komponente smisla neke pojave, nego je potrebno „pabirčiti“, prebirati po mnogim riječima jezičnog fonda danog jezika, da bi se mnogo njih

udružilo u jedinstveni tekst – i, upravo **tekst** je taj koji igra ulogu te jedne **tražene semantički svemoćne riječi**.

Smisao i govor

Bitak, govor/logos i ono psihičko¹⁰ konvergiraju u Jedno – ono iskonsko izvorište svega postojećeg koje u sebi **jest**, *izgovorivo* jest budući da je **logosno**, u duši **osviješteno** tj. nanovo uprisutnjeno (reprezentirano). Bitak, logos, psiha čine tri dimenzije koje su konstitutivne za svako postojeće (biće).

Biće = funkcija od (bitak, logos, duša)	biti, logosno biti, u duši biti
--	---------------------------------

Nešto jest **biće**, jer je **izgovoreno** da bude, a može biti izgovoreno u **umu** koji to izgovara, dakle slijedom: um => govor => biće (snaga i forma).

Ali, da bi **um** mogao *izgovoriti* buduća bića, tj. dozvati ih u postojanje (govor => bitak), taj um mora u sebi sadržavati i govor (logos) i snagu i oblik. Taj Um je sveprisutna i sveprožimajuća umnost (logosnost) svega, u znanostima poznata kao prirodni zakoni, dakle ozbiljena umnost prirode ili: umnost kao **izgovorena** zbiljnost u formi logosnih zakona i, **ozbiljeni** govor u vidu zbiljskih bića koja su snagom prožeti, osnaženi likovi.

Primjer: slatko voće

U-jedno-biti: Biće – slatko voće, *jedno-biti-s: izgovorom* tog slatkog voća je *jedno-biti-s* slatkim **doživljajem** slatkog voća koji je izgovoren slatkim govorom.

MISTIKA = ujedno *spajanje* bića, govora i bića u duši;

¹⁰**Ono psihičko** je *imenica* nastala od pridjeva psihički; u njemačkom bi glasila *das Psychische*.

INTELEKT = *razdvajanje* bitka od govora i od doživljaja bića.

Od smisla do poezije

Jezik pjesme nije *transformacija* (preoblikovanje) *smisla* pjesme u medij *jezika*, nego je *smještanje* smisla doživljaja u riječi pjesme, tako da se istim riječima može dozvati ili evocirati početni, izvorni smisao.

A što je taj **smisao u Kabali**?

To je onaj smisao kada teorijsko učenje Kabale postane *mističkim doživljajem*; to znači ne zadržava se na pukom znanju o objektu, nego se subjekt poistovjećuje sa samim predmetom spoznaje. Kako taj smisao izraziti prikladnim riječima koje bi naknadno mogle evocirati taj isti smisao? Bi li to bila neka vrst Kabala *poezije*?

Na razini čistog **zvuka** u svijetu *Acilut* pojave se osvješćuju pod vidom svoje zvučnosti (auditivni aspekt); ali taj zvuk se ne čuje fizičkim uhom – to se zbiva u svijetu *Asija*, tako da ono što „čuje“ u duhu glazbenik proizvodi u glazbeno djelo koje slušamo u svijetu *Asija*. Ono zvukovno svijeta *Acilut* prenosi se u fizički zvuk glazbenog djela u svijetu *Asija*.

Na razini **govora** (die Sprache) – kada riječima zapisujemo ono logosno (logičnost, smislenost) iz svijeta *Acilut* – pojave se osvješćuju pod vidom svoje logosnosti (vid logičnosti i smisla); taj se smisao označuje riječima koje kad ih naknadno čitamo ili slušamo uzmažu evocirati onaj prvotno označeni smisao. Smisao što ga dohvaća u svojoj viziji, književnik označuje prikladnim riječima koje, naravno, čitamo fizičkim očima. Riječi su fizički medij svijeta *Asija* koje služe prijenosu smisla doživljenog u svijetu *Acilut*, tako da književnik ono smisljeno (uopće: ono logosno) iz svijeta *Acilut* prenosi u lijepi složaj riječi (priču ili pjesmu) u svijet *Asija*.

Kakvim riječima izreći ono uzvišeno stanje duha u kojem čovjek subivstvuje (*mit-sein*) sa samim bitkom? Kao što tijelom nastojimo postići stanje čiste sublimnosti tako da postanemo prostorom Božje prisutnosti (sveti prostor = prostor *Svetoga*), tako i svojom sviješću nastojimo postati prostorom Božje umnosti (sveta *svijest* = svijest *Svetoga*). Postiže li lirika (na pr. *Rilkeova*) to stanje usuglašenosti? Je li zadaća lirike da to stanje usuglašenosti nekako prevede, konvertira u riječi lijepo oblikovanog *pjesničkog* govora?

Još o smislu

Poezija, umjetnost uopće, doživljeni smisao izvodi u riječi i time proizvodi nešto novo (novu zbilju). Smisao je ono čime se čovjek rukovodi u svom djelovanju i općenito, življenju. Smisao je inherentan samim bićima, što znači – istovjetan namisli Božjoj pri njihovu stvaranju; smisao života je istovjetan onoj namisli koju ima Bog pri stvaranju života. Ali, svaki čovjek pronalazi *vlastiti* smisao – ono što je „za mene smisao“. Smisao je uvijek u *doživljaju* smisla, a doživljaj ovisi od mnogo toga: psihofizičko stanje, prethodna iskustva, edukacija, utjecaj okoline, politička manipulacija i demagogija (koja je uvijek neka *psihagogija*¹¹). Psihologija mase uvelike određuje smisao političkih događaja.

Pitanja koja se postavljaju u svezi smisla:

1. Što *prethodi* doživljaju smisla?
2. U *što* biva artikuliran smisao, koji oblik on poprima, na primjer: oblik lirske pjesme ili neke političke parole?
3. Kako dostići „pravi smisao“ stvari i, kada se on dostigne što tada s njim činiti, kako ga prevesti u praksu, kamo ga usmjeriti? Na primjer:

¹¹ Psihagogija je po Platonu „jedno vođenje duše“

a) **Lirska pjesma** oblikuje smisao u riječi;

b) **Kabala** u danom smislu pronalazi **Božju namisao** pri stvaranju. Tu namisao Kabala pobliže određuje u funkciji svjetova (*olamot*) i Božjih atributa.

Božja namisao prolazi kroz svjetove:

Acilut – ona je neki govor;

Beria – ona je neko kretanje snage;

Jecira – ona poprima neki oblik;

Asija – ona postaje neko konkretno biće ili pojava.

Doživljaj smisla potiče na:

a) Kontemplaciju

b) Činjenje (akcija)

c) Proizvođenje (pravljenje stvari).

U tom pogledu čovjek biva angažiran kao cjelovito biće, kao sveti prostor emanacije svih deset Božjih atributa:

Keter: vjera u Boga (*emuna*) i predanost volje (*racon*) Bogu =>

Hokma* i *Bina: cjeloviti pogled i intelektualno razlaganje =>

Hesed* i *Gevura: stav ljubavi (*ahava*) i pravednosti (*Din*) =>

Tiferet: Ravnoteža u davanju i uskraćivanju i pritom milosrdnost (*rahamim*) =>

Necah* i *Hod: povjerenje (*bitahon*) u Božju pomoć pri svladavanju prepreka te iskrena zahvalnost (*temimut*) u ustrajanju =>

Jesod: sebe-ozbiljivanje u istinitosti (*emet*) =>

Malikut: komunikacija s okolinom u poniznosti (*šiflut*).

Umjetnost nam pomaže da bolje i jasnije osvijestimo *smisao* pojava i događaja oko nas pa da na temelju toga izvodimo akciju¹². Na primjeru Rilkeove pjesme „Der Panther“:

- a) Smisao je zatočena sloboda, mučenje živog bića;
- b) Akcija je oslobađanje životinja iz kaveza.

Još jednom pitamo: Što je to smisao?

Početno stanje smisla može se predočiti kao neko klupko energije – klupko smisla nabijeno snagom, sklupčano i neprobijno – izvor beskonačnih mogućnosti. Ako to *smisao-klupko* koristimo kao izvor beskonačne snage, *izvor* iz kojeg se odmotavaju beskrajni tijekovi mogućih događaja, ne samo u psihi nego i u vanjskom svijetu, ne na način preslike onog psihičkog, nego prelaženje, istjecanje iz kugle-smisla u svijet kao neko realiziranje mogućnosti sklupčanih u kugli. Iz kugle u svijet: klupko je pritom izvor, a događaji u svijetu slijede kao učinak izvora koji je uzrok-potencija.

Beskrajno mnogo snage je u klupku smisla i ona ne treba uzaludno čekati da postane djelo-tvorna, ona se ne smije zaustaviti na tome da bude tek mogućnost čuda. Sklupčano klupko snage je tu i ono čeka da prijeđe u silna djela u svijetu izvan čovjeka.

Kako neko **mističko iskustvo** u Kabali pretočiti u riječi pjesme?

Mističko iskustvo u Kabali podrazumijeva:

- a) Uvid u čistu prirodu ili **bit** Božjih atributa;

¹²*Bhagavad Gita*: yogastah kuru karmani.

b) Doživljaj **zvučnog** *ekvivalenta* Božjih Atributa; zamjena za to su Božja imena;

c) *Snagosni* vid Božjih atributa koji može biti *uzrok dobrog činjenja* (eupraksia) u ljudi i ono što ih uzmaže oplemenjivati; djelovanje od strane samih kabalista je u znaku *vrline*.

Što je to **smisao** u Kabali?

Za svaki pojedini Božji atribut **smisao je istovjetan čistoj naravi ili biti Božjeg atributa**, na primjer za *Hokma* smisao je prava narav Božje mudrosti; za *Hesed* smisao je prava narav Božje milosrdne ljubavi, i sl. Kada bismo taj smisao pretvorili u riječi pjesme tada bi to bila pjesma o čistoj naravi Božje mudrosti, ili o čistoj naravi Božje ljubavi, i sl.

2.3 Blokovi smisla – osvrt na Carla Suarèsa

Neke važne riječi kao što su Bog, život, duša, smrt, ljubav, narod, i sl. nisu znakovi koji označuju samo jedan entitet (biće, stvar, pojavu, i sl.), nego označuju nešto složeno, kompleksnu svezu među entitetima, i uz to ne ukazuju na jednostavan smisao nego na kompleks (složevinu) *smisla* i više smislova. Na primjer, riječi „Bog“ ne odgovara strogo omeđeni smisao nego nešto što je u sebi složaj mnogih smislova i mnogostrukih sveza između njih. Stoga bi riječ „Bog“ trebala označiti jedan kompleksni sadržaj s kojim bi se svi ljudi mogli složiti, i tek nakon toga reći: ovaj kompleksni smisao označit ćemo jednom riječju koja je „Bog“ i pritom ćemo imati na umu prethodno određenu i dogovorenu konstelaciju smisla. Jer, inače, kad se kaže „Bog pomaže pravednima“ onda ta rečenica poprima različiti smisao ovisno o tome kako pojedinci razumiju riječ „Bog“, riječ „pomagati“ i riječ „pravednima“.

Carlo Suarès¹³ je pojedinačnim slovima *Alefbeta* (naziv za hebrejski alfabet) pridružio značenje, i potom tumačio riječi hebrejskog jezika polazeći od pojedinačnih slova od kojih su te riječi sastavljene. Svakom hebrejskom slovu pridaje neki smisao; tako slovima od *Alef* do *Thet* pridaje **arhetipski** smisao; slovima od *Jod* do *Cadeegzistencijalni* smisao; slovima od *Kuf* do *Cadesofit*: **kozmički** smisao. Dolje je tablica koja prikazuje odnos slova i njima pripadnih značenja:

	SLOV A	TEOGRAMATIKA: Semantika slova po Suarèsu
ARHETIPOVI	א	Arhetip beskrajne tajnovitosti i nepoznatljivosti
	ב	Život se mora očitovati kroz konačne forme kao posude života;
	ג	Sve se mijenja, sve nastaje kao transformacija energije;
	ד	Sve-povezujuća snaga drži zajedno sva bića, postoji otpor raspadanju i odvajanju;
	ה	Život kao arhetip posreduje u univerzalnoj drami; zadaća života je transmisija impulsa koji održavaju ravnotežu stohastičke kozmičke harmonije. Ova se održava te sebe-izražava kroz život.
	ו	arhetip principa oplodivanja, kopulativne impregnacije
	ז	pokret k strukturiranju (oblikovanju) još neodređenih potencija

¹³ Carlo Suarès (1892-1976) francuski slikar, pisac i kabalist. Proveo je preko 40 godina intenzivno studirajući Kabalu. Glavna tema mu je dekodiranje *smisla* biblijskog teksta iz hebrejskih slova tog teksta. Napisao je knjige „The Cipher of Genesis“, „Le Cantique des Cantiques“, i ostale.

	ה	Izvor neoblikovane snage kao spremište svi mogućnosti
	ט	žensko načelo (stanica, maternica) koja u sebe uvlači energiju vezanu uz slovo <i>Het</i> te ju oblikuje u nužne strukture.
EGZISTENCIALI	י	Egzistencija: projekcija Alefa (Život/smrt) u protok vremena
	כ	Fizička podrška: bilo koja stvar koja može biti posuda za svijest (Jud)
	ל	Pasivni otpor: Vode života
	מ	Život u fizičkom svijetu
	נ	Realizacija: realna vjerojatnost za neki određeni događaj
	ס	Ženska energija strukturiranja: dovodi do materijalne egzistencije
	ע	Egzistencija: projekcija Alefa (Život/smrt) u protok vremena
	פ	Fizička podrška: bilo koja stvar koja može biti posuda za svijest (Jud)
	צ	Pasivni otpor: Vode života
KOZMIALI	ק	Kozmički Alef: razrješenje životne igre između Alefa i Joda.
	ר	Kozmička posuda i univerzum <i>Kuf</i> -a
	ש	Kozmičko disanje: pokret Alefa koji se probija kroz svjetlost

ת	Kozmički otpor: svetište energije: beskonačan kompresija
ך	Kozmički život: Kaf sofit (500) je akcija <i>Kaf</i> -a (20) u kozmosu.
ם	Kozmička plodnost: Mem sofit (600) je krajnji proces stvaranja svega što jest
ן	Kozmička neodređenost: Nun sofit (700) je princip neodređenosti
פ	Tamna nestrukturirana nesvjesna energija: Pe sofit (800) je vlastita projekcija Het (8)
ץ	Transcendentna ženskost: Cade sofit predstavlja krajnju realizaciju i dovršenje univerzalne strukture. Ono napreduje počam od Tet (9) – primarna stanica, do Cade (90) – živa stanica i žensko načelo sjedinjavanja, do krajnjeg <i>Cade</i> (900) kao znaka preobražene ženskosti i vrhunske ljepote.

Na primjer, riječ za Boga – *Elohim* tumači kao sekvenciju značenja što ih daju slova koja tvore riječ „Elohim“ a to su: Alef, Lamed, Vav, Jod, Mem sofit (slovo *mem* na kraju riječi). Na taj način Suarès pridaje riječima Biblije značenja koja su sasvim nova, drugačija od onih koja im pridaju govornici i pisci svetih hebrejskih tekstova.

Tabela 5: Riječ *Elohim* Suarès tumači polazeći od slova kao semantičkih jedinica;

Alef	Arhetip	Ono beskonačno, bezvremensko; oznaka onog nespoznatljivog, stvaralačkog
Lamed	egzistencijal	organski pokret, funkcionalnost,

		egzistencija
He	Arhetip	arhetip samog života
Jod	Egzistencijal	egzistencija, trajanje u vremenu, temelj ozbiljivanja
Mem sofit	kozmički	majčinske vode, projekcija otpora u egzistenciju gdje postaje pasivna kreativna matrica za život

Po Suarèsu riječ *Elohim* imala bi ovo značenje:

„Nespoznatljiva moć ili energija (*Alef*) prenesena kroz organski pokret (*Lamed*) života (*He*) igra igru sa svojom vlastitom projekcijom (*Jud*) u egzistenciji kao “vodama” (*Mem*) u biosferi.,,

I, to bi bila njegova definicija Boga (Elohim).

Nasuprot tome ja želim konstituirati smisao riječi „**Bog**“ polazeći od riječi koje su prisutne u konstituiranju sadržaja dotične riječi „Bog“. Smisao riječi „Bog“ konstituira se smislom svih riječi kojima je određen sadržaj označen riječju „Bog“, na primjer:

1. Najviši um
2. Najveća i sveprisutna snaga
3. Subjekt djelovanja iz vlastitog htjenja;

Što, dakle, podrazumijevam pod riječima „Um“, „Snaga“, „Subjekt“, i na koji ih način povezujem u kompleksnu svezu smislenih odnosa kojoj pridajem naziv „Bog“ (deus, God, Gott, i sl.).

Bog je najviši **um** koji nadilazi svjetove; u Kabali se naziva *En Sof* iz njega emaniraju svjetovi.

Bog je najviša **snaga**; Bog ju ima u sebi i njome osnažuje likove stvorenja.

Bog je najviša osoba (subjekt) koji ima vlastitu volju; svojim govorom stvara sva bića.

UM	SNAGA	SUBJEKT
najviši	najveća	Ima vlastitu volju
Transcendira svjetove	Izvodi iz sebe snagu stvaranja	Djeluje na dobro stvorenim bićima
<i>En Sof</i>	<i>Beria</i>	<i>Acilut</i>
emanacija	osnaživanje	Govor koji stvara

2.4 Moj pristup – temeljne jedinice smisla

Riječ **Elohim** rastaviti na manje semantičke jedinice, ali ne na *slova* koja tvore danu riječ, nego na *riječi* koje su nositelji elementarnijih značenja kompleksnog smisla označenog riječju „Elohim“. To nisu slova nego riječi Um, Snaga, Volja, Ljubav, Stvaranje, i sl. koje su i same nositelji smisla, ali manjeg i jednostavnijeg opsega. Te se riječi mogu dalje rastavljati na još *jednostavnije* nositelje smisla sve dok ne dospijemo do onih jedinica smisla koje mogu biti opće prihvaćene. U **Kabali** te temeljne jedinice smisla dobijemo tako da broj Božjih atributa (10) pomnožimo s brojem razina emanacija (5) što daje broj 50.

Tabela 6: Temeljne jedinice smisla u Kabali

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sefiroti=>	Ktr	Hkm	Bn	Hsd	Gvr	Tfr	Nch	Hd	Jsd	MLk

Svjetovi										
A. <i>En Sof</i>	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10
B. <i>Acilut</i>	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10
C. <i>Beria</i>	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10
D. <i>Jecira</i>	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10
E. <i>Asija</i>	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10

A1 = Bog pod vidom atributa *Keter* na razini *En Sof*;

B2 = Bog u atributu *Hokma* na razini svijeta *Acilut*;

C3 = Bog u atributu *Bina* na razini svijeta *Beria*;

D4 = Bog u atributu *Hesed* na razini svijeta *Jecira*;

E5 = Bog u atributu *Gevura* na razini svijeta *Asija*;

2.5 Uvod u teogramatiku

Kad je riječ o hebrejskim slovima treba napomenuti da se sama riječ „ot“, Pl. „otijot“ preusko prevodi riječju „slovo“¹⁴ (ili en: the letter, njem: die Buchstabe, fr: la lettre); pravi prijevod riječi „ot“ je „znak“, ali ima još značenja¹⁵. Ako idemo još dalje, prihvaćajući da Bog svojim govorom stvara svijet, a govor se sastoji od riječi, riječi od slova, tada je jasno da ono čime Bog stvara nisu slova u uobičajenom smislu te riječi, nego da su nešto kao *posude* (ili oruđe) kojima Bog zahvaća u vlastitu, sebi inherentnu snagu pa joj daje

¹⁴Hebrejska riječ za „slovo“ je miktav.

¹⁵signal, slovo, znak, žeton, potpis, oznaka, bilješka, simbol, amblem, ukras, naznaka, pozvati rukom, čudo, predznak

oblik po mjeri tih posuda (koje čovjek prevodi kao slova). Zato bi trebalo proučiti oblike *slova* da bi se razumjeli oblici bića koje Bog stvara oblikujući svoju snagu obličjem „slova“ svojega govora. Postavlja se pitanje *koja* su to slova?

Božja **volja** za stvaranjem =>**govor** koji se sastoji od „slova“, zapravo *otijot*, tj. znakova ili još bolje *posuda* (iz-govorena stvar) =>**oblikovanje** tim posudama („slovima“) Bogu inherentne snage => Božjim govorom **stvorena bića** ili o-stvoreni govor.

Bog govori riječima, stvara slovima – to je samo metafora Božjeg stvaranja. Ono što mi zovemo slovima to su zapravo oblića, forme „posude“ u Božjem umu kojima Bog zahvaća u beskrajni izvor svoje snage (energije) pa njima oblikuje svoju snagu, uobličuje ju po mjeri svoje izgovorene volje da nastanu sva bića. Kad je riječ o čitanju smisla iz *oblika* Božjih slova – **slovodinamika**, onda se javlja pitanje:

Koji su to oblici posuda (ili oruđa) koje koristi sam Bog u oblikovanju svoje snage pri stvaranju bića? Što je zapravo *prava intencija* u Boga koja ima svoju repliku u nekom fizičkom slovu, na pr. slovu **Bet**; je li to nešto što se može definirati, našim ljudskim jezikom, kao „otvaranje puta za sigurno kretanje naprijed“?

Koristi li Bog, kada hoće **otvoriti put** za sigurno kretanje naprijed, neki zahvat ili posudu, oblik/strukturu koja svoju repliku u svijetu *Asija* ima u obliku slova **Bet** (**b**)? Ili je slovo *Bet* replika nekog *drugачijeg* Božjeg zahvata/posude nego što je „otvaranje puta za...“ pa se postavlja pitanje – kojeg dinamičkog zahvata?

2.5.1 Dinamika i smisao hebrejskih slova

Dinamika slova se iščitava iz njihove forme, a smisao je sadržan u svezi dviju sefira, zapravo u prijelazu jedne sefira u drugu. Na primjeru slova Alef (a):

Dinamika: spajanje neba i zemlje;

Smisao: ono što čini supstanciju prelaženja Božjih atributa ljubavi (*Ḥesed*) u atribut stroge pravednosti (*Gevura*). Na primjer, slovo Alef je znak (hebr: *ot*) za smisao fizičke pojave u kojoj se pojavljuju:

a) Energija spajanja neba i zemlje;

b) Energija prelaženja Božje ljubavi u Božju pravednost. U svom suvišku, u sefira *Ḥesed*, ljubav se prelijeva u strogu pravdu; u svom manjku strogosti ljubav pribjegava pravednosti (*Gevura*) ili sefira *Ḥesed* utječe se sefiri *Gevura*.

Slovo Alef nije znak, kao što to čitamo u *Sefer Jecira*, za grudni koš, jer je sam grudni koš znak (*ot*) onog smisla koji je emanirao ili je projiciran u taj dio tijela. Nikako se taj smisao ne može izreći slovom Alef! Božji atribut Ljepote emanirao je u anatomiju grudnog koša, a ne u slovo Alef.

Algoritam tumačenja smisla opaženih pojava:

1. U pojavi X intuira se najviši smisao koji dolazi od Boga;
2. Taj smisao treba razložiti na elementarne dinamičke „posude“ koje su zapravo Božji zahvati u polje njegove snage;
3. „Posudama“ pridamo slova hebrejskog AlefBeta i tako složimo odgovarajuću riječ za koju pretpostavljamo da ju je Bog upotrijebio pri stvaranju dotične pojave;
4. Ta riječ pripada Božjem jeziku.

Na primjeru grudnog koša:

1. Opažajući grudni koš intuïramo njegov najviši *smisao*, a to je Božji sklad i ljepota;

2. Iz cjelovitog smisla izlučimo Božje dinamičke „posude“ (*kli dinami*):

P₁: **Učiniti korak** kojim započinje kretanje naprijed;

P₂: **Povezati** dva ili više događaja i postaviti *orijentir* za kretanje naprijed;

P₃: Vidjeti kao **početak** svih mogućih događaja;

P₄: Djelomično **zaustavljen** hod naprijed; hodati naprijed samo uz podršku.

3. „Posudama“ pridružimo slova P₁>Gimel (**g**), P₂>Vav (**w**), P₃>Jud (**y**), P₄>He (**h**);

4. Iz tih slova složimo riječ „**gəvija**“ koja je faktički hebrejska riječ za grudni koš. Je li to i *Božja* riječ za grudni koš, to ostaje pitanjem!

Problem na kojem treba dalje raditi je:

1. *Koje su to dinamičke „posude“ kojima Bog zahvaća u polje svoje snage i stvara bića u svijetu, na pr. grudni koš u čovjeka? Čovjek ne može znati kako to Bog djeluje, ali može znati ponašanje svoje duše i njezine dinamičke zahvate pri proizvodnji psihičkih stanja, pa onda po analogiji – jer u duši je Bog i Bog je u duši; najviša razina duše (Jehida) je u jedinstvu s Bogom i Bog je najviša, univerzalna duša (Adam Kadmon) – zaključiti na Božje dinamičke posude kojima on zahvaća u polje svoje snage.*

2. *Koja* su to **slova AlefBeta** i po kojoj ih metodologiji treba pridruživati iz cjelovitog smisla pojave izlučenim dinamičkim „posudama“?

Morali bismo odrediti temeljne **dinamičke zahvate** kojima Bog stvara. Te dinamičke posude (alati) bit će temeljne **semantičke jedinice** kojima ćemo pridati odgovarajuće **simbole/slova**. Te simbole sastavljat ćemo u **riječi** koje će biti imena određenih bića, stvari, pojava. Čovjek ne može znati kako i kojim sredstvima Bog stvara, no on može doznati koji su to pokreti u njegovoj *duši* kojima sebi tumači i u sebi uprisutnjuje vanjski svijet. Stoga može po analogiji zaključivati na dinamičke alate kojima *Bog* stvara.

Povratno moći ćemo **smisao** neke pojave prikazati **semantičkim jedinicama**, njima pridati **slova** koja će tvoriti **riječi** i na taj ćemo način moći govoriti o svijetu u ovisnosti o smislu koji ćemo nalaziti u bićima svijeta. Na primjer tražimo riječ za **život**. Prvo, odredit ćemo *smisao* života; drugo odredit ćemo temeljne *dinamičke zahvate* kojima Bog stvara život; treće, tim zahvatima pridat ćemo *slova/simbole* i od njih sastaviti *riječ* za život.

2.5.2 Božje radnje i slova

U svim navedenim radnjama, pretpostavljenim **Božjim radnjama**, možemo izlučiti temeljne radnje; Božje radnje su **čini govora** kojima Bog stvara svijet. Bog djeluje tako da *izgovori* buduća stvorenja, njegove radnje su govorni čini, a replika njegova govora je *tekst Biblije* iskazan u riječima i slovima *hebrejskog jezika*. Bog svojim govorom stvara bića, na pr. izgovori slovo **Mem (m)** i nastane trbuh u ljudskom tijelu (tako govori knjiga *Sefer Yetzirah*, III.8). Ako to prihvatimo, nameće nam se **pitanje**:

Koja je to Božja *radnja*, predstavljena slovom *Mem*, koja dovodi do nastanka trbuha? Budući da Bog stvara svojim govorom,

pitanje glasi: Koji je to Božji *govor* koji stvara trbuh u ljudskom tijelu, od kojih riječi je on sastavljen?

Slovo *Mem* i trbuh

Kad čitamo (S.J. III.8) da Bog uz pomoć slova *Mem* (מ) stvara čovjekov **trbuh** (*keten*), onda to upućuje na:

Tek iz-**govoreni** trbuh, ne onaj pravi, fizički trbuh; trbuh u Božjem umu/govoru;

Transcendentni *smisao* slova *Mem* u svijetu *Acilut*;

Tu misao o odnosu slova *Mem* i trbuha čovjek može čuti i razumjeti tek na razini tijela unutarnjeg govora i duše *Haja*.

Tabela 7: Slovo *Mem* (מ) u četiri svijeta (*arba olamot*)

svijet	Razina tumačenja slova <i>mem</i>	u pisanju slova Tore
<i>Acilut</i>	Transcendentni smisao slova <i>mem</i> : Bog izgovara trbuh kao slovo <i>mem</i>	<i>ta'amim</i> – znakovi za pjevanje slova
<i>Beria</i>	Božja snaga u slovu <i>mem</i> : snaga potrebna za stvaranje trbuha	<i>nekudot</i> – vokali pripadni slovu
<i>Jecira</i>	Lik slova <i>mem</i> u Božjem umu: od Boga dan <i>oblik trbuha</i>	<i>nagim</i> – kruna na slovu
<i>Asija</i>	Slovo <i>mem</i> kao fizička pojava (znak na papiru): fizička pojava trbuha, organski trbuh živog tijela.	<i>otijot</i> – čisto slovo

Tijelo unutarnjeg govora je tijelo u kojem se može **čuti** ili: tijelo *kojim* se čuje govor Boga. Ono je adekvatan prostor (*hakom*) u kojem se može čuti govor i proizvoditi govor – govoriti. Tijelo je *moгуćnost*, a duša je *zbiljnost*. Duša *Haja* ozbiljuje mogućnost

govora što ju daje tijelo unutarnjeg govora; duša *Haja* sluša u tijelu unutarnjeg zvuka; tijelo je pritom **potencija** (heb: *kohiut*)) slušanja, a duša je **aktualizacija** (heb: *l'maase*), realizacija (heb: *hitmamšut*, *mimuš*) te potencije¹⁶.

Možda smo najbliže Bogu kad živimo u prostoru govora. Božji govor je stvaralački čin u kojem Bog svojim govorom proizvodi bića, izvodi ih u postojanje. Božji govor pripada svijetu *Acilut*; jedino na toj razini čovjek može čuti Božji govor. Ta razina je: tijelo unutarnjeg govora i duša *Haja*. Razgovor duše *Haja* s Bogom je **molitva** i ona je zbiljska na razini svijeta *Acilut*. Potražimo suštinski smisao nekog biblijskog teksta tako da ga **reduciramo** („smanjimo“) na sve jednostavnije sastavnice:

Tekst, simbolički prikazan slovima: a b c d e f g h i j

Reduciramo na:	B	C	D
H	F		

Reduciramo na:	β	δ
ζ		

Reduciramo na:	Σ
----------------	----------

Je li nakon redukcije sav *smisao* teksta „a-b-c-d-e-f-g-h-i-j“ postao *komprimiran* u slovo Σ , ili je postao **izgubljen** u postupnim koracima reduciranja? Bismo li, povratno, čitajući u suprotnom

¹⁶ **Aristotel**: 412 a20: "duša je bivstvo, u smislu forme, prirodnog tijela koje **potencijalno** ima život, a to bivstvo je entelehija. Duša je *entelehija* (**ozbiljenje**) takvog tijela.

smjeru iz sažetog teksta Σ , mogli **obnoviti** izvorni tekst „a-b-c...“, dakle:

Povratak na izvorni tekst:

Iz slova Σ pročitamo $\beta - \delta - \zeta$

Iz slova $\beta - \delta - \zeta$ pročitamo: B – C – D – H – F

Iz slova B – C – D – H – F pročitamo: a – b – c – d – e – f – g – h – i – j

U tom slučaju simbol Σ predstavlja svaki od elementa početnog teksta „a-b-c-d-e-f-g-h-i-j“: iz Σ bi trebalo izvesti element *a*, element *b*, element *c*, itd.

Na sličan način pri tvorbi **neologizama** stvorenih od **prvih slogova** ključnih riječi u temeljnim odrednicama jednog pojma, širokog duhovnog kompleksa, dogodila bi se jedna nepotrebna, nekorisna i nerazumljiva redukcija smisla. No, nasuprot tim spajanjima prvih slogova ključnih riječi u nove riječi – *neologizme*, stoji potreba da se navedene ključne **riječi** vrate u okvir svoji **temeljnih odrednica**, a ove bi trebalo elaborirati („raščehati“) u **šire tekstove**. I oni su ti koji će pridonijeti boljem razumijevanju pojmova iz duhovnih istraživanja (tzv. duhovnih znanosti). Dakle, kao postupak:

Ključne riječi => Temeljne odrednice pojmovnog zahvata u neku temu => Širi tekstovi nastali elaboracijom temeljnih odrednica.

Dakle, **ne** reducirati ideje na zbijene neologizme – koje nitko ne bi razumio, nego **razraditi** (elaborirati, raščehati) temeljne odrednice nekog pojma.

Naprotiv, potrebno je tražiti onaj duboki i skriveni smisao u svakom elementu početnog teksta, dakle istražiti koji je smisao sadržan u elementu *a*, u elementu *b*, itd. Na primjer **smisao riječi**

Adam Kadmon se ne može naći tako da se mnogosmislenost (ili: višesmislenost) izraza Adam Kadmon svede na smisao *slova* koja tvore riječ „Adam Kadmon“, dakle slova: Alef, Dalet, Mem sofit, Kuf, Dalet, Mem, Nun sofit (kako to čini Carlo Suarès), nego tako da se temeljito istraži smisao **temeljnih sastavnica** pojma označenog riječju „AK“, dakle potrebno je istražiti pojmove: Adam, olamot, *En Sof*, Božji atributi, antropomorfna konstelacija Božjih atributa, *Ec Hajim*.

Smisao AK je onaj smisao ili kompleks smisla (smisleni kompleks) koji se javlja kada razmišljamo o AK kao antropomorfnj konstelaciji deset Božjih atributa na samom početku emanacije iz *En Sofa* u svijet *Acilut*. Na taj način početni pojam označen riječju „Adam Kadmon“ biva bogatije i razumljivije označen novom daleko složenijom sintagmom riječi:

„Antropomorfna - konstelacija - deset Božjih atributa - na početku emanacije - iz *En Sof* - u svijet *Acilut*.“

2.5.3 Teogramatika i slovodinamika

Teogramatika se bavi prevođenjem *smisla* (= Božja namisao!) neke pojave/bića u *slova* hebrejskog alefbeta. **Teosomatika** prevodi pronađeni *smisao* u položaje *tijela* – *vanjska* teosomatika; a ako se taj smisao izvodi kao u pokret u tijelu unutarnjeg pokreta onda je riječ o *unutarnjoj* teosomatici. **Slovodinamika** izvodi smisao pojave iz *oblička slova* one riječi koja označuje, imenuje danu pojavu.

Tako na pr. riječ za iscjeljivanje „**marpe**“ (מרפא) ima svoju teogramatiku, tj. *smisao* koji je kodiran u slovima riječi marpe, i svoju slovodinamiku, tj. *dinamiku* koja slijedi obličje slova riječi „marpe“:

	Teogramatika	Slovodinamika
--	--------------	---------------

१	Pasivni otpor: Vode života	Imati kao početak koji je u sebi sve okupio i čvrsto drži
ॢ	Kozmička posuda i univerzum Kuf-a	Sačekati da iz potencije početka razvoj krene prema naprijed, sa sviješću da nema potporna odozdo
ॣ	Izvor (bazen) nediferencirane ili neoblikovane energije.	Učiniti da se sve zahvaćeno kreće naprijed uz posebno čuvanje sadržaja iz <i>gornjih</i> svjetova
।	Arhetip beskrajne tajnovitosti i nespoznatljivosti; opozicija život-smrt	Spajanje gornjeg (nebeskog) i donjeg (zemaljskog) svijeta.

Definicija iz slovodinamike:

„Početak koji je u sebi sve okupio i čvrsto drži – u *mudrosti*; čekanje da iz početne potencije razvoj krene naprijed, no bez potporna odozdo – u *strogosti*; sve je zahvaćeno za kretanje naprijed uz posebno čuvanje sadržaja iz gornjih svjetova – u razumnosti; stalno držati na snazi spojenost gornjeg (nebeskog) i donjeg (zemaljskog) svijeta.“

Teosomatika to prevodi u položaje tijela sličnima yoga-**asanama**:

Adhomukha svanasana =>*Ardha Ćakrasana* =>*Jānu īrṣāsana* =>*Trikonasana*.

Unutarnja teosomatika koristi tekst teogramatike kao sadržaj kreativne dinamizacije: tekst se prevodi u zamišljeni unutarnji *pokret*

kojemu se pridaje *snaga*. Zamišljamo pokretkoji je u sebi sve okupio i čvrsto drži kao da ga izvodimo, ali ne vanjskim pokretima nego *u sebi*, *snažno* zamišljamo, što znači sa *snagom*. **Postupak:** u sebi izvesti **poziciju** tijela (yoga-asana) i velikom **pomnošću** (*kavana*) misliti tekst teogramatike.

Čovjek može, iako predstavlja tek kap u moru Božjeg bitka, iscjeljivati putem teogramatike i teosomatike, tako da svoju namjeru da iscijeli oblikuje u „slova“ pa ju, u ljubavi, usmjeri na bolesno biće. Uvjeren sam da su yoga-asane „slova“ Božjeg govora kojima njegova snaga biva kanalizirana, kroz posebne položaje tijela, u čovjeka koji ih izvodi.

Drugi primjer postojanja zbiljske veze između Boga i čovjeka kao fizičkog bića je hrana koju Bog daje ljudima; **„mana“** je hrana koju su Izraelci jeli dok su putovali pustinjom:

Mana (hebrejski: **man**מָן): **slovodinamika i teosomatika**

SLOVO	Slovodinamika	Teosomatika	Unutarnja teosomatika
𐤌	Imati kao početak koji je u sebi sve okupio i čvrsto drži	<i>Adho Mukha svanasana</i> : postaviti dlanove na pod i odmaknuti ih naprijed da čine oblik <i>krova</i> (obrnuto slovo „V“)	Zamišljati oba položaja u sebi, u tijelu unutarnjeg pokreta.
י	Održavati kontinuiranu vezu između nebeskog i zemaljskog	<i>Sarvangasana</i> rukama podignutim uz tijelo, ili: <i>Urdhva Hastasana</i> : stojeći položaj s rukama uzdignutim u vis.	

Def.: Mana je ono što je kao početak sve okupilo i čvrsto u sebi drži; održava stalnu vezu između neba (**Boga**) i zemlje (fizičke potrebe tijela za **jelom**). To „nešto“ je Božja **snaga** koja emanira kroz *arba olamot* u **hranu**, kao što je i svaka fizička hrana ujedno i materijalizacija Božje snage (ljubavi spram čovjeka).¹⁷

Emanacija (הִלָּחָה) kroz svjetove:

Acilut	Reče Bog: „Neka moja snaga prijeđe u ono nešto (mana) što će ljudi moći uzimati kao hranu“.
Beria	I, tom izrijeku Bog prida svoju snagu , osnaži svoje riječi;
Jecira	oblikuje tu snagu u vidljiv oblik prepoznatljiv čovjeku (otuda čovjekove spekulacije o <i>izgledu</i> mane, na pr. to je nešto poput gorušičina zrna, i sl.)
Asija	I stvori manu koja je Izraelcima „padala s neba“.

2.6 Oslobađajuća misao u Kabali

Oslobađajući moment učenja Kabale je u tijesnoj povezanosti učenja Kabale i čovjekove egzistencije, naime, baveći se Kabalom, bolje rečeno – *practicirajući* Kabalu čovjek mijenja samog sebe i svoj način življenja, time mijenja i kvalitetu svoje egzistencije. Mijenjajući *sebe* kabalist mijenja *svijet* u kojem živi. Učenje Kabale nije nešto *odvojeno* od čovjeka, teorija koja ga se ne tiče, nego su čovjek i učenje Kabale tijesno *isprepleteni*.

¹⁷ Mana ist das, was als Anfang alles zusammenführte und in sich festhält; es hält eine konstante Verbindung zwischen Himmel (Gott) und Erde (den physischen Bedürfnissen des Körpers nach Nahrung) aufrecht. Dieses „Etwas“ ist Gottes Kraft, die durch die Arba Olamot in Nahrung ausstrahlt, so wie jede körperliche Nahrung auch die Materialisierung von Gottes Kraft (Liebe zum Menschen) ist.

1. Fiziološki sustavi ljudskog tijela očituju „*upletenost*” najvišeg Božjeg uma u oblikovanju svih organa i fizioloških sustava.

2. Na razne dijelove tijela projicirani su Božji atributi te na njima nalaze svoje tjelesne ekvivalente; drugim riječima: Božji su atributi na kraju svojeg emaniranja „*upleteni*” (postavljeni) na odgovarajuća mjesta na ljudskom tijelu. Na primjer, Božji atribut milosrdne ljubavi (*Hesed*) pojavljuje se najprije na tijelu Adam Kadmona kao njegova *alegorijska* „desna ruka”, a potom na ljudskom tijelu kao *fizička* desna ruka.

3. Moći duše *Ruah* predstavljaju očitovanje Božjih atributa u pogledu svoje čiste forme;

4. Vrline duše *Nešama* predstavljaju *sinergiju umnog i snagosnog* (ili energijskog) vida Božjih atributa;

5. Govorni vid Božjih atributa očituje se kao Božja imena koja kabalist može u molitvi (*t'fila*) smjerno zazivati radi Božje pomoći;

6. Čista bit/esencija Božjih atributa očituje se kao antropomorfna konstelacija u tijelu Adam Kadmona.

Što je ono što kao čista *bit* u svijetu prije stvaranja prethodi onom što u ovom svijetu susrećemo kao vidljivo *biće*? Na primjer, što je čista bit mudrosti (ono mudro samo, mudro kao takvo) koja postoji prije nego što nastane neko mudro biće – mudar čovjek ili mudro djelo?

Nastaje li iz te *biti mudrosti* neko mudro biće i ako da, kako? Je li sama bit mudrosti dovoljni *uzrok* da nastane mudro biće? Ili je sam Bog taj uzrok koji iz čitavog sebe pod vidom mudrosti, u svojem atributu mudrosti (*Hokma*), pro-izvodi – koristeći svoju volju, govor, um i snagu – konkretno biće koje u svojoj volji da ga stvori,

daje mu *ime*, podaruje mu iz samog sebe svoju *snagu*, *oblikuje* ga svojim umom i tako ga *stvari* (*Izaija 43,7*):

U izvorniku: *Kol hanikra bišmi ulikvodi berativ jecartiv af-asitiv*.

U prijevodu: „sve koji se mojim zovu imenom i koje sam na svoju slavu stvorio, koje sam saznao i načinio.“¹⁸

2.7 Ne izgubiti smisao

Treba vjerovati u **tijek stvari** u koji je uključen i sam čovjek. Taj **tijek** nije neki predmet ispred čovjeka i nije puki objekt što ga čovjek promatra sa strane, nego naprotiv taj **tijek** je u stalnom odnosu s čovjekom (i čovjeka s tim **tijekom**). Svaki infinitezimalni dio tog **tijeka** u neprekidnoj je interakciji s **tijekom** bivanja samog **čovjeka**. Čovjek nije tek puki promatrač nekog vanjskog, objektivnog **tijeka** stvari, nego je zbiljski **tijek** sinteza svih mogućih interakcija **tijeka** stvari i **tijeka** doživljavanja u psihi.

Stoga čovjek ne smije živjeti kao sudac vanjskom **tijeku** stvari, nego kao onaj koji u sebi pripušta vanjski svijet da živi s njim, te da dobrohotno ulazi u vanjski svijet i da ga suodređuje. Pritom se ne smije dopustiti da se vanjski događaji na neki način *okamene* (petrificiraju) u duši, ili da se *psihificiraju* i tako postanu teret i rana u duši. Isto tako ne treba dopustiti da se smisao psihičkih doživljaja, kao na pr. smisao mudrosnih uvida, otvari, *materijalizira* u svijetu izvan mene, jer na taj način oni gube snagu i gotovo postaju iluzijama. Ono što je poželjno to je *somatiziranje* duhovnih uvida, a to znači prevesti psihičku narav uvida u somatsku dimenziju tako da se oni dožive, tj. da se žive *tijelom*. To je moguće tako da se žive kao

¹⁸Na njemačkom: jeden, der mit meinem Namen **genannt** ist und den ich zu meiner Ehre **geschaffen**, den ich **gebildet**, ja, **gemacht** habe!

unutarnji pokret u duši *Nešama* – u grudima gdje se u religijskoj ikonografiji smješta „srce“ kao središte duhovnog života.

Zaključno: potrebno je živjeti u tijeku stvari ili u rijeci života, ali ne kao objekt i žrtva vanjskih zbivanja niti kao njihov hladni sudac. Ne dopustiti da vanjski **događaji** padnu poput kamena na dušu; iz prostora grudiju („srca“) *odgurati* nepoželjni upliv vanjskih događaja – izgurati u smislu unutarnjeg pokreta. Ne dopustiti da se smisao duhovnih **uvida** izgubi pri izvanjštenju, tj. konverziji doživljaja u nešto *vanjsko* kao neku stvar ili događaj. Naprotiv, poželjno je somatiziranje: propustiti vani kao kroz filter samo *formu* uvida, a njegov smisao zadržati u prostoru grudiju (srca); ne izbaciti vani pored govora ili teksta, i emotivnu vezanost za govor (ili tekst), ne navući na nj bilo što strano samoj biti govora. Potrebno je zadržati smisao govora kao obvezu vlastitog djelovanja. Vlastito djelo predati kao poklon drugima, od srca u njihove ruke u duhu unutarnjeg pokreta duše *Nešama*.

Topologija somatiziranja u Kabali:

GLAVA: mišljenje, predočivanje, znanje;

SRCE: osjećaji, vrednote, odluke;

TRBUH (*Hara*): energetiziranje, priprema za akciju.

Narav radnji	Božji atribut	Dio tijela
Sve misaone radnje somatizirati u GLAVU	Uzvišenost	Tjeme
	Mudrost	Desna polutka mozga
	Umnost	Lijeva polutka mozga
Emocionalne radnje somatizirati u GRUDI („srce“)	Ljubav	Desna ruka
	Pravednost	Lijeva ruka
	Ljepota	Grudi
Odluke za djelovanje somatizirati u ABDOMEN	Pobjeda	Desna noga
	Slava	Lijeva noga

	Izvor života	Zdjelica
	Kraljevanje	Usta

Svaku odluku treba osnažiti u glavi, grudima i donjem abdomenu. Treba misliti tijelom jer tijelo je mjesto čovjekova pribivanja u svijetu i sveti prostor Božjeg pribivanja u čovjeku.

MA-ĦA-CUR-KOAH: Smisao je ona *misao* koja je značajna za čovjekovo *doživljavanje* svijeta. Ona *pobuđuje* čovjekove *snage* i *oblikuje* ih.

Slogovi	Temeljne odrednice	Pokret tijela	simbol
ma šava	Misao značajna		
ĥa vaja	Za doživljaj		
cur ani mamric	Oblikuje i pobuđuje		
koa	čovjekove snage		

3. SMISAO GOVORA

3.1 Kako su nastali jezici?

Postoje dva očista objašnjenja nastanka ljudskih jezika; prvo za nastanak **ljudskih** jezika (prirodni jezik); drugo za nastanak **Božjeg** govora.

1. Jezik je **nastao iz potrebe** za suradnjom; trebalo je iskomunicirati (sporazumjeti se) oko toga kako uloviti divljač, pripremiti i održati vatru, rasporediti ljude u špilji, i sl. Na primjer, da bi se dogovorili o pomicanju nekog velikog kamena ljudi su ispuštali glasove poput „bumi“ ili „kunda“¹⁹ i sl. Nakon toga razvojem, usložnjavanjem društvene organizacije usložnjava se i jezik. Tako na primjer osim komunikacije za pomicanje kamena („bumi“) trebalo se dogovoriti tko će ga pomaknuti („uga“ – ja; „beta“ – ti, i sl.), i kada će se to učiniti („eša“ – danas, „idu“ – sutra, itd). Tako iskaz „Ja ću danas pomaknuti kamen“ mogao je glasiti ovako: „Uga eša bumi“.

2. Jezik je nastao kao zvučni **izraz iskonskog smisla**, tj. kao nacrt (*blueprint*) kreacije (u židovstvu to je *Tora*) koji je prije ili pred stvaranje svijeta imao Bog u svojem umu kao logos – logički ustroj svijeta i izgovor tog ustroja. Bog u svojem umu ima cjelokupni nacrt/plan svijeta i potom ga prenosi u govor. U knjizi *Postanak* čitamo: „I reče Bog“ .

Riječi tog (Božjeg) govora nisu puki arbitrarni znakovi za stvari/bića, nego te riječi nose u sebi samu supstanciju budućih stvari/bića, one su zvukovni ekvivalent biti stvari; izgovor tih riječi od strane Boga vodi direktno do nastanka stvari koje su tim riječima označene.

¹⁹Naravno da su to samo **fiktivne** riječi!

Iz-**govorena** stvar – Božji govor, vodi u o-**stvoreni** govor – stvoreni svijet.

Koji je to Božji govor i kako ga spoznati?

Možda tako da krenemo od stvorenog svijeta, svijeta stvari/bića koje predstavljaju o-**stvoreni** Božji govor. Ako su stvari/bića ostvoreni govor, onda se u njima mogu pronaći riječi Božjeg govora, jer smisao svake od pojedinih stvari jednak je onoj misli koju Bog ima pri stvaranju iste te stvari, jer su stvari ostvoreni Božji govor. Kojim *postupkom* dospjeti do Božjih namisli pri stvaranju svijeta?

Odgovor ćemo potražiti u metodama Kabale.

Kako možemo čuti smisao koji upućuje na Božju misao što ju Bog izvodi u govor; Bog izgovara svoju misao, a misao je bitni sadržaj stvari, dakle: Bog izgovori buduću stvar, koja kad je stvorena predstavlja zapravo o-**stvoreni** Božji **govor**.

3.2 Čuti smisao ili zvuk Božjih atributa

Naglasak je na čuti *smisao* Božjih atributa jer samo to bi bio postupak koji bi uzdizao do najviše razine postojanja – do duše *Jehida* u svijetu *Adam Kadmon*. Ne emanirana očitovanja specifična za razine svjetova: Božja imena u svijetu *Acilut*, imena vrlina u svijetu *Beria*, duševni porivi u svijetu *Jecira*, fiziološki sustavi u svijetu *Asija*. To kako se „čuje“ smisao Božjeg atributa na razini svijeta *Asija* to su razni fiziološki sustavi i mjesta na ljudskom tijelu.

Metoda da se čuje smisao je ova:

Ponavljati mentalno u sebi dotičnu **riječ** koja označuje neki Božji atribut, na pr. za Božju mudrost to je riječ „Hokma“: Hokma – Hokma – Hokma – Hokma ...

Ponavljati toliko dugo dok *riječ* ne prijeđe u ***smisao*** koji se čuje kao da je riječ, ali ne više ni glasno izgovorena, niti napisana: smisao riječi *Ḥokma* je *mudrost* – smisao riječi *Ḥokma* je *mudrost* – smisao riječi *Ḥokma* je *mudrost* – ...

Sada ponavljati u sebi sam ***smisao***, ali ne tek mehanički ponavljati samu riječ.²⁰

Možemo intuitirati *smisao* Božje mudrosti, ali je li moguće taj smisao pretočiti u odgovarajući *zvuk*?

Pretočiti smisao u neki *zvuk* značilo bi vratiti se na samu riječ koja taj smisao intendira. Po indijskoj filozofiji jezika (*mantra-vidya*) to bi bila nekakva *mantra* Atributa i taj zvuk je, vjerojatno, ime koje sam Bog daje svojem atributu mudrosti. Je li to riječ „Ḥokma“ u hebrejskom jeziku?.

Tabela 8: Božji atributi kroz svjetove

Razina svijeta	Atribut se očituje kao	Atribut <i>Tiferet</i>	Atribut <i>Jesod</i>
<i>En Sof</i>	Smisao ili bitna narav Atributa: smisao koji se čuje	Prvi uzrok svakoj ljepoti; Sama ljepota kakva je u Boga ²¹	Prvi uzrok svakom živom biću; Izvor života u Bogu
<i>Adam</i>	Mjesto na tijelu	Lokacija Atributa	Donji

²⁰Čitav postupak podsjeća na praksu *sidi-sutri* u TM-sidhi programu s tom razlikom da se izbjegava puko *mehaničko* ponavljanje riječi, ali se nastoji na sve tišem izgovoru riječi dok ona ne nestane kao uobičajeno izgovarana riječ. Supstancija mentala (u jogi zvana *ćitta*) biva oblikovana samim smislom riječi; smisao je *intendiran* riječju – njenim glasovima, ali ne nestaje u njima nego, naprotiv, sami glasovi nestaju preplavljeni smislom.

²¹Po mišljenju **Shulamit Elson** taj zvuk koji bi to možda najbolje reprezentirao je vokal „o“. Vidi *Kabbalah of Prayer*. p.124

Kadmon	AK	na grudima AK	abdomen
Acilut	Pripadno Božje ime	Specifično Božje ime: <i>Adonai</i>	<i>El Haj Šadai</i>
Beria	Snagosni vid Atributa – arkandeli	<i>Mihael i Rafael</i>	<i>Gabriel</i>
Jecira	Vizualni vid Atributa – anđeli; čisti lik atributa (ideje u Platona)	<i>Malahim</i>	<i>Heruvim</i>
Asija	Pripadni fiziološki sustav	Mišićni sustav	Reproduktivni
	Pripadno mjesto na čovjekovu tijelu	Grudni koš	Spolni organi

Tabela 9: Božji govor i Božje stvaranje

KABALA		
olamot	Tijek Božjeg govora	Tijek Božjeg stvaranja
EN SOF = <i>nemanifestirani</i> Bog Adam Kadmon = prva, suptilna manifestacija		Bog se <i>ne poistovjećuje</i> s govorom (ili zvuk), nego je on Bog koji govori ²²
ACILUT	Bog izgovori svoju namisao – koju <i>čuje</i> duša Haja	Bog izgovori svoju namisao: „Neka bude svjetlost!“

²²Nije govor Bog, nego je *Bog* govor.

BERIA	To čovjek doživi kao s-misao – koji <i>osjeća</i> duša Nešama	Izvede iz sebe snagu potrebnu za stvaranje bića
JECIRA	U čovjekovu umu to se pokazuje kao misao koju <i>vidi</i> duša Ruah	Snagu oblikuje likovima prisutnima u svom umu
ASIJA	Koja se artikulira u glasni govor – to izvodi u <i>čin</i> duša Nefeš	I tako stvori svijet konkretnih bića/stvari. Stvoreni svijet je glasno očitovani govor Božji

Ono što čovjek hvata kao misao koja prelazi u riječi govora, to je *smisao* koji dolazi inspiriran od Boga, dakle, preko razine smisla *Božji* govor se pokazuje u *ljudskom* govoru.

Smisao koji osjećamo ne može nam otkriti što su riječi Božjeg govora, jer je smisao *učinak* Božjeg govora u nama. Čuti smisao značilo bi od *doživljenog* smisla zaključiti na Božji govor koji je prouzročio taj smisao. Stoga, što god zaključili bit će samo *reiteracija* Božjeg govora doživljenog kao smisao, dakle, vraćanje na ono od čega smo krenuli – na učinak Božjeg govora, a to je smisao koji doživimo.

Po analogiji, ako mi je vruće, doživljavam vrućinu, mogu zaključiti da je uzrok mom stanju vatra, a potom zaključim da je vrućina bitno svojstvo vatre; no, time samo ponavljam što je *učinak* vatre, naime da ona izaziva vrućinu, ali pritom ne doznajem što je to *bit* vatre. Iz *doživljaja* vatre kroz njeno djelovanje na moje tijelo, ne mogu izvesti zaključak o *biti* vatre.

Analogno tome: Iz toga što riječi Božjeg govora izazivaju u meni neki smisao, ne mogu zaključiti kako zvuče riječi Božjeg govora – one koje su u meni izazvale smisao. U indijskoj filozofiji govora: *Para śabda* uzrok je stanja *paśyanti śabda*, ali iz stanja *paśyanti* ne mogu zaključiti na sadržaj *Para śabda*! Božji govor pobuđuje u čovjeku neartikulirani (u smislu konkretnih riječi) *paśyanti* stupanj govora koji se potom artikulira u mentalni govor/mišljenje – *madhyama* razina koja onda prelazi u čujni govor (*vaikhari*).

3.3 Odnos smisla bića i značenja riječi

Je li moguć jedan govor koji bi samom svojom formom (oblikom slova i složajem glasova u riječi) prenosio **smisao** označenih stvari, a riječi jezika ne bi bili tek *arbitrarni* znakovi za stvari (bića i pojave)²³? Ono što je *smisao* riječi, njeno **značenje**, pretočilo bi se u, tom značenju (smislu) adekvatnu *formu*; ali, ne da bi riječ svojim *zvučanjem* podsjećala na stvar koju označuje, ili izazivala predodžbu te stvari. Pokažimo to na primjeru riječi „sunce“ i Božjem stvaranju Sunca.

	U Božjem stvaranju	U duši čovjeka	U fazama govora
En Sof <i>Jehida</i>	Božja namjera da stvori nešto, na pr. Sunce.	Za dušu <i>Jehida</i> Božja namjera je <i>istovjetna</i> čovjekovom htjenju: Neka bude volja	

²³Teoriju govora kao arbitrarnih znakova prvi je postavio Ferdinand de Saussure (1857-1913).

		Tvoja!	
Acilut <i>Haja</i>	Bog izgovori to nešto: Neka bude Sunce! = <i>smisao</i> stvari Sunce; Sama Božja riječ „Sunce“ nosi u sebi logosnu strukturu budućeg bića = Izgovoreno Sunce.	Duša <i>Haja</i> čuje Božji govor unutarnjim sluhom kao neki slijed tonova (melodiju) ²⁴ .	
Beria <i>Nešama</i>	Bog svojoj namjeri koja je poprimila logosni izričaj, pridaje snagu za realizaciju. Silna snaga svjetlosti dolazi iz Boga	Duša <i>Nešama</i> slijedi pomoću osjetila unutarnjeg pokreta dinamiku Božjeg izričaja, tj. dinamiku melodije tog izričaja.	Ta melodija koju čuje duša <i>Haja</i> pobudit će dinamiku duše <i>Nešama</i> : slijed jačih i slabijih zvukova u govornom aparatu, na suhod toj dinamici
Jecira <i>Ruah</i>	Sadržaj naredbe dobiva adekvatan oblik = kugla	Duša <i>Ruah</i> ima <i>unutarnjusliku</i> tijeka melodije: slijed zvukova prikazuje joj se kao slijed	Pa će se slijed zvukova u njihovoj jačini i visini prikazati u duši <i>Ruah</i> kao neka <i>riječ</i> koja odgovara tom

²⁴Zbog toga je Beethoven mogao reći „Glazba to je Božji govor!“

		vidljivih znakova ²⁵ .	slijedu.
Asija <i>Nefeš</i>	I nastane realna, konkretna stvar Sunce koje gledamo na nebu = osunčev ljeni govor (pojava Sunca)	U govornom organu duša <i>Nefeš</i> će izazvati izgovor riječi „Sunce“	I ta će riječ dobiti svoju konačnu artikulaciju u konkretnom jeziku; postat će <i>izgovorena</i> riječ. I ona neće biti puki arbitrarni znak, nego će slijedom svojih glasova adekvatno odgovarati slijedu tonova kako ih je u sebi, unutarnjim vidom, opazila duša <i>Ruah</i> .

Značenje riječi „Sunce“ je to što označuje – zvijezdu u Sunčevom sustavu; **smisao** označenoga bića je isto što i namjera/namisao s kojom Bog stvara Sunce – da bude danju svjetlilo ljudima. Može li se *smisao* označenoga predmeta nekako pretočiti u sam *oblik riječi* koja označuje?

Tabela 10: Razina svijeta i narav govora

Svijet	Narav govora
--------	--------------

²⁵Upravo to rade i kompozitori: oni *slijed tonova* u svojoj duši pretaču u *slijed grafičkih znakova* na notnom crtovlju!

<i>Acilut</i>	Govor u svojoj najvišoj potenciji dolazi od Boga pa je na ovoj razini Božji govor = najviši govor
<i>Beria</i>	Snaga govora koja dolazi od Boga; ta snaga čini da se govor pojavljuje u <i>Asija</i> svijetu; snaga ga čini djelotvornim, u manjoj mjeri <i>čovjekov</i> govor, a u apsolutnoj mjeri <i>Božji</i> govor
<i>Jecira</i>	Forma, čisti lik govora prije nego postane pojavom (zvučnim fenomenom); govor skoro istovjetan samom mišljenju kad je ono vezano uz riječi (govora)
<i>Asija</i>	Ovaj fizički govor, proizveden govornim organima; govor koji čujemo kao svakodnevni govor

Primjer iz *Sefer Jecira* (S.J. III,6)

Tri slova-majke (*šaloš imot*): *Alef*, *Mem*, *Šin* proizvedu u čovjeku (...) glavu, trbuh i grudi. Glava bi proizvedena od vatre (*eš*), trbuh od vode (*majim*), grudi od zraka (*ruah*), i tako ih postavi u ravnotežu.

Slovo *Mem* i trbuh

Kad čitamo (S.J. III,8) da Bog uz pomoć slova ***Mem* (מ)** stvara čovjekov **trbuh** (*keten*), onda to upućuje na:

Tek iz-**govoreni** trbuh, ne onaj pravi, fizički trbuh; trbuh u Božjem umu/govoru;

Transcendentni *smisao* slova *Mem* u svijetu *Acilut*;

Tu misao o odnosu slova *Mem* i trbuha čovjek može čuti i razumjeti tek na razini tijela unutarnjeg govora i duše *Haja*.

Tabela 11: Slovo *Mem* (מ) u četiri svijeta (*arba olamot*)

svijet	Razina tumačenja slova	u pisanju slova Tore
	<i>mem</i>	

Acilut	Transcendentni smisao slova <i>mem</i> : Bog izgovara trbuh kao slovo <i>mem</i>	<i>ta'amim</i> – znakovi za pjevanje slova
Beria	Božja snaga u slovu <i>mem</i> : snaga potrebna za stvaranje trbuha	<i>nekudot</i> – vokali pripadni slovu
Jecira	Lik slova <i>mem</i> u Božjem umu: od Boga dan <i>oblik trbuha</i>	<i>nagim</i> – kruna na slovu
Asija	Slovo <i>mem</i> kao fizička pojava (znak na papiru): fizička pojava trbuha, organski trbuh živog tijela.	<i>otijot</i> – čisto slovo

Tijelo unutarnjeg govora je tijelo u kojem se može **čuti** ili: tijelo *kojim* se čuje govor Boga. Ono je adekvatan prostor (*hakom*) u kojem se može čuti govor i proizvoditi govor – govoriti. Tijelo je *moгуćnost*, a duša je *zbiljnost*. Duša *Haja* ozbiljuje mogućnost govora što ju daje tijelo unutarnjeg govora; duša *Haja* sluša u tijelu unutarnjeg zvuka; tijelo je pritom **potencija** (heb: *kohiut*)) slušanja, a duša je **aktualizacija** (heb: *l'maase*), realizacija (heb: *hitmamšut, mimuš*) te potencije²⁶.

²⁶ **Aristotel**: 412 a20: "duša je bivstvo, u smislu forme, prirodnog tijela koje **potencijalno** ima život, a to bivstvo je entelehija. Duša je *entelehija* (**ozbiljenje**) takvog tijela.

Možda smo najbliže Bogu kad živimo u prostoru govora. Božji govor je stvaralački čin u kojem Bog svojim govorom proizvodi bića, izvodi ih u postojanje.

Bog *iz-govori* nešto i time *s-tvori* to nešto. Navodimo kao primjer Božjeg stvaranja tekst iz *Postanak 1,3*:

“I reče Bog: neka bude svjetlost i bi svjetlost.”

Hebr: *vajjomer Elohim j’hi or vajhi or.*

Božji govor pripada svijetu *Acilut*; jedino na toj razini čovjek može čuti Božji govor. Ta razina je: tijelo unutarnjeg govora i duša *Haja*. Razgovor duše *Haja* s Bogom je **molitva** i ona je zbiljska na razini svijeta *Acilut*.

3.4 Transformativna funkcija jezika

Transformativna funkcija jezika se može razumjeti u smislu da upotreba i služenje jezikom izaziva promjene u čovjeku, njegovoj psihi, i u drugim ljudima u njegovoj *društvenoj* okolini. Magija se može definirati kao ono djelovanje pri kojem neka promjena u psihi ($\Delta\Psi$) izaziva promjenu u objektivnom svijetu (ΔK ²⁷), vanjskom svijetu stvari i pojava, ne samo u čovjeku. $\Delta k = f(\Delta\Psi)$

Kako se mogu izazvati promjene u psihi?

Ponajprije s pomoću riječi (R) i smislom što ga nose.: R
uz=> $\Delta\Psi$

pri čemu simbol **uz=>** označuje uzrokovanje, na primjer iskaz „Riječi uzrokuju promjenu u psihi“ označit ćemo prethodnom relacijom u tablici.

²⁷Slovo K je početno slovo grčke riječi za svijet – kozmos.

Ako riječi mogu izazivati promjene, mogu li za tu svrhu biti prikladne *sidhi-tehnike*?

Ne mogu, jer nisu same *riječi* te koje izazivaju promjenu u psihi. Mora biti prisutna **snagosna** dimenzija riječi, označimo to R_s , pa se gornja relacija mijenja u: $R_s \Rightarrow \Delta\Psi$

Riječi svojom *snagosnom dimenzijom* izazivaju promjene u čovjeku.

A što je to snagosna dimenzija riječi?

To je smisao (S)²⁸ sadržan u riječi, odnosno smisao što ga neka riječ pobuđuje u govorniku (ili slušatelju) *oblikujući* njegovu životnu snagu. To je moguće jer ono što čini s-misao je misao (M)²⁹ koju evocira sama riječ, i sadržaj te misli pobuđuje odgovarajuće duševno stanje. Smisao je ona dimenzija neke misli koja pobuđuje snagosni vid ljudskog bića; *smisao* je, dakle, taj traženi snagosni vid riječi (R_s):

Riječi pobuđuje *misao*; ova pobuđuje *smisao*; ovaj pobuđuje *snage* u čovjeku (Sč); to izaziva neku $\Delta\Psi$: $R \Rightarrow M \Rightarrow S \Rightarrow Sč \Rightarrow \Delta\Psi$

$R_s = \text{smisao} \Rightarrow \Delta\Psi$
--

Stoga bi se u *sidhi* praksi morao misliti (intendirati) *smisao* koji je sadržan u riječima sutre, i to s velikim *intenzitetom*, a ne tek mehanički ponavljati riječi („prazne riječi“). Koja bi to bila vrsta riječi (ili mentalna tvorba) koja u sebi sadrži:

a) oblik/zvuk riječi (glasovi, slova), i

²⁸koristit ću kraticu „**S**“ za **smisao**

²⁹koristit ću kraticu „**M**“ za **misao**.

b) smisao kojim riječ može izazvati neku $\Delta\Psi$ i neku ΔK (promjenu u svijetu)?

Riječ u svom snagosnom vidu – R_s , = glas/slovo (G) + značenje (Z) + smisao (S)

U praksi Kabale to se događa pri mišljenju imena *sefirota*, na pr. riječ „tiferet“ dovodi do virtualne projekcije snage sefira *Tiferet* na odgovarajući dio tijela (grudni koš). To se događa zbog toga što je riječ „tiferet“ nabijena smislom njenom dugom i intenzivnom uporabom. Riječ „Tiferet“ ima tri komponente:

1. glas/slova: t-i-f-e-r-e-t
2. značenje: naziv za Božji atribut koji emanira kroz svjetove
3. smisao: kako ta riječ djeluje na praktikanta Kabale.

	Sanskrt/Hindi	hebrejski
Riječ; <i>Word</i>	Šabda	Mila
Značenje riječi; Meaning	Artha	Mašmaut
Smisao; sense	bhavana	huš

Značenje je veza *riječi* (označitelj) i realnog *bića*, predmeta (označeno). Riječ je znak za ono što mislim o tom predmetu, za moj pojam ili sliku o njemu. *Značenje* riječi "grudi" je nešto na što ukazuje ta riječ; ona je *znak* za neki dio tijela.

Smisao je veza čovjeka kao *snagovitog* bića (*zoon*: živo biće) s onim *snagovitim* u biću (tvar jabuke) u tom smislu da ju mogu jesti: smisao jabuke za mene jest da mi može poslužiti kao hrana. *Smisao*

onog što je označeno riječju "grudi" = na koji način ono snagosno u *biću* grudi djeluje na mene, potiče me, kao neko *snagovito* (organsko) biće, u odnosu djeteta i majke³⁰.

Analogno tome, ako u sidhi programu ponavljamo sutru za snagu slona onda moramo intenzivno zamišljati snagu *stvarnog* slona.

To zbiljsko (=snagosno) djelovanje riječi na vanjski svijet zbiva se kada čovjek daje naredbe svojoj volji (ogromnom rezervoaru snage u sebi); na primjer, kada izgovorimo riječ „Ustani!“ to dovodi do nekog učinka (čovjek ustaje) jer je u riječi „ustani“ nataložen smisao njezinom dugom uporabom.

Pri uvidu u neku istinu zbiva se prijelaz iz *para* stanja govora do *vaikhari* stanja i pritom obično dolazi do nekog slabljenja, razvodnjavanja smisla. Gdje je nestalo početno fascinantno stanje *Para* govora?

Povratan put bi vodio od izrečenih riječi (*vaikhari* faza) preko *madhyama*, *pašyanti* do prostora *para* govora, u prostor u kojem govori Bog. Taj povratni put je onaj koji bi govoru priskrbio njegovu snagovitost i učinio ga učinkovitim, jer je to zapravo put kojim ljudski govor dopijeva u prostor Božje snage – to je zapravo **molitva**.

Što je viša razina **govora** to se ona pridružuje sefirotima na prividno „nižoj“ razini tijela (mozak nasuprot spolnim organima), ali se pritom ti **sefiroti** u silaznom nizu smještaju na više razine **svjetova**:

Malkut se smješta u **Asija**; **Ḥokma** i **Bina** u **Jecira**; **Ḥesed** i **Gevura** u **Beria**; **Tiferet** u **Acilut**; **Jesod** u **Adam Kadmon**.

³⁰Na primjer u izrazu „na majčinim grudima“

Red A: Redoslijed u nastajanju govora

Red B: Redoslijed u upotrebi govora kao namjere

Praksa namjeravanja:

- a) Namjeru izgovoriti u **jeziku** (*Malkut*);
- b) Namjeru misliti kao neku **misao** (*Hokma-Bina*);
- c) Namjeru prihvatiti u **ljubavi i snazi** i uskladiti u ljepoti (*Hesed-Gevura*); dati joj svoju snagu dahom iz abdomena (*Tiferet*);
- d) Utemeljiti ju **duboko u sebi**, u području zdjelice gdje prebiva sveobuhvatna svijest u svom čistom stanju – Turiya (*Jesod*).

Tri koraka koji vode do **vizionarskog stupnja govora** (*Pašjanti Vać*):

1. Kultivirati stalno čiste misli;
2. Meditacija u kojoj svjedočimo starim obrascima uhodanog ponašanja (*samskara*);
3. *Mantra đapa* koja počinje na *Vaikhari* razini, ali postajući sve finija i finija počinje čistiti sva tri stupnja *Vać*.

3.4.1 Od glasnog govora do najvišeg govora

1. Kad čovjek izgovori jednu **riječ** onda ga ona može odvesti u najviše i najfinije razine govora – razine Božjeg govora (*Para Vać*). Ali – koja i kakva riječ?

Svakako ne bilo koja riječ, nego ona koja u sebi sadrži svu ljepotu i blaženstvo (*sat-ĉit-ananda*) viših svjetova, *Božjeg* svijeta. A to su one riječi rođene u čistim i blaženim duhovima svetaca ili indijskih rišija. To su *mantr*e koje se koriste u duhovnoj praksi mantra đapa³¹.

³¹Praksa transcendentalne meditacije.

2. Ona najviša i *najfinija razina* govora (**Božja riječ**) može se očitovati u glasno izgovorenoj riječi na razini fizičkog govora (*Vaikhari*). Ali *kada* i pod kojim uvjetima?

Onda kada se čovjek uzdiže, praksom Kabale, na finije razine svjetova i uzdigne se u duši *Haja* do blizine i priljubljenosti Bogu u stavu *d'vekut*. Inače se u riječi glasnog govora slučuje (otjelovljuje) ne blaženstvo i ljepota Božje biti, nego puki utisci (*vasana*) iz podsvjesne razine psihe koja u sebi uključuje i kolektivno nesvjesno³². Ako čovjek ne kultivira svoj duh i govor tada će kroz njegov govor progovarati sve ono što je utisnuto u njegovu *podsvijest* tijekom njegova života (po Jungu i života cijelog čovječanstva tijekom evolucije).

Na koji će se način najviša razina govora – razina para kojoj fiziološki odgovara *Svadhīsthana čakra* a u Kabali sefira *Jesod* – očitovati ili naći svoj izraz u umjetničkom stvaranju? Što je to što će biti predmet umjetničkog djela? Iz koje razine govora crpi umjetnik (pjesnik) svoje nadahnuće?

Iz koje razine govora pjesnik pretvara sadržaj svoje inspiracije u konkretne riječi govora na razini *Vaikhari*?

Ako je to razina *Para Vac* onda je Bog taj koji progovara kroz pjesnika, ovaj je na neki mistički način povezan s Bogom, u dosluhu s Njime pa čuje njegove riječi i prenosi ih u ljudski govor. Ako je ta razina *Paśjanti* onda je to vizija proroka koji u sebe prima riječi jednog višeg Duha (Boga) i proglašava ih svijetu a da pritom ne mari za njihovo estetsko oblikovanje. Ako je ta razina *Madhyama* onda je to vještački konstruirana poezija bez umjetničkog nadahnuća – izmišljena iskonstruirana po nekom racionalno smišljenom planu.

³²Po C. G. Jungu **kolektivno nesvjesno** je rezervoar nesvjesnih sadržaja nastao tijekom evolucije.

Božji govor kao tihi šapat

„a poslije potresa bio je oganj, ali Jahve nije bio u ognju;
poslije ognja šapat laganog i blagog lahora /kol d'mama daka/“
1.Kralj 19

3.5 Smisao i funkcija³³

Božji se atributi protežu od svoje *biti* do konkretnih očitovanja u svijetu *Asija*; na primjer **Jesod** (Bog kao temelj-svega-biti) proteže se od svoje biti do odgovarajuće psihičke i fiziološke **funkcije**: sebe-ozbiljivanje (kao živog bića) i odgovarajuće spolne funkcije. U toj funkciji konkretne seksualnosti pokazuje se **smisao** atributa „Utemeljivanje“ – ono što je atribut u svojoj bitnoj naravi (*acmut*), no pritom se sam smisao toliko *umanjuje* koliko se sama funkcija uvećano *naglašava*. Što se pak Atribut više „povlači“ iz prisutnosti u funkciji to više dolazi do izražaja sam *smisao* Atributa.

Smisao Božjih atributa „kodiran“ je kao funkcija Atributa:

a) na razini **psihičke** funkcije (*Keter*: transcendiranje, *Hokma*: uvid, *Hesed*: davanje, i sl.); te na

b) razini **fiziološkog** sustava (*Keter*: disanje, *Hokma*: rad živčevlja, *Hesed*: koštani sustav, i sl),

c) kao **lokacija na tijelu** (*Keter*: tjeme, *Hokma*: desna polutka mozga, *Hesed*: desna ruka, i sl) i upletenost u **društvenu zbilju** (*Keter*: duhovna kultura društva, *Hokma*: sustav obrazovanja, *Hesed*: socijalna skrb, i sl.).

³³Lat. *functio*: izvedba, izvršenje

Kontemplacija (*hitbonenut*) Atributa sastoji se u *izvlačenju* onog što čini bit Atributa iz njegove upletenosti u funkciju, tako da ostane sam čisti *smisao* u duši čovjeka koji kontemplira.

3.6 Zvuk i smisao

Pomislmo na čas da postoji zvučni vid emaniranja Božjih atributa, da oni u toku svog proistjecanja iz *En Sof* stvaraju neki zvuk. To mora biti snažni zvučni vihor kad se neki Božji atribut u svojem emaniranju iz *En Sofa*, rasprostire kozmičkim prostorom kao titraj tog istog prostora (etera, u yogi je to *akaša*), zvuk silan u sebi, ali ga čovjek ne čuje doli kao tihi šapat (*kol d'mama daka*)³. Koja je to izvorna, ne tek od čovjeka izmišljena, zvukovna kvaliteta sefirota u njihovu emaniranju kroz svijet *Acilut*?

Izraz za *izvorni zvuk* u hebrejskom bio bi ***kol kadmon***, koji u emanaciji dolazi nakon *Adam Kadmon*. Koji bi to bio *kol kadmon*, na pr. za sefira *Hokma*?

Je li to ono nešto što shvatimo kao *s/misao*, na pr. bi li *kol kadmon* za Božju mudrost bio istovjetan onom finom smislu koji čovjek doživi misleći o mudrosti, zapravo *kontemplirajući* mudrost?

Kad razmišljajući *shvatimo* smisao onda to doživimo, iskusimo (kušamo) kao neki *zvuk*. A ako pomno slušamo/kušamo taj zvuk tada za izvjesno znamo da Bog postoji kao ovaj tu smisao što ga čujemo, znamo da život ima smisla, da su dragocjeni odnosi s ljudima s kojima živimo, i sl. Izraz „*kol kadmon*“ označuje smisao koji čujemo, jer govor *izvire* iz događanja smisla: Pojava => smisao => koji čujem => to je govor

Jezik ne čine takve riječi koje bi svojim zvučnim aspektom korespondirale sadržaju koji označuju; na primjer hrvatska riječ „*kruh*“ neće izazvati nikakav smisao u nekome tko ne pozna hrvatski

jezik (sama riječ „nož“ ne siječe!). Potrebno je označiti bitne sastavnice sadržaja (brašno, kvašenje, pečenje,...), ili smisla što se javlja u duhu kad mislimo na dotični predmet; potom te iste oznake složiti u *tekst* koji će, kada se bude čitao izazvati odgovarajući smisao u duhu primatelja te riječi. Takvi tekstovi pojavljuju se na pr. javljaju kao definicije pojmova.

4. LJUDSKO TIJELO i SMISAO

4.1 Teosomatika

Bavi se pitanjem na koji način doživljaj susreta s Bogom pretvoriti u somatski prikaz tako da se pokretima tijela izrazi doživljaj susreta s Bogom. I obrnuto, kako tim simboliziranim pokretima tijela evocirati doživljaj susreta s Bogom. Na primjer, imam doživljaj da Bog unosi svoje blaženstvo u mene i, pitam se, mogu li to iskustvo simbolizirati a potom tim simbolom evocirati stanje blaženstva?

Bog unosi svoje blaženstvo u organska tijela i time ona postaju *živa*; osjećaj blaženstva u živih bića stvara u njima *ljubav* (eros) prema drugim bićima; dokle god Bog *održava* svoje blaženstvo u živim bićima dotle ona ostaju *živa*; kad povuče svoje blaženstvo ona *umiru*.³⁴

Ako je postupak teosomatike vrhunski (božanski) *erotski* čin kojim kabalist ujedinjuje (*jihudim*) duhovni uvid (*theos* – muški vid Boštva) i odgovarajući tjelesni pokret (*soma* – ženski vid) onda će tjelesni pokret koji simbolizira jedinstvo (spajanje muškog i ženskog) imati odlike erotskog doživljaja. U indijskoj *tantri* to sjedinjenje se sastoji u buđenju Kundalini – energija *Šakti* (ženski vid) koja leži uspavana u dnu kičme (Muladhara čakra), budi se i uzdiže se kroz sve čakre da bi se sjedinila sa *Šivom* (muški vid Boštva). I, upravo taj psihofizički događaj je ono što tražimo za tjelesni simbol u teosomatici: kad god osjetimo erotsku pobuđenost u reproduktivnim organima tada trebamo sublimirati to uzbuđenje u snagu koju ćemo podizati od sefira *Jesod* (zdjelica) k *Tiferet* (grudi) do *Keter* (tjeme). Uzdizanje snage sefira *Jesod* i spajanje sa sefira *Keter* prenosi se na ujedinjenje (*jihudim*) **ženskog** vida Boga (*Šehina*) i **muškog** vida (JHVH).

³⁴To izriče i *Psalam* 104,29-30

Uzvišenost sefira *Jesod* i prizemnost sefira *Hokma*

Ljudska mjera: tobože *niži* sefiroti žive se u nižim svjetovima, a tobože *viši* žive se u višim svjetovima: *Hokma* se živi u Acilut, a *Jesod* u Asija.

Božja mjera: tobože *niži* sefiroti žive se u višim svjetovima, a tobože *viši* žive se u Asija svijetu u kojem se trebaju dokazati kao djelatni (ne tek u govorenju): *Jesod* se živi u Acilut i AK, a *Hokma* se živi u Asija.

Što je viša razina **govora** to se ona pridružuje sefirotima na prividno „nižoj“ razini tijela (mozak nasuprot spolnim organima), ali se pritom ti sefiroti u silaznom nizu smještaju na više razine **svjetova**: Malkut se smješta u *Asija*; *Hokma* i Bina u *Jecira*; *Ḥesed* i *Gevura* u *Beria*; *Tiferet* u *Acilut*; **Jesod** u *Adam Kadmon*.

Isto tako što je veća **putenost** to se ona pridružuje sefirotima na prividno „nižoj“ razini tijela (mozak nasuprot spolnim organima), međutim u Kabala kultiviranju spolnosti ti sefiroti u silaznom nizu smještaju se na više razine **svjetova**: *Hokma* se smješta u *Asija* – da bi mudrost postala što bliže *tijelu* i time što životnija i osnažena; *Hokma* i Bina u *Jecira*; *Ḥesed* i *Gevura* u *Beria*; *Tiferet* u *Acilut*; **Jesod** se smješta u *Adam Kadmon* – da bi putenost postala što bliže *duhu* i time što kultiviranija i ljudskija.

Židovski vic o medicini

Medicina ili magija?

Max Levy odlazi svom liječniku žaleći se na bolove po cijelom tijelu. Nakon temeljitog pregleda, liječnik mu daje zdravstveni list. "Max, ti si u izvrsnoj formi – za muškarca od 85 godina. Ali ja nisam mađioničar. Ne mogu te učiniti mlađim", kaže doktor.

"Tko te je zamolio da me pomladiš?" kaže Max. – Plaćam te da budem siguran da ću moći dalje stariti!

4.2 Smisao i fiziologija

Smisao se različito očituje na različitim razinama svjetova:

U beskrajnom *En Sof* kao predodžba najvišeg smisla – smisao se očituje kao najviša osoba – **Bog**. U svijetu *Acilut* kao izgovoreni smisao – smisao se očituje kao **zvuk**; u svijetu *Beria* kao snagujući smisao – očituje se kao **pokret**; u svijetu *Jecira* kao oblikujući smisao – očituje se kao **slika**; u svijetu *Asija* kao činidbeni smisao – očituje se kao neki **čin**.

U kojoj su svezi smisao i fiziologija ljudskog tijela, na pr. koji je smisao procesa **disanja**?

Ako je smisao ona misao ili namjera koju Bog ima pri stvaranju svijeta, prirode, ljudskog tijela, onda je smisao **disanja** u manifestiranju onog Božjeg atributa koji emanira do razine ljudskog tijela i očituje se kao disanje, a to je Božja **uzvišenost**. Dakle, najviši smisao procesa disanja je da bude očitovanjem Božje uzvišenosti ili: Božja uzvišenost na razini fiziologije ljudskog tijela jednako je disanju. Po analogiji mogli bismo sve procese u tijelu prikazati kao očitovanje Božjih atributa:

Tablica 16: Božji atributi i fiziološki sustavi

Sefira	Božji atribut	Fiziološki sustav
Keter	Uzvišenost	Disanje
Ḥokma	Mudrost	Živčani
Bina	Umnost	Krv
Ḥesed	Milosrdna ljubav	Koštani
Gevura	Pravednost	Srce i krvne žile

Tiferet	Ljepota	Mišićni
Necah	Pobjedonosnost	Endokrini
Hod	Slava	Imunosni
Jesod	Biti-izvor-života	Reproduktivni
Malkut	Kraljevstvo	Probavni

4.3 Smisao i pokret

Cilj **kinezisemantike** je da se ono što čini smisao Kabala učenja i ono što se u njezinom učenju doseže kao *smisao* (svijeta, života, Boga) pretoči u zamišljeni *unutarnji pokret* kao neko kretanje snage unutar tijela (zapravo psihofizičke cjeline); ako se u tome uspije onda bi to bio **kinezisemantički simbol** Kabale i on bi služio uzdizanju čovjeka u više svjetove. On bi predstavljao *unutarnji pokret uzdizanja* kroz sve razine sefirota **od fizičkog tijela do Adam Kadmona**.

Kako neki **doživljaj u tijelu** pretočiti u neki pokret?

Je li to uopće moguće i ako jest gdje to možemo naći?

Kada se **smisao** potpuno bez ostatka „pretoči“ u *fiziologiju*, zapravo reducira na fiziološki proces, onda smisao i *završava* u realnom fiziološkom događaju, otuda i vječno *ponavljanje* u životu istih fizioloških procesa. Ono *bitno* nekog fiziološkog stanja je smisao što ga doživljujemo u duši. Zbog toga nam je i stalo do fizioloških procesa u tijelu jer njima polučujemo i neki smisao. Smisao je inherentan fiziološkom stanju, na primjer nekom erotskom uzbuđenju, ali nije artikuliran kao razumljivi sklop – on je „ono nešto“ što ne uspijevamo artikulirati.

Umjetnost je ta koja uspijeva artikulirati, tj. neku pojavu iz svijeta prikazati kao smislenu cjelinu skladno povezanih dijelova. Ti dijelovi umjetničkog djela su elementi umjetničkog izraza: forme,

pokreti, tonovi, riječi. Može li umjetnik artikulirati, izraziti smisao doživljaja pokretima tijela?

Kada se **smisao** pretoči u **riječipoezije** on ostaje sačuvan u riječima; no, možda taj sklop riječi u nekoj pjesmi postaje neki novi smisao za sebe, pa se tajnovitost onog prvotnog smisla izgubi u složaju riječi, a ovaj proizvodi neki sebi svojstven smisao. Zato se i kaže da je poezija *stvaranje* (gr. *poiesis* = stvaranje) – stvaranje nekog novog svijeta smisla. A ako se smisao pretoči u **unutarnji pokret** onda je *energija* pokreta ta koja će, budući da je inherentna *pokretu*, održavati samim pokretom obnovljeni smisao na životu. Pretpostavka za to je da imamo živi *simbol*, takav koji zaista reproducira ili re-prezentira (nanovo uprisutnjuje). Ono izvorno erotičko u Boga koje je na razini *En Sof*, pojavljuje se kao ovaj tu fizički doživljaj u tijelu. Ako tražimo onaj duboki, tajnoviti smisao tjelesnog doživljaja treba ga tražiti u Bogu koji je izvor i temelj (*Jesod*) svega životnog (i erotskog). Ono tajnovito iz *En Sofa* događa se kao ovaj tu tjelesni doživljaj, ali *što* je taj doživljaj, *što* je ovo tu u što je ono izvorno iz *En Sofa* emaniralo? *Čime*, kojim to svojim odlikama ovaj tjelesni doživljaj utjelovljuje tajnovitu bit emaniranu iz *En Sofa*?

Bog-Ono i ovo-tu

Ako je *ovo-tu* erotski doživljaj kojeg osjećamo kao neki užitak, što je pritom *Ono-u-visini*?

Bog jest i hoće biti, to govori i njegovo ime „Ehje ašer Ehje“. Htjeti biti jednako je život (Nietzsche govori : Mi nemamo druge riječi za biti, nego živjeti). Iz toga što Bog hoće *biti*, slijedi Bog hoće **život**, jer njegovo biti jest htjeti, moći i znati biti. Zbog toga što hoće *život* Bog stvara živa *bića* i općenito život na Zemlji. Živa bića su konkretna manifestacija njegove volje za biti, a to se zbiva kroz život koji se zbiljski događa kao živa bića. Biti je bolje od ne biti; iz toga

slijedi da je život bolji od smrti. Po čemu je bolji? Naime, i život i smrt jesu; što je to u onom *jest* života (u bitku života) što ga čini boljim od smrti?

Po onom što Bog unosi u život, a to je blaženstvo (ananda; hebr: *ošer*) koje je inherentno Božjem bitku. Bitak i blaženstvo koje dolazi od Božjeg bitka, čine život boljim od smrti. To blaženstvo koje je unutarnja odlika života čini bit erosa (ili ljubavi) i erosu je stalo do života, a smrti nije stalo. Ta slatkoća života jest tajna ljubavi kao poriva da se rađa život:

Da se u ljubavi susreću muškarac i žena;

Da se tijelom sjedinjuju („i bit će njih dvoje jedno tijelo“)³⁵ i pritom uživaju;

Da žene rađaju djecu i da su oboje sretni kad se pojavi novo živo biće (njihovo dijete).

Erotski uživati (**u-život-u****voditi** => uživati) znači živjeti tako da ono Beskrajno unosi svoje blaženstvo u golo biti jednog konačnog bića, čovjeka.

³⁵Post 2,24: v'haju levasar ehad.

5. SMISAO BOŽJEG GOVORA

Prikaz Božjeg blaženstva na osjetilan način, putem slike, zvuka, pokreta, volumena, čini bit **ljepote**. Doživljaj Božjeg blaženstva u duhu čini bit **mistike**. Uživati u životu znači to da Bog svojim blaženstvom prožima naše **življenje**.

Kako ozbiljiti susret s Bogom, biti u odnosu s Njim?

1. Čitati Božju riječ kako je zapisana u Bibliji;
2. Vršiti zapovijedi (*micvot*) što ih je Bog dao u Bibliji (*Levitski zakonik*);
3. Govoriti Bogu u molitvi;
4. Čuti što Bog govori.

Kako čuti što Bog govori?

5.1 Pitanje o Bogu u Kabali

Čovjekova potraga za Bogom konstitutivna je za smisao što će ga Bog imati za čovjeka, ne za *postojanje* samog Boga – tvrditi ovo zadnje bilo bi ravno ateizmu! Bog je cilj i predmet našeg traženja, ali i samo traženje je konstitutivni element smisla onog što tražimo – Boga. Ne možemo naći Boga tamo negdje – u visinama – ako se nismo uputili na put, ako nismo na putu *traženja* Boga. Na početku svega ne postoji neki osobni Bog; da bi On bio *osoban* mora biti u odnosu s nekim drugim, da bi taj drugi bio mora ga Bog stvoriti.

U početku, ili prije početka svega, postoji ono **bezgranično**, neiskazivo *En Sof* (*en=bez; sof= granica*). *En Sof* je i **bezlično** (*Lo iši*) Kad se unutar tog *Bezgraničnog* (Jaspers to naziva „Sveobuhvatno“) javi neko vrtloženje (*en: a stir*³⁶) onda to upućuje

³⁶The stir u engleskom znači: blagi fizički pokret (a slight physical movement.)

na postojanje neke *volje*³⁷ koja hoće svijet da bi se u njemu ozbiljila, očitovala, sebe-ogledala. Postojanje volje u onom Bezgraničnom upućuje na postojanje nekog *Tko* koje ima volju, koje hoće nešto, koje hoće stvoriti svijet da bi se u njemu očitovao, i, to je ono što zovemo Bog. U području religije, u horizontu religijske predodžbe, izvor sveg postojanja odmah je predočen kao Bog. Pogledajmo kako se u Kabali razmatra postojanje Boga kao nekog individualnog bića. Najprije S. **Drob** u knjizi *Symbols of Kabbalah*:

“Stvaranjem treće sefira *Bina*, Bog je počeo postojati kao individualno biće (*Elohim*), ali on još uvijek nije „Ti“ kojemu se čovjek obraća u molitvi. Po kabalistima to se zbiva tek s dolaskom šeste sefira, *Tiferet*, koja usklađujući božje milosrđe i sud, biva izjednačena s najuzvišenijim imenom Boga – YHVH. Ipak, čak ni ovo „Ti“ još nije puno dostignuće Božjeg sebstva. To će se dogoditi tek s emanacijom finalne sefira, *Malkut*, koju kabalisti izjednačuju s božanskim „Ja“, u skladu s formulom „Ništa /*Ajin*/ prelazi u Ja“. Najviša sefira *Keter* izjednačuje se s *Ajin*, „ništa“ (u hebrejskom *ajin*). Kabalisti tvrde da se kroz emanaciju sefirota skriveno „On“ u glagolu *bara* (sefira *Keter*) preobražava u očitovano „Ja“ u *Malkut*. Sve se to zbiva kroz transformaciju slova unutar AYN (ništa), koja kad se preslože u ANY tvore osobnu zamjenicu „Ja“. “Stvaranje svijeta je očitovanje Božjeg sebstva, izranjanje jednog Ja ili sebstva iz primordijalnog ništavila ili volje. Taj proces individuacije je posredovan relacijom, simboliziranom s Ti od *Tifereta*/YHVH. (...) *En Sof* postaje osobnim Bogom kroz odnos s čovječanstvom.”³⁸

U slijedu emanacije od *En Sof* kroz *olamot* do ovog fizičkog svijeta (*Asija*), nužno je misliti jedan član nastao iz razumijevanja

³⁷Schopenhauer o volji tvrdi: volja je ono što Kant misli pod *Ding an sich* (stvar o sebi): jednostavna esencija koja leži ispod svih stvari i pojava

³⁸Sanford Drob, *Symbols of Kabbalah*, p. 195

onog bezgraničnog (*En Sof*) kao djelatnog subjekta, kao nekog *Tko* koji ima svoju volju (*racon*), ali još nije postao Bogom neke određene zajednice ili naroda, na pr. Bog *Jahve* u Židova. Ovaj svijet je djelo tog jednog Boga koji potom u duhu nekog naroda zadobiva daljnje odlike koje ga čine vođom tog naroda (daje mu zakone, izvodi ga iz egipatskog ropstva, bdi je nad njim, i ostalo). Možda hebrejski naziv **Elohim** označuje tog univerzalnog Boga, a naziv **Jahve** označuje Boga židovskog naroda?

Bog koji je stvorio nebo i zemlju je taj univerzalni Bog – **Elohim**: b'rešit bara *elohim* et ha'šamajim v'et ha'arec.

Bog kojeg Židovi zazivaju kao *svog* gospodina Boga to je **Jahve**:

Taj jedan Bog se pojavljuje višestruko pod vidom svojih atributa kao Uzvišeni (*Ehje ašer Ehje*), Mudri (*Jah*), Pravedni (*Elohim*), Svesilni (*El Haj Šadaj*), itd. U Kabali se put jednog atributa od Izvora u *En Sof* do konačnog pojavljivanja u svijetu *Asija* zove sefira (u množini: sefiroti). **Keter** je jedan od deset sefirota: Neki ga kabalisti, zbog njegove blizine Bogu, ne uzimaju za sefira i namjesto nje stavljaju *Da'at* (znanje). Međutim svi su sefiroti u blizini Boga, štoviše, svi imaju svoj *izvor* u Bogu budući su emanacije Božjih atributa.

Keter je emanacija Božje uzvišenosti – i Božje transcendentnosti – ali, Hókma je emanacija Božje mudrosti, Bina Božjeg uma, i tako redom. Ne postoje “viši” i “niži” sefiroti – oni koji su navodno *bliže* Bogu i oni koji su *dalje* od Njega; svi su oni emanacije jednakovrijednih Božjih atributa.

Po učenju Izaka Lurije, u početku je sav prostor bio ispunjen beskrajnom Božjom snagom (svjetlom) i u čitavom su prostoru *svi* Božji atributi u neraskidivoj povezanosti ispunjavali taj prostor. U jednom trenutku Bog se povukao iz jednog dijela prostora da bi

stvorio prazan prostor za stvaranje svijeta. U tako ispražnjeni prostor Bog je emanirao svoje atribute. Postoje dvije teorije o naravi tog emaniranja:

Prva teorija krugova (*iggulim*) govori da je Bog postupno na način koncentričnih krugova emanirao svoje atribute, sefiroti bivaju poredani u koncentrične krugove počam od *Keter*, koji je najbliži Bogu, pa redom *Hokma*, *Bina*, sve do *Malkut* koji je najudaljeniji od Boga te predstavlja centar ovog vidljivog svijeta (*Asija*).

Druga teorija tri pravca (*jošer*) govori da je Bog otpustio iz sebe svoje atribute u slijedu na tri pravca; sefiroti su tako poredani da predstavljaju čovjekovo tijelo:

Središnji pravac: *Keter – Tiferet – Jesod – Malkut*;

Desni pravac: *Hokma – Hesed – Necah*;

Lijevi pravac: *Bina – Gevura – Hod*.

Budući da je Bog u početku stvorio prazan prostor u obliku kugle, nije jasno *gdje* – po drugoj teoriji – u procesu emaniranja završava posljednja sefira *Malkut*? Ako čitav proces ide u pravcu od Boga do centra ispražnjenog prostora, što je prisutno na ostalim dijelovima kugle?

Kao što posljednja sefira *Malkut* čini središnju kuglu (sferu), tako bi se i prethodeći sefiroti mogli predočiti kao koncentrične kugle sa zajedničkim središtem u ispražnjenom prostoru. Zbog toga predlažem slijedeći model emanacije sefirota:

Po predloženoj teoriji, Bog u ispražnjeni prostor emanira radijalno u deset isječaka kugle, sve svoje atribute; što se emaniranje više približava središtu to su razine postojanja sve “grublje” i čine četiri svijeta:

Acilut – svijet *blizine Bogu* (*En Sof*)

Beria – svijet u kojem Bog iz sebe izvodi snagu stvaranja

Jecira – svijet u kojem Bog iz sebe izvodi likove stvaranja

Asija – Bog likovima iz *Jecira* oblikuje snagu iz *Beria* i tako stvara svijet bića, ali i ostavlja čovjeku da sam dalje stvara (Post 2,7: la'asot).

Postoje koncentrične kugle (kao u teoriji krugova), ali ne za različite sefirote, nego za različite razine postojanja – od blizine Bogu, preko duhovne, psihičke, do na kraju tjelesne. Tako se one očituju u čovjeku kao *ljudske* razine, dok su zapravo razine očitovanja samog Boga u njegovu izlaženju iz neočitovanosti do očitovanja u četiri svijeta.

Onako kako se iz pupoljka razvija *cvijet* tako se iz Božje punine razvija *svijet*. Sve je u Bogu sadržano: On jest ta ***u-samoj-sebi-sve-sadržavajuća-punina***³⁹. Bog je ona *volja* koja iz te punine pro-izvodi sva bića:

a) Svojim govorom: iz Punine koja u sebi sadrži sva moguća imena (*Punina-imena*), On doziva u postojanje tako da naredi da nešto bude (Post 1,3: *J'hi or vaj'hi or*).

b) Iz Punine sebe kao snage (*Punina-snaga*) stavlja u pokret proces stvaranja određenim imenom zazvanog bića.

c) Iz Punine sebe kao mnoštva likova (*Punina-likovi*) Bog odabire onaj pojedinačni lik u kojem će se uspješno odvijati razvoj snage u procesu stvaranja bića.

³⁹Hebr: məleut

Takva je punina koja stvara; je li Ona neki svjesni *Tko* – Bog? Ili joj to svojstvo subjekta (biti osoba) pridaje čovjek po analogiji svoje osobnosti, svjesnosti, htjenja, emocija). Ili obrnuto, *Bog* je sve to: osoba, volja, govor, snaga, a čovjek je tek blijeda replika tih svojstava pa je čovjek osoba, jer postoji Bog koji je Osoba, Bog koji je Volja, Bog koji je govor, Bog koji je snaga.

Sveukupno postojanje je bezgranična snaga i beskrajni um koji se u Kabali naziva *En Sof* (*en* = bez; *sof* = kraj) koji iz sebe samog izvodi svu snagu i sve likove potrebne za stvaranje svih konkretnih bića. Kada se to beskrajno *En Sof* razumije kao osoba (neki *Tko*) i kada mu se pridaju antropomorfne odlike (govor, volja, strasti, ...) tada nastaje Bog u ljudskoj predstavi (predodžbi). Je li Bog onaj zadnji, temeljni razlog svih zbivanja, onaj um koji je u temelju svih umovanja, misao svih misli – *noesis noeseos* u Aristotela?

Dakle, onaj um do kojeg dolazimo kad od nekog paradoksa idemo još dublje na razinu na kojoj se on razrješava, misao koja je u podlozi kontradikcijama na koje nailazimo. Bog je razlog svih razloga, onih razloga koji su nama ljudima poznati, ali uvijek je ispod njih, leži im u temelju neki razlog čovjeku neshvatljiv i nepoznat, a koji se često izriče riječima „to je tako“. Ali, kakvo je to „tako“?

Bog je *ponor* (hebr: *t'hom*) svih naših misli⁴⁰, a njegova je misao *izvor*⁴¹ (hebr: *makor*) svih događaja u svijetu, razlog svakog svjetskog procesa.

⁴⁰ *Iza* 55,8-9: „Jer misli vaše nisu moje misli (...). Visoko je iznad zemlje nebo, tako su puti moji iznad vaših putova, i misli moje iznad vaših misli.“
⁴¹

Bog je sva punina zvuka (*m'leut hakol*) i On je najjači glas.

Bog je najjače svjetlo – punina svega svjetla (*m'leut haor*).

Bog je ona j um i snaga koji bitno određuju situaciju i zahtjev za čovjekovim djelovanjem u njoj. Slušati Boga znači učiniti upravo ono što se nameće kao Božji zahtjev za činjenjem upravo ovdje i sada. To znači potpuno se otvoriti i predati (izložiti se) sadašnjem trenutku u sadašnjoj situaciji; ne čekati povoljne uvjete, niti pripremu za djelovanje u situaciji koja traži djelovanje sada i ovdje, bez podešavanja uvjeta ili čekanje na drugačije *od* nas pripremljene uvjete ili *za* nas pripremljene. To je kao da smo izloženi snažnom vjetru, naletu vjetra koji će nas odnijeti na nepredviđeno mjesto u neočekivani ishod stvari. Mi samo trebamo biti spremni za taj događaj, hrabro se izložiti njemu i živjeti u punoj svijesti događanje Boga ovdje i sada. Ne naša sitna proračunljivost i komocija, nego spremnost i otvorenost za snažne nalete Božanskog vjetra (ruah elohim) kojima smjer određuje Bog svojom voljom i svojim umom. To što se događa kao nelogično kretanje zapravo je događaj kretanja Božje volje, Božjim umom određeno kretanje Božje snage. Ono je nama neobično i čudno; kao neki nepredvidivi kaotični događaj, stihijsko događanje nečije samovolje, a zapravo je riječ o itekako umnom događanju Božjih elemenata (gr. *stoiheion*: elementi).

Nasuprot tome stoji komotna i sitnoduhovnička udobnost boravka u prostorima majčice Crkve (*mater ecclesia*); ugodni ali ustajali mir, slatko odricanje s predvidivim koristima, itd. Lijepo je i ugodno predati se unaprijed osiguranom hodu kroz liturgijsku godinu, kroz svečane prostore veličanstvenih crkvenih prostora (naročito gotskih katedrala!);

Martin Heidegger govorio je o egzistencijalnoj važnosti događaja (der Ereigniss), ali on ga nije povezao s Bogom, nego ga je ontologizirao, posvetio amalgamom egzistencijalističke ontologije koji propovijeda primat egzistencije nad esencijom. I to je u redu s ljudskog stanovišta i gledišta.

Nemoguće je slijediti Boga iz jedne začahurene kutije učenosti, bogomoljstva i bogobojažljivosti, vjernosti majci crkvi i sl.; tada mi ne slijedimo Boga nego ga promatramo kao na filmu: mi udobno sjedimo i gledamo događanje Boga negdje vani kao neki vanjski događaj koji se događa pored nas ali nas ne zahvaća tjelesno, tj., snagosno – *teosomatski*, niti duševno – *teopsihički*, jer ne prodire u našu dušu kao životnu sastavnicu našeg bića.

Boga slijediti znači biti vani, na otvorenom, na vjetrometini od koje se ne skrivamo niti je se bojimo, naprotiv ona je prostor našeg ozbiljivanja, na njoj mi tek stvaramo sebe kao čovjeka. Boga slijedimo tako što mu su-hodimo, hodimo njegovim putem koliko god on težak bio; slijedimo ga tako da smo potpuno otvoreni izloženi njegovoj volji, svoj žestini i burama Njegove volje. Stojimo na otvorenom i nepoznatom kako u prostoru tako i u vremenu; ne znamo što je slijedeća faza događaja, ali ju iščekujemo s punim povjerenjem i predanošću.

5.2 Bog u odnosu

Bog, u pogledu *smisla* koji će imati za čovjeka, konstituira se u funkciji relacije između čovjeka i Boga, čime se ne želi reći da čovjek *izmišlja* Boga, da je Bog tek čovjekova *umotvorina*. Ne postoji Bog kao neki objekt (pred-met) postavljen ispred čovjeka pa ga čovjek samo treba otkriti (neka vrst kognitivne zagonetke!). Ne, čovjek mora otprije konstituirati u sebi onoga s kojim će stupiti u odnos. Bog je kako kognitivno tako i praktički u funkciji tog odnosa:

Bog_M = f (čovjek □ Boga) gdje je □ simbol za „biti u relaciji“, M simbol za smisao (en: **meaning**; hebr: **mašmaut**)

Isto važi i za postojanje svjetova (*olamot*) pa pitamo: Što su svjetovi (*olamot*)?

To nisu odijeljene stvarnosti, nego različita očišta iz kojih se promatra jedna, jedincata stvarnost. Ako se ona promatra pod vidom logosa onda spoznajemo svijet kao *Acilut* i dušu *Haja*; ako pod vidom snage onda je to *Beria* i duša *Nešama*; ako pod vidom forme onda je to *Jecira* i duša *Ruah*.

Treba li Boga shvatiti kao protok neartikulirane snage u smislu pet elemenata: uproritoriti se, biti u pokretu, pulsirati, povezivanje svih dijelova cjeline, čvrsto strukturiranje?

Ne, Bog nije divlje događanje snage, jer tada ne bi mogao biti stvoritelj. Stvaranje je konkretno izgovaranje budućih stvorenja: neba, zemlje, sunca i mjeseca, biljaka, životinja, čovjeka. Svoju snagu Bog ne ispušta iz sebe da slobodno i neoblikovano struji („bjesni“) kozmosom. Ne, nego Bog koristi snagu da bi osnažio svoj govor, svoj izgovor budućih dobro definiranih bića. Da li svih pojedinačnih bića u pojedinoj vrsti, na pr. da li dobro definira sve pojedine lavove, sve žirafe, sva stabla, i sl.?

Očito ne, nego samo definira **tip** u svakoj vrsti, na pr. samo *tip* muškarca – Adam i samo *tip* žene – Eva. Na to upućuje priča o **potopu** (Post 6-8) gdje nakon velikog nereda i zla na zemlji, Bog odabire po dva primjerka (muško i žensko) iz svake vrste životinja; tako i za čovjeka, a što će se dalje nakon potopa događati ovisit će o djelima samog čovjeka kao slobodnog bića kojemu Bog ostavlja da dovrši Božje stvaranje (Post 2,7: *ašer bara elohim la'asot*). Božje stvaranje je tipsko stvaranje: Bog smisli i stvori svijet takav da u njemu bića trebaju na jedan tipski način proslijediti Božji naum. Neživa bića i životinje slijede Božji naum (kao instinkt u sebi) – sve jedinke žive isti tip života milijunima godina. Čovjek ne slijedi Božji naum, nego *iskušava* vlastitim razumom izmišljeni put što se u Bibliji izriče kao branje plodova sa stabla spoznaje dobra i zla (Post 3,6) i tako se čovjek upustio na lutajući put povijesti. Da bi čovjek spoznao kakav to tip života treba živjeti i pritom slijediti Božji naum,

on mora obdržavati Božje zapovijedi (*micvot*). Bog daje zapovijedi da bi čovjek *znao* kojim putem treba ići, da bi znao što je konkretni sadržaj dobra koje treba činiti i zla koje treba izbjegavati, i nakon toga nema isprike da nije znao što treba učiniti. Opća, *tipska* poslušnost Bogu *realizira* se kroz vršenje Božjih zapovijedi.

Božja se snaga ne očituje kroz pet elemenata kako ih određuje indijska filozofija (*panjća mahabhuta*), nego kroz deset dimenzija Božje snage koja je inherentna svakom od deset Božjih atributa, u svijetu Beria. Tako atributu *Hokma* pripada mudrost-snaga (*Hokma koah*, ili *Koah šel Jah*⁴²); atributu *Ḥesed* pripada ljubav-snaga (*Ḥesed koah*); atributu Božja ljepota (*Tiferet*) pripada ljepota-snaga (*Tiferet koah*); atributi *Biti-izvor-života* pripada život-snaga (*Jesod koah*); atributu *Necah* pripada pobjeda-snaga (*Necah koah*), itd. Svaka od tih snaga Božjih atributa biva u svijetu Asija percipirana s pomoću pet ljudskih osjetila⁴³.

Na primjeru Božjeg atributa ***Mudrosti***⁴⁴:

U *En Sof* Božja mudrost prebiva kao čista **bit** mudrosti u potenciji budućeg emaniranja; u svijetu *Acilut* postoji kao logosno artikulirana, određena kao sadržaj nekog biblijskog teksta i izgovoriva kao Božje ime (*Jah*); u svijetu *Beria* Božji atribut zadobiva svoju snagu – *Hokma Koah*⁴⁵; u svijetu *Jecira* Mudrost se uobličuje u mnoštvo čistih likova mudrosti (u Platona to su *ideje*; u mitskom viđenju to su mnogi *anđeli*); i konačno u svijetu *Asija* likovi mudrosti postaju konkretna individualna bića koja se mogu

⁴²Božje ime specifično za sefira *Hokma*.

⁴³Zapravo postoji **deset** ljudskih osjetila: sluh, opip, vid, okus, njuh, kinestetičko osjetilo, osjetilo za bol, za toplo, za hladno, za ravnotežu.

⁴⁴Pišem velikim početnim slovom jer je riječ o Božjem atributu mudrosti, dakle *Mudrost*.

⁴⁵U mitskom viđenju to je arkandeo Raziel.

percipirati osjetilima sluha, pokreta, vida, pa se Božji atribut Mudrosti može:

Čuti i govoriti – čuju se mudre riječi mudraca i može se govoriti tekst mudrih knjiga;

Pokretati svoje tijelo u duhu mudrosti, na pr. plesom koji će izraziti doživljaj mudrosti u čovjeku;

Vidjeti mudra djela i ljude koji mudro djeluju.

Na primjeru Božjeg atributa Biti-izvor-života (**Jesod**):

U *En Sof* Božji atribut *Biti-izvor-života* prebiva kao čista bit života u potenciji budućeg emaniranja; u svijetu *Acilut* postoji kao logosno artikulirana, određena kao sadržaj nekog biblijskog teksta i izgovoriva kao Božje ime (*El Haj Šadai*); u svijetu *Beria* Božji atribut zadobiva svoju snagu – *Jesod Koah*⁴⁶; u svijetu *Jecira* atribut se uobličuje u mnoštvo čistih likova života (u Platona to su *ideje*; u mitskom viđenju to su mnogi *anđeli*); i konačno u svijetu *Asija* likovi života postaju konkretna individualna živa bića koja se mogu percipirati osjetilima sluha, pokreta, vida, pa se Božji atribut *Biti-izvor-života* može:

Čuti i govoriti – čuju se živa bića i može se s njima razgovarati;

Pokretati svoje tijelo u afirmiranju života, na pr. *plesom* koji će izraziti doživljaj života;

Gledati živa bića i živjeti s njima.

⁴⁶U mitskom viđenju to je arkandeo Gabriel; u grčkoj mitologiji to je polubožanstvo *Eros*.

5.3 Bog govorom stvara svijet

Bog govori i tako bude

“On reče i uzvitla olujni vjetar što podiže valove mora.” *Psalam* 107,25

Na izvornom hebrejskom: *Vajjomer vajja'amed Ruah seara vatromem gallajo.*

Je li u riječi *vajjomer* (zapovijedi) već nekako prisutna riječ *amed* (uzvitlanost) i *vatromem* (uzdignutost valova)?

U “On reče” valovi su već uzdignuti, ali samo na razini Božjeg govora. Obličje Božjeg govora je u obliku valova, ono je na *način* morskih valova – Božji govor uobličen je u valove mora. Valovi su u govoru Božjem: **izgovoreni** valovi.

i uzvitla olujni vjetar što podiže valove.

U “valovi se uzdignu” Božji govor postaje očitovan kao uzdignuti valovi. U valovima mora prisutan je Božji govor, u njima je očitovan na način morskih valova. Stoga, kad gleda uzvitlane morske valove čovjeku se očituje Božji govor. Božji govor je u valovima: **ovalovljeni** govor.

Poistovjetiti se s Božjim govorom znači snagosno zastati pri smislu Božjeg govora, pojedinu riječ Božju kontemplirati (*hitbonenut*) kao *esencijal* – očitovani atribut Božji, i tako pronaći sebe u prostoru Božjeg govora pa zastati u strahopoštovanju pred Bogom (*jirat Jahve*).

Reče Bog i uzvitlaju se valovi mora.

U *Božjem* govoru (a) već su uzvitlani valovi (b). Valovi su u *govoru*.

U valovima mora (b) prisutan je Božji *govor* (a). Govor je u *valovima*.

U *hitbonenut*, kontemplaciji, trebalo bi misliti valove kao što ih je sam Bog mislio pri njihovu stvaranju. *Misliti* valove znači da sama misao poprima lik *valova*.

Kada Bog misli valove (svijet *Acilut*) tada su valovi u njegovim mislima, ili, njegova misao valova ima narav samih valova (ona je „valovita“, „talasasta“). Stvarni valovi u *Asija* svijetu su manifestacija izgovorenih valova: On reče i valovi se uzdignu. Valovi mora već su otprije u Božjem umu jer, kako bi inače mogli biti pro-izvedeni njegovim govorom?

Zar to ne upućuje na pomisao da je ovaj svijet (*Asija*) rezultat Božje imaginacije, da je očitovanje onoga što Bog govori pa tako i bude?

Da bi se ostvarilo to što Bog misli i govori potrebna je snaga kojom se to ostvaruje, i tu snagu Bog proizvodi iz sebe samog utemeljujući time svijet *Beria*; iz sebe izvodi i likove kojima će oblikovati proizvedenu snagu i tako utemeljuje svijet *Jecira*. Na kraju Bog će po sadržaju svog govora, likovima oblikovati snagu i tako će nastati stvarna bića – svijet *Asija*.

Tablica 17: Govor i stvar

GOVORITI (<i>l'</i> DaBeR)	STVAR (DaVaR)
Stvar-u- govoru	Govor-u- stvari
U govoru: iz GOVOR ena stvar	U stvarima: o STVAR eni govor
Post 1,4: <i>vajjomer JHVH jehi</i>	<i>vajehi or.....</i> i bi svjetlost

<i>or..... I reče Bog: neka bude svijetlost</i>	
Ps 33,6: <i>bidvar JHWH</i> Jahvinom su riječju.....	<i>šamajim na'asu</i> sazdana nebesa
Ps 33,9: <i>ki hu amar.....Jer</i> On reče.....	<i>vajjehi.....i sve postade</i>
Ps 107,25: <i>vajjomer.....On reče</i>	<i>vajja'amed Ruah seara i</i> uzvitla olujni vjetar <i>vatromem što podiže valove</i>
<i>esrim uštajit otijot jesod</i> <i>hakakan hacavan carafan</i> <i>šaklan v'hemiran</i> <i>v'car bahen et kol-hajcur</i> <i>v'et kol heatid lacur Sefer</i> <i>Yecira 2,2</i>	Dvadeset i dva utemeljujuća slova On ih je uklesao, izdjeljao, permutirao izmjerio i razmijenio i oblikovao njima sve što je oformljeno i sve što će tek biti oformljeno.

Božje stvaranje govorom i kako se on očituje u ljudskoj duši

olamot	Božje stvaranje govorom	Razine duše	čovjek doživljava u duši⁴⁷
<i>Acilut</i>	Bog govori i to podrazumijeva riječi slova Božjeg govora koje čine izgovorenu stvar.	<i>Haja</i>	<i>Razumijemo</i> Božji govor kao da je to <i>ljudski</i> govor, na pr. hebrejski koji sadrži <i>riječi</i> za bezbroj stvari.
<i>Beria</i>	Bog stvara tako da svojim posudama (koje su <i>suoblične</i> riječima Božje govora) zahvaća u bezgranično polje svoje energije	<i>Nešama</i>	„Posude“ su <i>predodžba</i> Božjih zahvata u polje energije (<i>En Sof</i>)
<i>Jecira</i>	Bog oblikuje likovima inherentnim njegovom umu	<i>Ruah</i>	Božje „oblike“ predočujemo, upriličujemo kao oblike hebrejskih slova i riječi
<i>Asija</i>	I tako načini mnoštvo pojedinačnih bića koja su o-stvoreni Božji govor	<i>Nefeš</i>	Na kraju imamo napisani sveti tekst – <i>Bibliju</i> koju smatramo ostvarenjem Božjeg govora.

⁴⁷ pokreti u njegovoj *duši* kojima sebi tumači i u sebi uprisutnjuje vanjski svijet

5.3.1 Bog i pet elemenata

Pet elemenata (*mahabhuta*) su prisutni samo u svijetu *Beria*. Oni predstavljaju sastavnice Božje snage kako se ona očituje u svijetu *Beria*, tako da svaki Božji atribut na razini tog svijeta ima odlike snage koje odgovaraju elementima, a to su:

Protežnost koja odgovara elementu *eter*;

Dodir koji odgovara elementu *zrak*;

Pulsiranje koje odgovara elementu *vatra*;

Povezivanje svih dijelova cjeline što odgovara elementu *voda*;

Održavanje stabilne strukture što odgovara elementu *zemlja*.

Božja volja može se očitovati kao:

htjeti se uprostoriti (protežnost) – akaša;

htjeti biti u pokretu – vayu;

htjeti sebe širiti i skupljati se ili pulsirati – teđas;

htjeti biti povezan u svim svojim dijelovima – đala;

htjeti sebe čvrsto držati, biti stabilan – prthivi.

Na osnovi stanja kombinacije elemenata u funkcioniranju svog tijela (u *Ayur-Vedi* te kombinacije su nazvane *tri-doša*) čovjek može razumjeti prirodu pet *elemenata* i njihov izvor u Božjoj volji; *elementi* su očitovanje i produženje Božje volje u svijet stvaralačke snage – *Beria*. Božja volja izlazi iz stanja mirovanja u *En Sofu* te počinje sebe artikulirati u Logosu (umu i govoru) – svijet *Acilut*. Svojim govorom Bog želi stvoriti realna bića koja u sebi sadrže logos i snagu stoga iz samog sebe izvodi snagu u svijetu *Beria*. Koja je to snaga?

To je snaga koja sadrži komponente u kojima je očitovana Božja volja da Bog bude u prostoru (protežnost); da bude u pokretu; da se širi i steže, da pulsira; da se njegova misao prenosi u sve dijelove prostora; da se može ustaliti u konačnim strukturama ili likovima: Takve snagosne odrednice Božje volje možemo razumjeti kao temeljne sastavnice sveg zbiljskog postojanja, redom:

Eter (*avir kadmon*), **zrak**/vjetar (*avir*), **vatra** (*eš*), **voda** (*majim*)⁴⁸, **zemlja** (*adama*).

I, to su sastavnice Božje snage (*Koah Elohim*) kojima Bog stvara a to znači: onom što izgovori pridoda snagu, tj. komponente snage: prostor, zrak, vatru, vodu, zemlju. I tako osnažene riječi svog govora on sprovodi u beskrajno mnoštvo likova budućih bića – svijet *Jecira*.

Tako Bog stvara i čovjeka na svoju sliku (*b'calmo*); najprije Adam Kadmona kao čovjekoliku konfiguraciju čistih biti svoji Atributa. U svijetu *Acilut* Bog izgovori: Neka bude čovjek! U svijetu *Beria* svakom od svojih atributa Bog pridruži:

snagu *protežnosti*, *kretanja*, *pulsiranja*, kohezivnog *povezivanja* dijelova u umno strukturiranu cjelinu, snagu održavanja *stabilnosti* i čvrstih struktura.

Govoreći jezikom ezoterije opskrbi ih snagom *akaše*, *vayu*, *teđas*, *đala*, *prthivi*.

U pogledu modusa gibanja Božje snage, u ljudskom tijelu to je gibanje životne snage prane. U učenju hatha-yoge to kretanje Božje snage, shvaćeno kao kretanje prane, zbiva se na način pet smjerova

⁴⁸ **Avir**, **eš**, **majim** odgovaraju trima slovima **Alef**, **Šin**, **Mem** (slova „majke“) u *Sefer Jecira*III.3

kretanja u tijelu pa se govori o pet Prana vaju: *Prana*, *Apana*, *Udana*, *Samana* i *Vyana* vaju. Modus pulsiranja prisutan je kao krvotok i ritmičko disanje. Modus interaktivnog povezivanja prisutan je kao rad živčanog sustava. Modus stabilnosti prisutan je kao koštani sustav i sustav obrane tijela od vanjskih štetnih faktora. Samo tijelo u smislu prostora koji zauzima očitovanje je Božje modusa prostiranja.

5.4 Govor Kabale i Božji govor

Je li govor Kabale – govor o onom što je *neizgovorivo*?

Da, neizgovorivo za koga?

Neizgovorivo na ovoj *Asija* razini na kojoj treba šutjeti o stvarima o kojima se ne može govoriti (Ludwig Wittgenstein, *Tractatus*, 6.522):

(7) O čemu se ne može govoriti, o tome treba šutjeti.

(6.522) Uostalom postoji nešto neizgovorivo. Ono se pokazuje, to je ono mističko.

Ako je Kabala mistička – mistička tradicija židovstva, a ona to jest, koji i kakav govor je prikladan da se njime govori o onom mističkom za koje se smatra da je *ne-izgovorivo*?

Ako kabalist hoće govoriti o Božjem govoru, tada on treba govoriti o Božjem govoru u svijetu *Acilut*. No, kakav je Božji govor na toj razini, i kako ga čovjek može uopće čuti?

Razini svijeta *Acilut* odgovara razina duše *Haja*. Stoga, da bi čovjek uzmogao čuti Božji govor, mora se uzdići u sebi do duše *Haja*, jer jedino ona može čuti Božji govor. Kakav je Božji govor u svijetu *Acilut*? Kojim jezikom govori Bog?

Očito to nije nijedan od ljudskih jezika (pa ni hebrejski ili sanskrt!), nego je to ona razina govora na koju upućuje razina **Sod** u hermeneutičkom modelu PaRDeS. *Sod* smisao govora se naslućuje kao onaj tajnoviti govor pripadan Bogu u svijetu *Acilut*, a to je govor glazbe, prave uzvišene glazbe, a ne buke s estradnih pozornica; u tom smislu usuđujemo se reći da je na pr. *Beethovenova* glazba – govor Božji. Postavljamo pitanje: kako kontemplativno zaživjeti (i zadržati u trajanju) onaj doživljaj glazbe kao Božjeg govora koji imamo pri slušanju Beethovenove glazbe?

Možda na način da primijenimo yoga postupak *samyame*:

- a) *zadržimo* pažnju na melodiji
- b) *ispraznimo* svijest od svih drugih sadržaja
- c) dopustimo da svijest postane oblikovana i *poistovjećena* sadržaju slušane glazbe, tako da **svijest o glazbi postane glazba same svijesti**. Jer, kako možemo biti svjesni nečega izvan nas ako sama svijest nema odlike onoga što je izvan nas?

Tako da to što je izvan nas uđe u rezonanciju s korelativnim svojstvom same svijesti. Glazba je otprije u svijesti kao njeno inherentno svojstvo, stoga kad vani svira glazba mi nje postajemo svjesni zbog toga što je ona svojstvo te iste svijesti, možemo reći: svijest je po samoj sebi „glazbena“. Ali, svijest je istovremeno i senzualna, hedonistička, komotna, konformistička, entropijska, i sl., stoga: da bi se pažnja održala na vanjskom događaju, u našem primjeru na zvuku glazbe, svijest se mora odijeliti (izolirati, u hebr: *hitbodedut*) od svojih ostalih atributa te se poistovjetiti s onima u sebi koji *koreliraju* s objektom koncentracije (sa slušanom glazbom).

5.4.1 Praksa Kabala govora

Već smo govorili o tome kako Kabala govori o *govoru* te na kojoj razini svijeta govor nalazi svoje mjesto, to je razina *Acilut* tj. razina emanacije kako se to često prevodi, a razina tijela koja tom

svijetu odgovara je **tijelo** unutarnjeg govora i pripadna **duša** je *Haja*. Naglasili smo značaj govora – govor je nešto povlašteno za čovjeka; govorom se čovjek približava samom Bogu – najvišem smislu sveg postojanja, onome što je temelj sveg postojanja.

Sada ćemo više govoriti o **praksi**, dati ćemo neke smjernice kako se ophoditi s govorom u Kabali i iznijeti tehnike, odnosno praktične pristupe govoru, sa stanovišta Kabale. Prije svega moramo reći da je govor Kabale blizak poetskom govoru – govoru poezije. To je govor koji je u *Zoharu*, temeljnoj knjizi Kabale, nazvan svetom fantazijom. To je jedan *drugačiji* govor, i kad kažemo „govor svete fantazije“ onda mislimo na *stvaralački* govor, poetski govor – prema grčkoj riječi „poiein“ što znači „stvarati, proizvoditi“, odakle dolazi riječ „poezija“. Na neki način govorom Kabale proizvodi se svijet koji prije tog govora ne postoji. Mišljenjem „nepostojećeg“ mi zapravo stvaramo tako da to nepostojeće dovodimo do postojanja, naravno: u našem semantičkom prostoru, u prostoru našeg govora. I *to* je taj drugačiji govor Kabale; on naravno nije znanstveni govor, ali nije ni *para* znanstveni, nego je takav govor u kojem je govornik uključen u stvar o kojoj govori. Zapravo govornik izgovara svoj vlastiti svijet i sebe samog u tom svijetu, i, bez govornika koji aktivno sudjeluje u tom svijetu ne postoji ni taj svijet. Ne može se govoriti o Kabala svjetovima koji nekako *objektivno* postoje, neovisno o subjektu, kao da postoje negdje izvan i odvojeno od nas.

U tom je smislu govor Kabale poetski govor, stvaralački, proizvoditeljski govor. Tom govoru treba dati puno **dostojanstvo** i priznati ga kao drugačijeg, ne težiti tome da se on smjesti u znanstveni diskurs, jer mu tamo nije mjesto; ne treba pod svaku cijenu htjeti da se govor Kabale smjesti u znanstveni govor i da se s njim poistovjeti, daleko od toga; govor Kabale je govor vjere i mistike.

Treba se pouzdati u **djelotvornost** tog govora jer govorom mi stvaramo. Hebrejska riječ koja označuje govor je „**davar**“ i ona označuje kako „riječ“ tako i „stvar“. Možemo povući paralelu s hrvatskim jezikom u kojem riječ „**govor**“ ima zvučnu sličnost s riječju „**zbor**“ koja dolazi od „zboriti“ što znači govoriti, i riječju „**stvor**“ od stvoriti. Dakle govorom Kabale *stvaramo* onaj svijet u kojem mi želimo *živjeti*, svijet do kojeg nam je stalo, a kabalist je onaj kojemu je do tog svijeta *najviše* stalo – to su oni viši svjetovi (*arba olamot*) o kojima smo već govorili u prvo dijelu priloga: *Asija* – svijet činjenja, *Jecira* – svijet oblikovanja, *Beria* – svijet stvaranja, *Acilut* – svijet emanacije Božjih atributa u sefirote.

Ukoliko smo govoru pridali toliku težinu i toliku važnost onda je prirodno da ćemo se u ponašanju **rukovoditi** vlastitim govorom: govorit ćemo uvijek samo o onom do čega nam je stalo, jer znamo do samim govorom to isto i stvaramo. Poznato nam je iz psihologije da negativnim govorom pridonosimo kreiranju negativnih situacija, u najmanju ruku stvaramo negativnu atmosferu oko nas i u odnosu s ljudima. Poželjno je, psihološki govoreći, *pozitivno* govoriti. U Kabali pozitivni govor ima još veći, daleko veći značaj; u tom smislu rukovodit ćemo se pozitivnim govorom, govorom svete fantazije. Govor se smješta na sve četiri razine svjetova:

u *Asija* svijetu to je ovaj govor koji čujemo;

u *Jecira* svijetu to je čisti oblik, lik govora;

u *Beria* svijetu to je snaga govora;

u *Acilut* svijetu to je govor proizveden od Boga – *Božji* govor.

Božji govor je najviša razina govora, sama *bit* govora kako je ona prisutna na razini svijeta *Acilut*. Ne možemo Božji govor čuti na ovoj tu fizičkoj razini, ne posjedujemo organ za tako nešto. Bog nema govorni aparat (glasnice, usta,...) da bi govorio tako da ga

čujemo fizičkim uhom, to je nemoguće. Božji govor je nešto tajanstveno, može se čuti (u posebnom smislu riječi „čuti“) na finijoj razini; kad je riječ o nama samima koji hoćemo slušati Boga, onda je to razina tijela unutarnjeg govora i razina duše *Haja*. Samo na *toj* razini možemo čuti Božji govor, ali na razini svijeta *Asija* možemo ga *čitati* kao objavu Božjeg govora u Bibliji. Čitanje podrazumijeva gledanje nekih znakova na papiru, pa dešifriranjem tih znakova putem čitanja dolazimo do *smisla* onog što je napisanim tekstom izrečeno.

Ako nam je stalo do Božjeg govora onda ćemo nastojati **slijediti** taj govor što znači slijediti ono što Bog izriče kao svoje zapovjedi (hebr. *micvot*). Bog izriče svoje zapovjedi da bismo mi mogli živjeti po njima što nam omogućuje da živimo *bolje* i *sigurnije*; ne pod pritiskom autoriteta koji nam diktira život, nego slušajući Božje zapovjedi mi izbjegavamo nepotrebne zamke života, nepotrebne *frustracije*.

Mi *slušamo* Boga, ali možemo i *govoriti* mi njemu, dakle odgovarati na njegov nagovor te tako dospjeti u razgovor s Bogom što znači:

slušati ono što Bog govori i njemu govoriti. Naravno sve se to odvija u tijelu unutarnjeg govora u svijetu *Acilut*, a ne na razini ovog pojavnog svijeta *Asija*. Slušati Boga i govoriti Bogu čini bit **molitve**. Molitva je zbiljska na toj razini unutarnjeg govora. Taj Božji govor je zapisan u Bibliji, a o naravi tog govora čitamo u *1 Kralj*19,12:

„a poslije potresa bio je oganj, ali Jahve nije bio u ognju; poslije ognja šapat laganog i blagog lahora /kol d'mama daka/“

Samo slušanje Božjih zapovjedi ima zapravo nešto *sveto* u sebi, nešto mističko; zapovjedi treba izvršavati kao neki **sveti čin**, a ne kao neugodnu obvezu: pritom osjećati kao da smo zaogrnuti Božjom slavom. U tom smislu Božje zapovjedi vršimo u duhu *kavana*; riječ

„kavana“ u hebrejskoj duhovnosti označuje potpunu zadubljenost naše svijesti nad Božjom riječi, na slušanje i izvršavanje te riječi. Bibliju treba čitati u rečenoj zadubljenosti i emocionalnoj predanosti (*kavana*), ali isto tako i zapovjedi treba izvršavati u *kavana*, i molitva se treba odvijati u toj zadubljenosti nad svakom riječi koja se izgovori u molitvi, da se svaka riječ ispuni smislom i emocionalnoj predanosti.

Toliko o nekim temeljnim načelima Kabala prakse u vezi s govorom, da ih još jednom navedemo:

- a) slušanje Božjeg govora na odgovarajućoj razini tijela i duše
- b) održavanje dostojanstva govora i vjera u njegovu djelotvornost
- c) čitanje Božje riječi
- d) vršenje Božjih zapovjedi
- e) molitva kao najviša razina Kabala prakse uopće

Rabi Israel od Koznitz (1733-1814) je rekao ako se molitva odvija na ozbiljan način onda to pruža *najveći užitak* što ga čovjek može doživjeti. Zašto najveći užitak?

Bog je taj koji unosi ili postavlja užitak u životne procese; na pr. u spolni čin Bog unosi užitak zato da bi čovjek upustio se u čin rađanja praćen užitkom. Užitak ne dolazi od samog spolnog čina nego ga *prati*; to je po Božjoj volji tako. Dakle, užitak je kod Boga, on ga stvara pa ako se uzdizemo k Njemu tada možemo dospjeti i do najvišeg užitka koji je kod njega, u njemu. No, molitva ako je prava, je upravo taj čin *uzdizanja* do Boga da bismo slušali njegove riječi i da bismo mu uputili svoje riječi – u tome je smisao molitve. Uzdizujući se k Bogu čovjek, dakle, može polučiti najviši užitak jer približujući se Bogu koji je *izvor svih užitaka* mi se uzdizemo i do *najvišeg* užitka koji može nadići čak i onaj užitak kojim je praćen spolni čin.

I u molitvi možemo moliti Boga da nam podari užitek koji bismo polučili u spolnom činu kad bi nam bio dostupan; ako to nije onda taj isti užitek, i još veći, možemo polučiti tako da se uzdižući se k Bogu ujedno uzdignemo i do najvišeg užitka koji je inherentan Božjoj naravi. Mogli bismo reći: Bog je najviša istina i najviši um, ali isto tako možemo govoriti:

„U tebi je izvor životni, u Tebi je najviši užitek“

5.4.2 Božji atributi i njihovo simboliziranje

Kada se u Kabali govori o *sefirotima* tada se misli na kanale emaniranja (ili proistjecanja) Božjih atributa iz bezgraničnog i beskonačnog iskona svega koji se označuje izrazom *En Sof* (*en*=bez, *sof*=granica). Proistekli iz beskonačnog izvora Božji atributi spuštaju se kroz svjetove (hebr: *olamot*). Ta riječ označuje razine bitka: na svakoj od njih Atributi bivaju očitovani u za tu razinu specifičnoj dimenziji:

U svijetu *Acilut* u dimenziji *govora* – kako Božji atribut izgleda izgovoren, u mediju govora; u svijetu *Beria* u dimenziji *snage* – kako Božji atribut izgleda s obzirom na svoj energijski vid; u svijetu *Jecira* u dimenziji *oblika* – kako Božji atribut izgleda u dimenziji forme kako se on pojavljuje kao neki lik ili slika; u svijetu *Asija* Atributi se pojavljuju u *konkretnim* individualnim pojavama kao fenomeni ovog svijeta u kojem živimo.

Što bi bile mantre sefirota?

Što je to mantra?

U hinduističkoj tradiciji *mantra* označuje misao koja oslobađa (*man* = misao, *tra* = osloboditi). No, *koja* je to misao koja oslobađa i *kako* ona oslobađa?

Koja je to misao unutar *židovske tradicije* i postoji li tako nešto kao „mantra“ u židovskom učenju?

Očito ne postoji neko učenje o mantrama kao što postoji u *hinduizmu*, poznato kao učenje *mantra-vidya*. U tom se učenju govori o mantrama koje mogu biti čitave strofe ali i samo pojedini slogovi čijim se ponavljanjem postižu, u *vjerničkom* vidokrugu, korisni učinci kako za tijelo tako i za dušu i duh. No, ovdje nećemo ulaziti u pojedinosti i složenosti tog učenja, nego ćemo se usmjeriti na problem mantri u *židovskoj* duhovnosti – ako one uopće postoje u židovskoj duhovnosti. „Mantra“ sefirota je vibracija (čujni i nečujni zvuk) snage Božjih atributa na putu emaniranja iz *En Sofa*. Taj *zvuk*, kao vibracija samog Božjeg atributa, korespondira *smislu* Božjeg atributa emaniranog kroz *svjetove (olamot)*. Kad bi se *smisao* sveg onog što čini jednu sefira preveo u *zvuk*, onda bi to bila „mantra“ određene sefira. Smisao nekog bića za mene je u tome kako to biće pobuđuje moju *snagu*; ako se smisao uobliči u *zvuk mantre* onda će taj *zvuk* utjecati na snagu mog bića, pa dakle i na moje djelovanje u svijetu *Asija*.

U koje *zvukove/riječi* se razlaže (sebe izgovara) ono primordijalno *Bezgranično (En Sof)* kada iz njega počinju proistjecati njegovi atributi pa se u svojoj esenciji očituju kao postavljeni u čovjeku sličnoj (*antropomorfnoj*) strukturi (konfiguraciji) koja se u Kabali zove *Adam Kadmon*. U daljnjem tijeku, još uvijek u blizini *En Sofa*, u svijetu *Acilut*, pojavljuju se na način zvučanja (titranja u prostoru), u smislu zvučnih ekvivalenata (glasova/riječi/imena) koje za sada poistovjećujem s Božjim imenima, na pr. *JAH* za sefira *Hokma*.

Božja imena kao mantre?

U svijetu *Acilut* Božji atributi očituju se u svojoj dimenziji zvuka i to kao posebna imena specifična za svaki pojedini Atribut.

Jedinstveno Božje ime – *Tetragramaton* ili *Šem Hameforaš* ne smije se, po židovskom uvjerenju, izgovarati pa se namjesto njega govori *Adonai* (hebr: Gospodin) ili *HaŠem* (hebr: „Ime”). No, sam Bog kaže da ga možemo zazivati onim imenom koje odgovara njegovim aktivnostima, pa se na primjer Bog kao onaj koji udjeljuje milosrđe može nazivati imenom *El*; kao onaj koji udjeljuje mudrost imenom *Jah*; kao onaj koji pobjeđuje imenom *Adonai c'vaot*; itd. Ostaje otvoreno pitanje jesu li navedena *imena* ujedno i odgovarajući *zvukovni ekvivalenti* Božjih atributa, odnosno jesu li ta imena onakva kako Božji atributi „zvuče“ u svijetu *Acilut*?

Pitanje o Bogu je pitanje o beskrajnom i dubokom izvoru svega što se pojavljuje pred nama kao *svijet*. Taj izvor je beskrajna nerazlučiva **punina** koja sadrži sve što će se ikada pojaviti, ali ona nije puki zbir (suma) svih mogućih dijelova, no znamo da će svako moguće biće kad-tad izroniti iz te punine. Kojom *riječi* označiti ili imenovati tu puninu?

Ako je to duboka **tišina** onda nikakav zvuk nije prikladan da ju iskaže, dakle ne može se imenovati, ali joj ljudi ipak daju ime koje je sveto i čije zazivanje ili intoniranje ima učinak u ovom fizičkom svijetu. U hinduizmu to ime je sveti slog Om (ili Aum). U židovstvu to ime je *Šem Hameforaš* ili neizgovorivo ime JHVH.

U Kabali to bi bila ona riječ (ili zvuk) koja se nalazi *iza* izgovorivih imena Božjih atributa (Keter, Hōkma, itd.) ili iza one modifikacije ili obrta svijesti kojeg „čujemo“ u sebi kad mislimo Božju uzvišenost, mudrost itd. Kad bismo taj smisao *zaista* mogli čuti onda bi upravo to bio zvuk onog krajnjeg izvora svega koji se u Kabali naziva *En Sof* (ono bezgranično). Kad kažemo zvuk koji se nalazi *iza* Božjih atributa onda mislimo ono nešto što dolazi na početku slijeda emanacije svakog od atributa, na primjeru atributa mudrosti, ali *na kraju* ljudskog osvješćivanja te emanacije:

Nešto mudro (knjiga) > čisti lik mudrosti > snaga inherentna mudrosti > logički ustroj mudrosti > specifično Božje ime *Jah* > čista bita Božje mudrosti > **zvuk** koji ju predstavlja?

No, mora li to što se nalazi iza mislivosti Božjih atributa uopće biti neki *zvuk*? Zar ne može biti nešto što se vidi, dodiruje, kuša, miriše, osjeća kao pokret snage i sl.?

Na primjer, za Božju uzvišenost to bi bio osjećaj uzdizanja tijela i njemu pripadni osjetilni doživljaj bi bio kinestetički (osjet pokreta); za Božju umnost to bi bila slika prozirnog kristala što pripada osjetu vida; za Božju životvornost (sefira Jesod) to bi bio doživljaj slatkog drhtaja blaženstva pripadan kinestetičkom osjetilu, i sl. I, kada bi se svi ti osjećaji složili u skladnu cjelinu, onda bi to bio simbol za beskrajni izvor svega ili za Boga, u Kabali to je *En Sof*.

U tome leži lakoća življenja u religiji: sve je unaprijed određeno i ne mora se razmišljati („razbijati“ glavu), ali isto tako kriju se zamke za autentičnost vjerovanja – nismo nikada sigurni da ono što smo prihvatili vjerom odgovara pravoj zbilji (je li istinito). Nije stvar u tome da čovjek *moli* Boga da mu učini ovo-i-ono, nego čovjek treba sebe *utemeljiti* u Bogu i potom *djelovati* u svijetu!

6. GOVOR O BOGU

6.1 Kako govoriti o Bogu?

Može li se naći takvo **ime** za Boga koje bi u sebi sadržavalo samu *supstanciju* Boga, njegovu bitnu narav, takvo ime čijim bi izgovaranjem bio zazvan sam *Bog*, tj. ono što *označujemo* riječju „Bog“ ili ono što *mislimo* kad izgovorimo riječ „Bog“?

Naravno da može biti zazvano ono što *mislimo* pod riječju Bog, jer to mišljeno je u nama samima u prostoru našeg mišljenja. Ali, može li biti zazvano ono nešto izvan i *iznad* nas što označujemo riječju „Bog“?

No, što ako je Bog *u duši*, najviša tvorba naše duše i njezino najuzvišenije stanje, pa ona iznjedri iz svoje jezičke moći stvaranja onu riječ koja označuje ono nešto što zovemo Bogom a što ona (duša) sama u sebi stvara. Moguće je riječju „Bog“ zazvati ono u duši što ona *sama* stvara u svojem najuzvišenijem stanju, pa to nazove Bogom. Ali, što ako Bog nije tvorevina duše, nego obrnuto: Bog stvara dušu da bi se u njoj, njenom najuzvišenijem stanju, očitovao?

Očito se čovjek mora ograničiti na to da riječju „Bog“ označi samo svoju vlastitu psihičku tvorevinu i da onda može tom istom riječju zazvati psihičku tvorevinu označenu tom riječju. Koja bi to bila riječ ovisi o naravi psihičke tvorevine koja nastaje u onom stanju u kojem se čovjek uzdigne do Boga – do one razine *duše* na kojoj nastaje duševna tvorevina zvana Bogom.

Povezano s pojmom Boga u Kabali – duša je mjesto pribivanja Boga:

Često se govori, kritički spram svake vjere u Boga, da je Bog samo *ideja* u našoj duši, tek ideal što ga stvara duša u sebi. Međutim može se stvar postaviti i obrnuto pa reći: duša je nešto vezano uz

Boga i ne postoji bez njega. Možda ideja Boga nastaje zbog prisustva samog *Boga* u čovjeku, pa bi u skladu s tim mogli reći: **dušu čini zbiljskom Božja prisutnost u čovjeku**, u njegovu tijelu koje je potencija te prisutnosti a duša je ozbiljenje iste.

Duša u svojoj idealnosti, na svojoj najvišoj razini nije ništa drugo do *Bog* koji boravi u *čovjeku*:

Bog koji upravlja *fiziologijom* tijela to je duša *Nefeš*;

Bog koji upravlja unutarnjim *viđenjem* i *emocionalnim* reakcijama to je duša *Ruah*;

Bog koji se očituje u čovjeku kao *mišljenje*, to je duša *Nešama*;

Bog koji je u osnovi čovjekovog *govora* i unutarnjeg čujenja to je duša *Haja*;

Bog koji prepoznaje samog sebe u čovjeku (ne *kao* čovjek, nego *u* čovjeku) i koji se sjedinjuje s čovjekom u ljubavi to je duša *Jehida*.

Budući da je sam Bog određen kao najviši *um* i kao najviša *snaga* onda i Božje prisustvo u čovjeku, a to čini čovjekovu dušu, ima dimenziju *forme* i *snage*.

Vječno je pitanje – *Što* je Bog? Ili *Tko* je Bog?

Zašto se ne bi reklo: proces je Bog, dakle ne pitati na pr. *Tko* stvara, nego pitati *stvaranje* kao takvo. Ne *tko* je stvorio nebo i zemlju, nego *Stvaranje* se *slučuje*⁴⁹ /ili: je iznjedrilo/ nebo i zemlju. *Mišljenje* se očituje kao duša koja misli – misleća duša.

U početku (*Berešit*) stvaranje (onaj tko stvori: *bara&elohim*) se *slučiu* (*et*) nebo (*hašamajim*) i zemlju (*ha'arec*).

⁴⁹Berešit *bara* elohim *et* hašamajim v'*et* ha'arec.

Bog stvara živa bića, odnosno *življenje* se slučuje u živa bića. Pod riječju „Bog“ možemo podrazumijevati sve Božje attribute uzete u smislu procesa, kao u svijet emanirano bivstvovanje⁵⁰ (bitak):

Uzvišenost kao proces uzvisivanja kojemu je izvor u Bogu;

Mudrost kao proces mudrovanja kojemu je izvor u Bogu;

Umnost kao proces umovanja kojemu je izvor u Bogu;

Ljubav kao proces spajanja u lijepu cjelinu kojemu je izvor u Bogu;

Pravednost kao proces pravednovanja, kojemu je izvor u Bogu;

Ljepota i sklada kao usklađivanje u cjelinu, kojemu je izvor u Bogu;

Pobjeda kao pobjeđivanje kojemu je izvor u Bogu;

Slava kao slavljenje kojemu je izvor u Bogu;

Temelj i izvor kao utemeljivanje i izviranje kojemu je izvor u Bogu;

Kraljevstvo kao Kraljevanje kojemu je izvor u Bogu.

Sumarno ono što zovemo Bogom je jedna sveobuhvatna cjelina⁵¹ svih Božjih atributa uzetih kao **proces**: uzvisivanja, mudrovanja, umovanja, (ljubavnog) spajanja, pravednovanja, usklađivanja (ljepotovanja), pobjeđivanja, slavljenja, utemeljivanja i bivanja-izvorom, kraljevanja, i sveobuhvatna **cjelina izvora** tih atributa uzetih kao apstraktum koji postoji na razini bitka (bivstvovanja): uzvišenostvovanje, mudrostvovanje, umstvovanje,

⁵⁰Riječ za bitak koju je koristio hrvatski Gajo Petrović (1927-1993).

⁵¹Karl Jaspers rabi termin „Sveobuhvatno“ (Das Umgreifende)

ljubavstvovanje, pravednostvovanje, ljepotstvovanje,
 pobjedonostvovanje, svjetlostvovanje, životstvovanje,
 kraljevstvovanje.

Redosljed svih navedenih termina koji se odnose na Božje attribute, na pr. na Božju mudrost (*Hokma*) bi bio ovaj:

1. Mudrostvovanje
2. Mudrovanje
3. Mudrost
4. Mudar čovjek

Ili kroz svjetove (olamot):

1. *En Sof* – mudrostvovanje;
2. *Acilut* – mudrost koja je oblikovana u neki tekst Biblije, dobiva neko ime, na pr. Božje ime *Jah*;
3. *Beria* – mudrost u svom vidu snage, na pr. u čovjeku to je vrlina koja se veže uz mudrost, bez koje i nema mudrosti a to je *bitul*;
4. *Jecira* – likovi mudrosti;
5. *Asija* – individualna bića mudrosti, na pr. mudra čovjek (Sokrat, Solomon,...).

Ako to razradimo na primjeru sefira *Jesod* dobijemo:

1. *En Sof* – Bog je životstvovanje;
2. *Acilut* – životstvovanje se artikulira u dimenziji *logosnosti* što znači uspostava logosnih odnosa između dijelova cjeline i mogućnost izgovora u terminima jezika;
3. *Beria* (svijet *tvaranja* ili proizvođenja tvari ili energije potrebne za stvaranje bića) – snaga žudnje za životom i za reprodukcijom života a to je Eros;
4. *Jecira* – izviranje mnoštva likova ljubavi i poriva za životom kojima se oblikuje snaga;

5. *Asija* – bivaju stvorena pojedinačna živa bića, životstvjuća bića.

Kada kažemo da Bog nešto čini tada pretpostavljamo neki izdvojeni *subjekt* koji stvara; procesno mišljenje govori: *stvaranje* se slučuje u nešto.

Ako svaka riječ upućuje na ono što označuje, ono označeno, i ako bi riječ za Boga trebala u sebi samoj sadržavati bitnu narav Boga i supstanciju Boga onda bi ta riječ trebala izgovoriti svijet, biti *izgovor* svijeta, a to je upravo ona riječ kojom je sam Bog *izgovorio* svijet; ta riječ je sam svijet na razini izgovaranja svijeta, a to je svijet *Acilut* u kojem Bog izgovara svijet i time započinje njegovo stvaranje.

6.2 Kako Bog stvara

Obično se govori o tome *što* Bog stvori – nebo i zemlju, kopno i more, biljke i životinje, ali se premalo misli o samom *stvaranju*, o onom „stvori“ (u Bibliji: *bara*) – *bara Elohim*.

Bog stvara svojim umom i svojom snagom. Za stvaranje onog što je prethodno *izrekao* (na razini svijeta *Acilut*) Bog iz sebe samog izvodi snagu potrebnu za stvaranje – to se zbiva na razini svijeta *Beria* (svijet stvaranja). Nadalje, tako iz sebe izvedenu snagu Bog oblikuje – u skladu s onim što je izrekao – likovima iz svojeg beskrajnog uma, a to se zbiva na razini svijeta *Jecira* (svijet oblikovanja). Na kraju procesa Božjeg stvaranja (to je svijet *Asija*, svijet akcije) nastaje konkretno pojedinačno biće i u svakom od njih i dalje je prisutna i djelatna kako Božja snaga tako i Božji um.

Bog stvori (*bara*) čovjeka na svoju sliku (*b'calmo*); ta slika (*celem*) je prva manifestacija (uobličenje) *En Sofa* u *Adam*

*Kadmon*⁵²; Bog stvori čovjeka na sliku i priliku AK, stoga je ljudsko tijelo svojevrсна replika ili kopija AK-a. U knjizi *Postanka* prvi, od Boga stvoreni živi čovjek naziva se *Adam Rišon* (prvi čovjek).

U složenom čovjekovu tijelu, nadasve inteligentno strukturiranom, prisutan je Bog kako svojim umom tako i svojom snagom⁵³:

Bog je *u* čovjeku, ali čovjek *nije* Bog; Čovjek, kao cjelina duše i tijela, slika je Boga jer je pravljen na sliku (*b'calmo*) Božju; Bog *nije* slika čovjeka, nego je čovjek slika Boga.

U meni, u mojem tijelu, stalno je djelatna beskrajna Božja *snaga*, ali raspoređena po mjeri *umnog* ustroja⁵⁴ ljudskog tijela, jer je u ljudskom tijelu djelatna beskrajna Božja um.

Židovski vic:

Čovjek krojaču donese neki vrlo fini materijal i zamoli ga da napravi par hlača. Kad se vrati tjedan dana kasnije, hlače nisu spremne. Dva tjedna kasnije, još uvijek nisu spremni. Konačno, nakon šest tjedana, hlače su spremne. Čovjek ih isproba. Savršeno mu pristaju. Ipak, kada dođe vrijeme za plaćanje, ne može odoljeti a da se ne podsmjehne krojaču.

“Znate”, kaže on, “Bogu je trebalo samo šest dana da stvori svijet. A tebi je trebalo šest tjedana da napraviš samo jedan par hlača.”

"Ah", kaže krojač. "Ali pogledajte ove hlače i pogledajte svijet!"

⁵²U daljnjem tekstu rabit ću kraticu **AK**

⁵³**Nathan Wolski** to izriče kategorički: „Our very physicality, ..., is actually a reflection of the deepest mysteries of God,...“ (*A Journey into the Zohar*, Suny Press, p 51)

⁵⁴Ustroja (strukturiranja) po *Božjem* umu!

6.2.1 Put kreacije i put povratka

Prije svakog proučavanja Tore u židovstvu se izgovara molitva:

„Blagoslovljen budi Ti Gospodine Bože naš koji si nas posvetio svojim zapovijedima i zapovjedio nam da se udubimo u riječi Tore (*v'civanu la'asok b'divre Tora*)“. Riječi „la'asok“ zapravo označuju meditativno zadubljivanje u riječi Tore, ili meditaciju nad njenim riječima.

Ako je put kreacije:

Božja misao (nacrt buduće stvari) prelazi u govor; misao koju Bog ima o svjetlu prelazi u govor, zapovijed „Neka bude svjetlo!“

Misao i govor moraju se smjestiti u neki energijski supstrat ili medij u kojem će se artikulirati i kojeg će oformiti;

Sadržaj misli (= bit stvari) stupa u oblikovanje energijskog supstrata;

I tako nastaje konkretno, pojedinačno biće u svijetu *Asija*.

Onda će povratni put Kabala prakse izgledati ovako:

4' Punom *pažnjom* „upiti“, apsorbirati, u sebe *pojavu* stvari/bića;

3' *Izdvojiti* sam oblik stvari; fokusirati se na formu i sadržaj, tj. na *bit* stvari;

2' *Zamisliti* energijski supstrat (ili medij) u kojemu je bitni sadržaj osnažen;

1' *Potražiti u duhu*, putem meditacije, koja je to riječ ili složaj glasova (zvukovna struktura) koja je zaživjela u mediju za zvuk (u hinduizmu: *akaša*). Ta je riječ zvukovni ekvivalent one Božje misli koju čovjek doživljava kao *smisao* dok gleda stvari u svijetu. Ali taj

smisao upućuje na *Božju misao* koju Bog izgovara (pro-izvodi u govor). Ako, dakle, uspijemo čuti *smisao* doći ćemo do riječi *Božjeg* govora.

6.2.2 Pojava i *smisao*

Odnos *smisao* – pojava je dvostruk:

1. **Smisao** se ozbiljuje tako da se očituje u *pojavi*;

2. **Pojava** je zbiljska po *smislu* koji se u njoj očituje; bez tog smisla pojava je bezvrijedna („nema smisla“).

Možemo li doživjeti *smisao* a da nemamo osjetilno iskustvo *pojave*? Možemo li iskusiti sâm **smisao** neovisno o pojavi, ili barem, potaknuti pojavom uzdignuti se do smisla i njega intenzivno proživljavati. Možemo iskusiti samo **pojavu** i zadržati se samo na njoj, zastati pri njoj, ali time smo lišeni punine doživljaja, jer imamo samo pojavu pred sobom.

Je li moguće doživjeti sam *smisao* odvojen od pojave koja ga očituje, ali doživjeti *smisao* u punom intenzitetu, kao da nam je dan u svojoj osjetilnoj dimenziji? Zar to (biti dan u svojoj osjetilnoj dimenziji) ne znači biti dan u pojavi, pa prema tome *ne možemo* iskusiti *smisao* odvojeno od njegove prisutnosti u pojavi! Ali ne možemo doživjeti ni samu pojavu u njezinoj potpunosti a da ne doživimo *smisao* koji je njome očitovan! *Smisao* pojave je u tome da je ona očitovanje *smisla* koji je iznad nje, prisutan u višim svjetovima. A *što* je taj *smisao*?

Iz očišta vjere u postojanje jednog Boga, *smisao* nečega, neke pojave ili bića, je istovjetan namjeri kojom Bog stvara tu pojavu ili biće.

Kako možemo *čuti smisao* koji upućuje na *Božju misao* što ju Bog izvodi u govor; Bog izgovara svoju *misao*, a *misao* je bitni sadržaj stvari, dakle: Bog izgovori buduću stvar, koja kad je stvorena predstavlja zapravo o-*stvoreni* Božji govor, drugim

riječima: sama stvorena stvar svojom *pojavnošću* očituje njen smisao. Samim svojim *pojavljivanjem* stvari „izgovaraju“ smisao koji je u njima i to što one govore, tj. očituju svojom pojavom to su riječi Božjeg govora kojima ih On stvara. **Misao** Božja pojavljuje se u stvorenom biću i u tome je **smisao** svakog fenomena.

Da bi čovjek zadobio vrlinu **kultiviranja smisla** fenomena nasuprot destruktivnoj težnji k razaranju („dekonstrukcija velikih pripovijesti“ u postmoderni), potrebna mu je meditacija koja će ga voditi od konkretne pojave do onog smisla koji je u Bogu. Bog stvara bića u smjeru emanacije; čovjek u meditaciji slijedi isti put, ali obrnutim smjerom: od vidljivog bića do *smisla* što će ga ugledati u duhu – i to je smisao *kontemplacije*! Može li se i kako tom **ugledanom smislu pridati snagu i zadržati** uduhu kao nešto zbiljsko, kao *esencijal*?

Na primjeru erotskog života: ono što je ushit blaženstva u Bogu, kao neki drhtaj (en: *thrill*; „spanda“ u kašmirskom šivaizmu) to putem Božjeg stvaranja postaje snaga Erosa, erotski nagon i žudnja u ljudskom tijelu; može li čovjek krenuti od doživljaja svoje žudnje i uzdignuti se do onog drhtaja blaženstva (*a shudder of bliss*) u Bogu i potom tu viziju dugo zadržati, doživljavati kao zbiljsku i reproducirati po volji?

Na primjeru **tjelesnog uzbuđenja**:

1. *Osvijestiti* uzbuđenje u tijelu;
2. *Uzdizati snagu* tog uzbuđenja, na pr. snagu erosa, duž kraljeznice;
3. *Kontemplirati* (zadržati u duhu) *smisao* tog uzbuđenja: drhtaj (*thrill*) blaženstva u Bogu.

Na primjeru nekog **vanjskog bića** u svijetu, na pr. ljiljana:

1. Osvijestiti **opažaj** ljiljana;
2. **Oснаžiti misao** o ljiljanu, kao snagu moje misli;

3. Ako smisao ljljana verbaliziram u misao „bjelina opojnog mirisa i nježnih izvijenih oblika“, pa ju *uzdignem* do riječi u Božjem duhu – kao onu misao kojom Bog stvara cvijet ljljan, kao namjeru Božju koja čini *smisao* cvijeta ljljan – tada trebam **kontemplirati** tako formuliran smisao, što znači što duže zadržati u duhu smisao riječi „prekrasna bjelina opojnog mirisa i nježnih izvijenih oblika“. To podsjeća na stihove poezije pa se pitamo: je li možda **poezija** predstavlja to uzdizanje smisla do neovisne snažne egzistencije smisla? U jednom smislu – da, i to u onom u kojem se poezija smatra stvaranjem⁵⁵ novog svijeta u kojemu bića egzistiraju u svojem uzvišenom smislu, a ne u pukoj pojavnosti: poezija je riječima stvoreni novi svijet.

Može li čovjek polazeći **od opažaja fenomenau** svijetu *Asija* dospjeti do spoznaje onoga što je *namisao*/namjera u Boga pri stvaranju tog fenomena?

Fenomen može podrazumijevati **sva osjetila**: sluh, opip/pokret, vid, okus i njuh, stoga bi trebalo uzdići se ne samo u osjetilu vida do onog što je *vizualni* aspekt u Božjoj namisli pri stvaranju bića. Treba se uzdići i u osjetilu sluha pa doznati što je to *auditivni* aspekt Božje namisli u stvaranju opaženog bića; treba se uzdići i u osjetilu opipa i kinestezije do onog što je *dodirni* (palpativni) i *kinestetički* aspekt Božje namisli; uzdići se u osjetilu okusa i njuha do onog što je *okusni* (gustatorni) i *njušni* (olfaktorni) aspekt u Božjoj namisli pri stvaranju opaženog bića.

1. Najprije osvijestiti svoj opažaj: kako izgleda, kako zvuči, kako se osjeća kao pokret u tijelu, koji mu je okus i kako miriše;

⁵⁵Sama riječ *poezija* dolazi od grčke riječi **poiein** = stvarati.

2. Osvijestiti ono *slikovno* slike, *zvukovno* zvuka, *pokretno* pokreta, *okusivo* okusa, *mirišljivo* mirisa;

3. Osjetiti kretanje snage vida, sluha, opipa, pokreta, okusa, njuha;

4. Osvijestiti logosnu dimenziju svakog vida opažaja: ono izgovorivo slike, izgovorivo sluha, ono izgovorivo dodira, okusa i njuha;

5. Intuirati onaj fini pokret volje (*tenua adina v'mešuvah šel haracon*) u Božjem bitku, onaj fini vrtlog (*mearbolet*) u supstanciji Božje volje koji je u temelju Božjeg htjenja i namisli da stvori opaženo biće.

6.2.3 Bog i smisao

Smisao *pojave* je pojava *smisla*. Smisao se pojavljuje, ali se ne iscrpljuje u pojavi nego ostaje i dalje ono nešto što ju nadilazi kao njen smisao. Bog se pojavljuje u svojim stvorenjima, ali On nije njima istovjetan – on sam nije pojava, on je *u* pojavi. Smisao Kabale je uzdizanje od pojava do smisla, a smisao pojave su Božji atributi; na pr.: postoje lijepa bića i lijepe pojave, a njihov smisao je sama ljepota kao Božji atribut. Smisao bića je ona misao kojom Bog stvara bića.

Smisao bića je ona misao kojom Bog stvara bića.

Božji govor > misao > **izgovorena** stvar > osnaženi govor > **ostvoreni** govor

Smisao bića jest da su ona ostvoreni Božji govor.

Bog je *najviši smisao*, ili, to je ona misao kojom Bog stvara samog sebe (on je *causa sui*), tj. misao o Bogu kojoj je uzrok sam Bog.

Bog > misao o Bogu > **izgovoreni** Bog > **obog**otvoreni govor

Ako je sadržaj ostvarenog Božjeg govora, ostvarena misao o Bogu, onda je ta misao sam Bog koji misli samog sebe⁵⁶ (u **Aristotela**: *noesis noeseos*).

Bog je ime za najvišu misao kao takvu – po Aristotelu Bog je čisto mišljenje koje nema za predmet ništa izvan sebe nego boravi u samom sebi imajući samog sebe za svoj predmet – mišljenje mišljenja (*noesis noeseos*). To mišljenje je *causa sui* i kao čisti um (*nous*) proizvodi sve stvoreno. Najviši smisao svih stvorenja je upravo ta čista misao koja je uzrok same sebe (*causa sui*). Kao djelatni um (*nous poetikos*) to mišljenje je najviši i prvi subjekt svega, pa se u religijama predstavlja kao neki *Tko* – kao *osoba*.

Kako se čovjek može uzdignuti do autentične spoznaje Boga?

Tako da se u sebi uzdigne do čistog mišljenja koje boravi u samom sebi, i nije mišljenje ni o čemu izvan sebe. Kakvo je to stanje kad mišljenje boravi potpuno u samom sebi?

Kada u **kontemplaciji** ugledam, unutarnjim vidom, **smisao bića kao neku sliku**, tada zapravo gledam onu sliku koja se nalazi u slijedu Božjeg stvaranja tog bića. Naime, *oblik* bića slijedi onaj sadržaj *govora* kojim Bog stvara to biće, a budući da je u Božjem govoru sadržana *namjera* za stvaranje bića, to se u *liku* bića koje vidimo u kontemplaciji nalazi i njegov *smisao*. Jer smisao bića je istovjetan *namjeri* kojom Bog neko biće stvara. Gledajući *lik* bića u kontemplaciji mi spoznajemo njegov *smisao*!

Svijet	BOG	ČOVJEK	primjer
--------	-----	--------	---------

⁵⁶Po analogiji na Spinozinu *amor intellectualis Dei* (to je ljubav kojom Bog ljubi samog sebe) tada je *misao o Bogu* ona misao kojom Bog misli samog sebe.

<i>Acilut</i>	Izgovori namjeru da stvori neko biće; to čini <i>sadržaj</i> Božje namisli, tj. misli da stvori biće	<i>Čuje</i> Božju riječ	Bog namjeri da stvori Sunce da svijetli danju i Mjesec da svijetli noću (<i>Post</i> 1,14-15)
<i>Beria</i>	Osnaži tu namjeru sebi inherentnom snagom	<i>Osjeti kretanje</i> Božje snage u sebi – u tijelu unutarnjeg pokreta	
<i>Jecira</i>	Prida odgovarajući lik budućem biću: <i>vanjski</i> oblik, tj. izgled, i unutarnji oblik, tj. <i>sadržaj</i> .	Unutarnjim osjetilom vida čovjek <i>vidi lik</i> bića, tj. vidi onaj oblik bića što mu ga Bog pridaje u procesu stvaranja	Suncu i Mjeseci prida oblik kugle, onaj <i>oblik</i> koji odgovara <i>sadržaju</i> Božje namisli kad stvara
<i>Asija</i>	I tako nastane realno, konkretno biće .	U fizičkom svijetu <i>susreće</i> pojedinačno, konkretno biće. Fizički izgled tog bića <i>nije istovjetan</i> onom što ga unutarnjim vidom ugleda u svijetu <i>Jecira</i> .	

6.2.4 Bog i osjetila

Ako bi se Bog reducirao na govor (*logos*) onda bi svijet postao isključivo *logocentričnim*, no nameće se pitanje: je li sve stvoreno svodivo na *logosnost* – umnost i izgovorivost u logosnom govoru?

Dopustimo misao da da se Bog očituje i kao govor, kao slika, kao pokret, kao okus (u hrani koju nam daje), kao miris (na pr. opojni miris ljiljana u *Pjesmi nad pjesmama*)⁵⁷.

1. Bog „**sluša**“ i Bog se očituje, kroz stvaranje u mediju *etera*, kao **zvuk** u čovjekovom sluhu; kad čovjek čuje neki zvuk onda je *smisao* toga očitovanje Boga u mediju etera (*akaša*).

2. Bog „**dodiruje**“ i Bog se očituje, kroz stvaranje u mediju *zraka*, kao **dodir** u čovjekovom osjetilu opipa; kada čovjek ima osjet dodira onda je *smisao* toga očitovanje Boga u mediju zraka (*vayu*).

3. Bog „**gleda**“ i Bog se očituje, kroz stvaranje u mediju *vatre*, kao **slika** u čovjekovom vidu; kad čovjek nešto ugleda onda je *smisao* toga u očitovanju Boga u mediju vatre(*teđas*).

4. Bog „**kuša**“ i Bog se očituje, kroz stvaranje u mediju *vode*, kao **okus** u čovjekovom osjetilu okusa; kad čovjek nešto okusi onda je *smisao* tog osjeta taj da se Bog očitovao u mediju vode (*đala*).

5. Bog „**njuši**“ i Bog se očituje, kroz stvaranje u mediju *zemlje*, kao **miris** u čovjekovom osjetilu njuha; kad čovjek osjeti neki miris onda je *smisao* toga da se Bog očitovao u mediju zemlje (*prthivi*).

Što su spomenuti **elementi**⁵⁸: vatra, eter, zrak, voda, zemlja?

⁵⁷Vidi poglavlje 5.3.1 **Bog i elementi**. „Pet sastavnica Božje volje“ u *Uzdizanje kroz govor, pokret, sliku*.

⁵⁸Grčki: *stoiheion*, sanskrt: *mahabhuta*: teđas, akaša, vayu, đala, prthivi

1. Vatra je ona tvar, potrebna za Božje stvaranje, koju On izvodi iz vlastite *vatrolike* naravi koja se sastoji u težnji za *pulsiranjem*, tj. širenjem i skupljanjem.

2. Eter je tvar, koju Bog izvodi iz svoje *eteričnolike* naravi koja se sastoji u težnji za *uprostoriti se*.

3. Zrak je tvar koju Bog izvodi iz svoje *zrakolike* naravi koja se sastoji u težnji za biti u *pokretu*.

4. Voda je tvar koju Bog izvodi iz svoje *vodolike* naravi koja se sastoji u težnji za htjeti *biti povezan* u svim svojim dijelovima.

5. Zemlja je tvar koju Bog izvodi iz svoje *zemljolike* naravi koja se sastoji u težnji za sebe čvrsto držati, tj. biti *stabilan*.

Što to znači iz svoje vatrolike naravi?

Vatra je tvar – ono čime, snagom čega Bog *tvori* sva ona bića koja će se, u fizičkom svijetu, pojaviti kao *slika* čovjekovom vidu. Fina supstancija *vatre*, ono što tvori vatrolika bića, je ujedno fina supstancija *osjeta* (u indijskoj filozofiji to je *tanmatra*) vida.

Eter je tvar – ono čime, snagom čega Bog *tvori* sva ona bića koja će se, u fizičkom svijetu, pojaviti kao *zvuk* čovjekovom sluhu. Fina supstancija *etera*, ono što tvori eteričnolika bića, je ujedno fina supstancija *osjeta* (u indijskoj filozofiji to je *tanmatra*) sluha.

Zrak je tvar – ono čime, snagom čega Bog *tvori* sva ona bića koja će se, u fizičkom svijetu, pojaviti kao *pokret* čovjekovom osjetilu pokreta. Fina supstancija *zraka*, ono što tvori zrakolika bića, je ujedno fina supstancija *osjeta* (u indijskoj filozofiji to je *tanmatra*) pokreta.

Voda je tvar – ono čime, snagom čega Bog *tvori* sva ona bića koja će se, u fizičkom svijetu, pojaviti kao *okus* čovjekovom osjetilu okusa. Fina supstancija *vode*, ono što tvori vodolika bića, je ujedno fina supstancija *osjeta* (u indijskoj filozofiji to je *tanmatra*) okusa.

Zemlja je tvar – ono čime, snagom čega Bog *tvori* sva ona bića koja će se, u fizičkom svijetu, pojaviti kao *miris* čovjekovom njuhu. Fina supstancija *zemlje*, ono što tvori zemljolika bića, je ujedno fina supstancija *osjeta* (u indijskoj filozofiji to je *tanmatra*) njuha.

6.2.5 Meditacija na smisao fenomena

Na primjeru nekog vanjskog bića u svijetu, na pr. ljiljana:

U duši *Nefeš*: Osvijestiti bijeli izvijeni oblik i opojni miris ljiljana.

U duši *Ruah*: Osvijestiti ono slikovno izgleda i ono mirišljivo mirisa ljiljana.

U duši *Nešama*: Osvijestiti kretanje snage *vida* pri gledanju ljiljana; osvijestiti kretanje snage *njuha* pri njušenju ljiljana. Bog se očituje, kroz stvaranje u mediju *vatre*, kao *izgled* ljiljana čovjekovom osjetilu vida; kroz stvaranje u mediju *zemlje*, kao *miris* ljiljana čovjekovom osjetilu njuha.

U duši *Haja*: Intuirati onaj fini pokret volje u Božjem bitku, ono fino vrtloženje u supstanciji Božje volje koje je u temelju Božjeg htjenja i namisli da stvori ljiljan bijelih izvijenih oblika i opojnog mirisa. Ako smisao ljiljana verbaliziram u *misao* „bjelina opojnog mirisa i nježnih izvijenih oblika“, pa ju *uzdignem* do finog pokreta volje u Božjem duhu – kao onu *namisao* kojom Bog stvara cvijet ljiljan, kao namjeru Božju koja čini *smisao* cvijeta ljiljan – tada trebam kontemplirati tako formuliran smisao, što znači što duže zadržati u duhu smisao riječi „prekrasna bjelina opojnog mirisa i nježnih izvijenih oblika“.

6.3 Bog je punina (smisla)

U početku bijaše punina i ta punina ima volju, ona govori, dinamična je, i sebe razvija u bezbroj likova. Ta punina je Bog. Punina sebe razvija kroz svojih **deset atributa**; njihov put ide od onog Bezgraničnog (*En Sof*), preko svijeta *Acilut* – razina Božjeg govora, svijeta *Beria* – razina kretanja Božje snage, svijeta *Jecira* – razina Božjih likova do ovog fizičkog, vidljivog svijeta *Asija*. Tako svako stvorenje možemo smjestiti u matricu koja određuje položaj bića u dimenziji Božjih atributa i dimenziji svjetova (*olamot*):

Tablica21: Kabala praksa u matrici sefirota

		Intelekt (1-3)			Emocije(4-6)			Akcija (7-10)			
Božji atributi =>											
Olamot (svjetovi)	Nešamot (duše)	Keter	Hokma	Bina	Hesed	Gevura	Tiferet	Necah	Hod	Jesod	Malhut
En Sof	Jehida	<i>D'vekut</i> je proces mističkog prijanjanja, priljepljivanja Bogu <i>D'vekut</i> <i>D'vekut</i> <i>D'vekut</i> ⁵⁹									

⁵⁹Ljubi Boga svoga svim **srcem** svojim, svom **dušom** svojom i svom **snagom** svojom!

I. Acilut : logos , govor	Haja	<i>Kontemplaci ja Božjih atributa</i>	<i>Ljubav prema Božjim atributima</i>	<i>Življenje po Božjim atributima</i>
		<i>T'fila: razgovor s Bogom</i>	<i>T'fila: otvaranje svoje duše pred Bogom</i>	<i>T'fila: zazivanje Božjih imena</i>
II. Beria: snaga	Nešama	<i>Lehagiv musari: <u>misliti</u>smisa o vrline (na pr.: emuna)</i>	<i>Lehagiv musari: <u>zaživjeti</u>, emotivno se uživjeti u vrline</i>	<i>Lehagiv musari: <u>djelovati</u> prema vrlinama</i>
III. Jecira: oblik	Ruah	<i>Lehaknia jecer hara: <u>misliti</u> smisao duševni porivi (na pr.: transcendira nje)</i>	<i>Lehaknia jecer hara: ponavljanje m <u>zaživjetiu</u> sebi duševnu moć</i>	<i>Lehaknia jecer hara: <u>kontrolirati</u>zle porive u praksi</i>
IV. Asija: individuali	Nefesh	<i>Misliti o joga praksi i izvršavanju micvot</i>	<i>Emocijama se prikloniti praksi joge i vršenju micvot</i>	<i>Raditi: Pranajamu i Asane. IzvršavatiMicvot</i>

Utonuti u bitak

Življenje ima smisla čak i kada se događaju najgore stvari (vidi: V. Frankl), jer, ono najdublje u Bitku je sam Bog. Ali, treba li prihvatiti i gnusne zločine neljudi, na primjer nacista u drugom svjetskom ratu? Ne, jer to prihvatiti značilo bi isto što prihvatiti one koji niječu Boga, a ne ono najdublje što šalje Bog, a ljudi to shvaćaju kao zlo (vidi knjigu *Hijob*). U knjizi *Hijob* nije riječ o zlu što ga šalje Bog, nego o *negiranju* Boga i njegove volje.

Opustiti se u dubine Bitka znači približiti se Bogu i njegovoj volji pa makar to ljudima izgledalo kao zlo; složiti se s nacističkim zločinima i prihvatiti ih – a to je mnogim Nijemcima u vrijeme nacizma izgledalo kao nešto *dobro* – isto je što i negirati Boga i njegovu volju: Bog *nije* poslao Hitlera da sudi Židovima!

6.3.1 Zazivanje Božjeg imena

Židovski vic:

Siromašan čovjek koji hoda šumom osjeća se dovoljno blizu Boga da ga upita: "Bože, što je za tebe milijun godina?"

Bog odgovara: "Sine moj, što je tebi milijun godina meni je kao sekunda."

Čovjek pita: "Bože, što je za tebe milijun dolara?"

Bog odgovara: "Sine moj, što je tebi milijun dolara to je meni manje od penija. To mi gotovo ništa ne znači."

Čovjek pita: "Bože, mogu li dobiti milijun dolara?"

A Bog odgovara: "Počekaj sekundu."

U *Psalmu* 118, 10 čitamo: Pogani me okružiš: imenom ih Jahvinim uništih (*Kol gojim sevavuni; b šem Adonai ki amilam*).

Da, imenom Božjim, iskrenim i pobožnim zazivanjem tog imena u sebi! U židovskoj vjeri riječi Tore uzimaju se i doslovno i na svim razinama smisla (razine Pardes).

Postoje dva načina zazivanja Božjih imena:

1. Od Božjih imena do **fizioloških sustava**(ujutro);
2. Od Božjih imena do uzdizanja k **čistoj naravi Božjih atributa** (navečer).

Daju mi ime u skladu s mojim djelovanjem; (*ani nikra alpi avoda šeli*)

6.4 Božja očitovanost u svijetu

Židovski vic:

Rabin umre i odlazi na vrata raja. Prije nego što ga puste unutra, glavni anđeo se dugo savjetuje s Bogom kako bi utvrdio zaslužuje li mjesto na nebu.

Dok rabin čeka, izraelski vozač autobusa približava se vratima raja. Bez razmišljanja, anđeo koji se savjetuje s Bogom propušta vozača autobusa.

Rabin pokazuje na vozača autobusa i viče: „Hej! Kako to da tako brzo ulazi?! On je jednostavan vozač autobusa, dok sam ja rabin!”

Anđeo objašnjava: “Dragi rabine, kada si držao propovijedi tijekom bogoslužja, cijela tvoja zajednica je zaspala. Kada je ovaj vozač autobusa vozio prema Tel Avivu, svi su njegovi putnici sjedili na rubu svojih sjedala i molili se Bogu!”

Ideja Boga ne smije ostati pukom apstraktnom *transcendencijom* kao neka neartikulirana onostranost, nego mora svoje pravo određenje pronaći u svijetu, u smislu određenih *posebnosti* tog svijeta. To znači da za svaki Božji atribut postoji odgovarajuća sfera/domena društvene zbilje u kojoj pojedini Božji atribut zaživljuje kao konkretni društveni događaj. Na primjer: Božji atributi **Mudrost** i **Intelekt** ozbiljuju se kao sustav obrazovanja, kulture i znanosti;

Božja uzvišenost kao institucija duhovne kulture;

Božja strogost i pravednost (Gevura/Din) kao pravosuđe;

Božje milosrđe kao institucija socijalne skrbi i zaštite;

Božji sklad i ljepota kao promicanje umjetnosti u javnosti i umjetnički odgoj u školi;

Božja pobjedonosnost kao moć nad kriminalom i nad tuđim posezanjem,

Božja slava kao institucija religije;

Božji temelj (*Jesod*) kao institucija zadužena za brigu o životu (obitelj, zdravstvo, seksualni odgoj, ...);

Božje kraljevanje (*Malkut*) kao sustav vlasti i politika.

Postavlja se pitanje na koji način uspostaviti svezu između Božjih atributa i odgovarajućih područja društva? Odgovor: na isti onaj način na koji Božji atributi emaniraju kroz svjetove (olamot) i zadobivaju posebna određenja i po njima onda biva određivana Kabala praksa.

Tablica 22: Božji atributi i ljudski čini

Acilut – razina govora	<i>Tfila</i> – odnos s Bogom
	Govor, razgovaranje, dogovaranje s ljudima
Beria – razina Božje snage	Etičnost u djelovanju i međuljudskim odnosima
Jecira – razina Božjih likova	Discipliniranje emocija i kultiviranost osjetila kroz umjetnosti
Asija – razina individualnih bića i događaja	Kultura tijela u zadovoljavanju temeljnih bioloških potreba

Iz gornjeg teksta očevidna je tijesna *povezanost* Božjih atributa i svih razina ljudskog tijela i duše i stoga čovjek *nije puki objekt* djelovanja božanskih sila, nego je aktivni sudionik u njihovu događanju, jer ako su Božji atributi nekako smješteni na ljudskom tijelu onda čovjek može sudjelovati u njihovim učincima na čovjeka, na primjer Božja mudrost (*Hokma*) se očituje kao lokacija u desnoj polutki velikog mozga; kao rad živčanog sustava; kao duševna moć uvida; kao vrlina samozatajnosti. Djelujući u svemu tomu kabalist djeluje ujedno i na status vlastite mudrosti.

I, to je ona tražena *oslobađajuća misao* koja je uobličena u učenje Kabale koje se ne može prevesti u neku mehaničku tehnologiju življenja (na pr. neku mantru), nego to učenje mora biti življeno „svim srcem svom dušom i svim snagama“ čovjekovim. I, u tome je tajna Kabale! Kao što se to zahtjeva u molitvi „*Šema Izrael*“ kad je riječ o ljubavi prema Bogu.

7. SIMBOLI U KABALI

Simboli su savršeni onda kada njihovo evociranje doziva u svijest onu zbilju koju oni predstavljaju. No, to upravo čine riječi jezika koji govorimo: kad kažemo „kiša“ tada nam se u svijesti javlja slika same kiše, dakle riječ „kiša“ izaziva predodžbu fizičke pojave kiše.

Ali, što se zbiva u slučaju nematerijalnih bića ili pojava? Na primjer kad kažemo riječ „anđeo“?

Ta riječ izazove u svijesti predodžbu, ali ne onog što je *zbiljski* sadržaj i bit anđela, nego najčešće predodžbu stvorenu iz sasvim *subjektivnih* sadržaja ovisnih o subjektivnom iskustvu i slučajnom „znanju“ – najčešće su to predrasude i nametnuti klišeji (na pr. od strane crkvenog učenja). Kad je riječ o jednostavnim pojavama, uzmimo za primjer crvenu boju, tada je za evociranje crvene boje dovoljna riječ „crveno“, jer je tijekom čovjekovog odrastanja i učenja materinjeg jezika sasvim solidno uspostavljena sveza između riječi „crveno“ i crvene boje u stvarnosti. I, u tom pogledu, nije potrebno da sama *riječ* „crveno“ bude crvena. No, druga je stvar označivanje složenih i apstraktnih pojava ili bića. Mislim da bi riječ za ljubav i sama trebala u sebi sadržavati nešto od ljubavi pa tako ne bi trebala glasiti „zizarda“, a riječ za mržnju ne bi trebala glasiti „mojmila“. U simbolu kao samom *znaku* trebala bi izvana biti vidljiva svojstva onoga što simbol predstavlja. Tako je u **matematici** jasno da:

znak **○** predstavlja krug; znak **Δ** predstavlja trokut.

Znakovi mogu biti puke **konvencije**, tj. dogovoreni pa recimo u prometu:

znak **Δ** predstavlja *opasnost*; znak **○** predstavlja *zabranu*; znak **□** predstavlja *obavijest*;

U kemiji znak H predstavlja atom vodika, a H₂O predstavlja molekulu vode. U filozofiji riječ „bít“ predstavlja ono što se mora nalaziti u nekoj pojavi da bi ona bila upravo to što jest, na pr. bit vode je nestlačljivost, tekućost, prozirnost, i sl., ali sama *riječ* „bit vode“ to ne kazuje ukoliko nismo, kroz proučavanje filozofije naučili njeno značenje. Čak ako i znamo što je to bit stvari, ipak nećemo znati što označuje riječ „bit“ ako nismo govornici *hrvatskog* jezika. Tako na pr. jedan Nijemac filozof ne mora znati što označuje riječ „bit“ jer on istu stvar označuje riječju „das Wesen“. Dakle, u samoj riječi „bit“ (ili *das Wesen*) nema ništa od naravi bitnosti. Da bi i sama riječ kao složaj glasova „b-i-t“ mogla evocirati bit u našem mišljenju, ona bi u svojoj fenomenalnosti morala sadržavati nešto od zbiljnosti bîti, biti na neki način *bitna*. Tom bi zahtjevu trebao udovoljiti **simbol**. Kakav bi simbol trebao biti da udovolji tom zahtjevu?

Simbolizirati možemo tako da ono što označujemo prikažemo nekim jednostavnijim, bolje poznatim znakom – tada govorimo o **metafori**, na pr. David u *Psalmina* ljepotu ženskog tijela iskazuje kao „hramsko stupovlje“⁶⁰. Tjelesnu snagu možemo prikazati slikom bika, pa kad kažemo da je netko *bik*, mislimo da je *snažan* poput bika.

Sada dolazimo do onog *najtežeg* u simboliziranju. Kakav znak/simbol pridati *apstraktnim* pojavama iz duhovnog svijeta, na pr. Bogu, anđelima, mudrosti, ljubavi, samilosti, Božjoj slavi, pravdi, i sl.? Možemo li sadržaj onog što čini jednog **anđela** prikazati nekom jednostavnijom pojavom iz fizičkog svijeta? Drugim riječima, postoji li adekvatni *simbol* za pojavu anđela?

Mislimo da simbolizirajući anđele antropomorfnim likovima mi *srozavamo* njihovu veličinu i dostojanstvo. Može li se *prava* narav

⁶⁰Psalam 144,12

anđela prikazati onim znakom/simbolom koji bi u samom sebi sadržavao nešto bitno od naravi anđela tako da bi gledanje ili slušanje samog znaka za anđela *evociralo* u našoj svijesti pravu narav anđela?

To kad nekom slikom prikazujemo narav neke apstraktne pojave ili bića zovemo *alegorija*. Na pr. prikazivanje pravde slikom djevojke povezanih očiju koja u jednoj ruci drži vagu, a u drugoj drži stvar koju odvaguje. To nam se čini prikladnim, ali kako prikazati arkandela **Gabriela** ako ga razumijemo u onom smislu kako to čini William Gray u knjizi „The Ladder of Lights“?⁶¹

Odgovor: Možemo ga, i moramo prikazati tekstom koji najbolje i najvjernije govori o bitnoj naravi arkandela Gabriela. Arkandele koji pripadaju svijetu *Beria* mogli bismo najbolje razumjeti, i prikazati, u pogledu intimne, **egzistencijalne relevancije u dimenziji unutarnjeg pokreta snage**, jer ta dimenzija snage pripada svijetu *Beria* – svijetu kretanja Božje snage u kojem djeluju svi arkandeli. Po riječima W. Graya: „Arkandeli su Bog pod vidom snage u svijetu Beria.“⁶²

No, kako na najbolji način prikazati i izraziti unutarnji pokret snage?

Tako da prije toga bit *arkandela* povežemo s biti pripadnog *Božjeg atributa* što će izazvati pokret snage u tijelu unutarnjeg pokreta (svijet *Beria*), na pr. bit arkandela *Rafaela* povežemo s Božjim atributom *ljepote*:

⁶¹Gray, 1975 , str 51-54: „Gabriel (hebr: Onaj snažni od Boga) ... Gabrielova „truba“ je zapravo rog plodnosti u punoj slavi falusa i Gabriel je bio Božji agent plodnosti. (...) personificira stvaralačku moć života (...) On upravlja reproduktivnim instinktom, i time je uistinu onaj koji naviješta nadolazeći život.“

⁶²Gray, 1975 ,str 16

Tablica 23: Arkandeli i sefiroti

Arkandeo	Sefira	Bit Božjih atributa
Metatron	<i>Keter</i>	Uzvišenost
Raziel	<i>Hokma</i>	Mudrost
Cafkiel	<i>Bina</i>	Umnost
Cadkiel	<i>Ḥesed</i>	Ljubav
Hamuel	<i>Gevura</i>	pravednost
Rafael	<i>Tiferet</i>	Čista ljepota
Uriel	<i>Necaḥ</i>	Pobjedonosnost
Mihael	<i>Hod</i>	Božja slava (ili velika svjetlost)
Gabriel	<i>Jesod</i>	plodnost; pobjeda nad smrću
Sandalfo n	<i>Malkut</i>	kraljevstvo

7.1 Simboli Božjih atributa u praksi

Nesebičnost, radost, ljubav, strahopoštovanje, milosrđe, povjerenje, iskrenost, istinoljubivost, poniznost – ne moraju se zvati vrline u *moralnom* smislu. One su temeljne duševne dispozicije za činjenje dobra, nisu puka intelektualna uvjerenja ili stavovi, nego su temeljna duševna stanja praćena ugodom i opuštenom fokusiranošću u suočavanju sa životnim situacijama. Navedene „vrline“ pripadaju svijetu **Beria** i duši **Nešama**; duša **Ruah** gleda likove bića, duša **Nešama** reagira sinergijom uma i snage (događaj u tijelu unutarnjeg pokreta).

Tablica 24:

olamo t	Aspekt Atribut a	Doživlja va se kao	Funkcijom duše		SIMBOL za praksu <i>Ħesed</i>
<i>En Sof</i>	Čista bit	Smisao	Mišljenje (intuiranje)		Misao: Bog je milosrđe
<i>Acilut</i>	Zvukov ni	Riječi u govoru	Čuvenje	<i>Zvukovni</i> vid Atributa = smisao koji se „čuje“	Na koji način misao <i>odjekuje</i> u glavi? Kao tekst iz Biblije ili kao Božje ime <i>EL</i> .
<i>Beria</i>	Snagosn i	Pokret snage	Umno oblikovani pokret snage = vrlina	<i>Snagosni</i> vid Atributa = <i>pokret snage</i> vođen misaono m dušom <i>Nešama</i> koja ga umno oblikuje u neku	Uživjeti se u vrlinu ljubavi (<i>ahava</i>) kao neki pokret snage u tijelu (unutarnj eg pokreta)

				vrlinu	
<i>Jecira</i>	Vizualni , čisti lik	Slika, izgled	Emocija: globalno dinamika osjećanje Predočavan je	<i>Vizualni</i> vid Atributa = emocija (kao globalni osjećaj u tijelu) koja prati predodžb u Atributa	Živo izgled milosrdno g čovjeka
<i>Asija</i>	Fizički; konkretn o biće	pojava	Percipiranj e, fizički susret		Živi čovjek u činu davanja

7.2 Simbolizacija sefirota kroz svjetove

Tablica 25:

olam ot	A: Vid Atribut a	D: očituje se kao	F: Funkcija duše	Komponen te SIMBOL A	Praksa za <i>Hesed</i>
<i>En Sof</i>	A1 Čista bit	D1 Smisao	F1 Kontemplac ija (intuiranje)	Komponen te simbola: A2 (zvukovni) : D1 => F2	Misao: Bog je milosrđe

				> D2 A3 (snagosni): D2 => F3 > D3 A4 (vizualni): D3 => F4 > D4	
Acilut	A2 Zvukovi	D2 Riječi govora (= smisao koji se „čuje“)	F2 Slušanje Božje riječi: molitva (<i>t'fila</i>)	A2 Zvukovi ni vid Atributa = smisao (D1) koji se „čuje“ (F2) i pretvara u govor (D2)	<i>Samyama</i> ⁶³ na Božje ime לח .
Beria	A3 Snagosni	D3 Pokret snage u tijelu unutarnjeg pokreta	F3 Globalna dinamika životne snage ⁶⁴ oblikovana u duši <i>Nešama</i> kao vrlina;	A3 <i>Snagosni</i> vid Atributa = riječi govora (D2) koje određuju vrlinu (F3) kao neki	Uživjeti se u izgovor riječi ⁶⁵ „ ljubav “ (<i>ahava</i>) kao neki pokret snage u

⁶³*Samyama* je zadržanost svijesti na smislu predmeta meditacije.

⁶⁴Ili *pokret snage* vođen misaonom dušom *Nešama* koja ga umno oblikuje u neku **vrlinu**

⁶⁵Na način *samyame* u yogi.

				pokret snage (D3),	tijelu (<i>unutarnjeg pokreta</i>)
Jecira	A4 Vizualni, čist lik	D4 Slika, izgled	F4 Emocija = doživljaj pokreta životne snage u duši <i>Ruah</i> ; ona se predočuje	A4 <i>Vizualni</i> vid Atributa = pokret snage (D3) koji se emotivno proživljuje (F4) te predočuje kao izgled bića (D4)	Živo predočiti izgled milosrdn og čovjeka
Asija	A5 Fizički; konkretno biće	D5 pojava	F5 Percepcija, fizički susret		Živi čovjek u činu davanja

Tablica 25a: Zvukovni, snagosni, vizualni aspekt Atributa

Aspekt ($A_n = D_n$)	$A_n = D_{n-1} \Rightarrow F_n \Rightarrow D_n$
Zvukovni = govor	Smisao Atributa koji slušanjem Božje riječi sebe artikulira u govor
Snagosni = unutarnji pokret	Govor Atributa koji življenjem vrline upravlja unutarnjim pokretom
Vizualni = izgled bića	Unutarnji pokret zaživljen emocijom proizvodi izgled/sliku vrlog bića

Sveukupno, cijeli simbol bi bio: **smisao** koji se *čuje* i pokazuje u **govoru** koji se *osjeća* kao **pokret snage** koji se *predočuje* i prikazuje potezima u mentalnoj **slici**⁶⁶. Slika se percipira u **pojavi** fizičkog bića.

Tablica 26: Opći pregled

Razina svijeta	Dimenzije Atributa	Vidovi simbola	Umjetnost	Kabala simbol na primjeru <i>Hesed</i>
<i>Acilut</i>	smisao koji se čuje i pokazuje u govoru	<i>Zvukovni</i> vid Atributa = smisao (D1) koji se „čuje“ (F2) i pretvara u govor (D2)	Poezija, književnost	Smisao koji čujemo kad čitamo odgovarajući tekst Biblije
<i>Beria</i>	govoru koji se osjeća kao pokret snage	<i>Snagosni</i> vid Atributa = riječi govora (D2) koji se osjeća (F3) kao pokret snage (D3),	balet	izgovoriti riječi „ljubav“ (<i>ahava</i>) kao neki pokret snage u tijelu (<i>unutarnjeg pokreta</i>)
<i>Jecira</i>	pokret snage koji se predočuje i prikazuje potezima na slici	<i>Vizualni</i> vid Atributa = pokret snage (D3) koji se predočuje (F4) potezom u slici.	slikarstvo	predočiti milosrdnog čovjeka (u činu davanja)

⁶⁶To upravo čini tehnika ReiKi: predočuju se potezi na slici kao pokreti snage.

Tablica 27a: Od Keter do Bina

Dimenzije Atributa	Keter	Ḥokma	Bina
smisao koji se čuje i pokazuje u govoru	Smisao koji <i>odjekuje</i> u glavi kad čitamo tekst iz Biblije kao Božje ime (<i>Ehje</i>)	Smisao koji <i>odjekuje</i> u glavi kad čitamo tekst iz Biblije kao Božje ime (<i>Jah</i>)	Smisao koji <i>odjekuje</i> u glavi kad čitamo tekst iz Biblije, ili kao Božje ime (<i>Elohim</i>)
govoru koji se osjeća kao pokret snage	izgovoriti riječi „vjera“ (<i>emuna</i>) kao neki pokret snage u tijelu (<i>unutarnjeg pokreta</i>)	izgovoriti riječi „nesebičnost“ (<i>bitul</i>) kao neki pokret snage u tijelu (<i>unutarnjeg pokreta</i>)	izgovoriti riječi „radost“ (<i>simha</i>) kao neki pokret snage u tijelu (<i>unutarnjeg pokreta</i>)
pokret snage koji se predočuje i prikazuje potezima na slici	predočiti ... (kao <i>sliku</i> transcendiranja)	predočiti ... (kao <i>sliku</i> uvida mudrosti)	predočiti ... (kao <i>sliku</i> uspješne analize)

Tablica 27b: Od Gevura do Necaḥ

Dimenzije Atributa	Ḥesed	Gevura	Tiferet	Necah
smisao koji se čuje i pokazuje u govoru	Smisao koji <i>odjekuje</i> u glavi kad čitamo tekst iz Biblije kao Božje ime (<i>El</i>)	Smisao koji <i>odjekuje</i> u glavi kad čitamo tekst iz Biblije kao Božje ime (<i>Elohim</i>)	Smisao koji <i>odjekuje</i> u glavi kad čitamo tekst iz Biblije kao Božje ime (<i>Adonai</i>)	Smi sao koji <i>odje kuje</i> u glav i kad čita mo tekst iz Bibl ije, ili kao Božj e ime (<i>Ado nai C'va ot</i>)
govoru koji se osjeća kao pokret snage	izgovoriti riječi „ljubav“ (<i>ahava</i>) kao neki pokret snage u tijelu (<i>unutarnjeg pokreta</i>)	izgovoriti riječi „strahopoštovanje“ (<i>jirat JHWH</i>) kao neki pokret snage u tijelu (<i>unutarnjeg pokreta</i>)	izgovoriti riječi „milosrđe“ (<i>rahamim</i>) kao neki pokret snage u tijelu (<i>unutarnjeg pokreta</i>)	izgo vorit i riječ i „pov jere nje“ (<i>bita hon</i>)

				kao neki pokret snage u tijelu (<i>unutarnjeg pokreta</i>)
pokret snage koji se predočuje i prikazuje potezima na slici	predočiti ... (kao <i>sliku</i> davanja)	predočiti ... (kao <i>sliku</i> ograničavanja)	predočiti ... (kao <i>sliku</i> ravnoteže)	predočiti ... (kao <i>sliku</i> svladavanja prepreka)

Tablica 27c: Od Hod do Malkut

Dimenzije Atributa	Hod	Jesod	Malkut
smisao koji se čuje i pokazuje u govoru	Smisao koji <i>odjekuje</i> u glavi kad čitamo tekst iz Biblije kao Božje ime	Smisao koji <i>odjekuje</i> u glavi kad čitamo tekst iz Biblije kao	Smisao koji <i>odjekuje</i> u glavi kad čitamo tekst iz Biblije, ili

	(<i>Elohim C'vaot</i>)	Božje ime (<i>El Hai Šadai</i>)	kao Božje ime (<i>Adonai HaArec</i>)
govoru koji se osjeća kao pokret snage	izgovoriti riječi „iskrenost“ (<i>temimut</i>) kao neki pokret snage u tijelu (<i>unutarnjeg pokreta</i>)	izgovoriti riječi „istina“ (<i>emet</i>) kao neki pokret snage u tijelu (<i>unutarnjeg pokreta</i>)	izgovoriti riječi „poniznost“ (<i>šiflut</i>) kao neki pokret snage u tijelu (<i>unutarnjeg pokreta</i>)
pokret snage koji se predočuje i prikazuje potezima na slici	predočiti ... (kao <i>sliku</i> ustrajne zahvalnosti)	predočiti ... (kao <i>sliku</i> pravednog sebe-ozbiljenja)	predočiti ... (kao <i>sliku</i> dobre komunikacije s okolinom)

Sveukupno **simbol** bi bio: **smisao koji se čuje**⁶⁷ i pokazuje u govoru; **govor** koji se osjeća kao pokret snage; **pokret snage** koji se predočuje i prikazuje potezima na slici. U Kabala praksi to znači:

- Izgovoriti u sebi **Božje ime**, na pr. *El Hai Šadai*;
- Nježno u sebi izgovoriti ime odgovarajuće **vrline** (=pokret snage), na pr. *emet*;
- Predočiti si **izgled vrlog čovjeka**, na pr. izgled *istinoljubivog* čovjeka.

Mišljenje određuje *čuvenje*; čuvenje određuje *emociju* koja određuje *predočavanje* koje određuje *percipiranje*.

- Što je to **smisao** koji se čuje?

⁶⁷Smisao koji su čuli ili vizije koje su imali **Proroci**

U Kabali to su **Božja imena** kako su prenošena tradicijom. Ali zapravo to je zvuk koji predstavlja smisao Božjeg atributa što znači – bitni *sadržaj*, a ako se ovaj izreče riječima onda je to bit Atributa koja se čuje kao **govor**. Ime je tada samo *znak* kojim se doziva u svijest onaj sadržaj koji izgovara bit Atributa a to se ne da drugačije izreći nego cjelovitim govorom. Ne postoji neki **magični zvuk** koji u sebi sabire i čijim se izgovaranjem doziva sam Božji atribut.

b) Što znači uživjeti se u **riječ** koja označuje **vrlinu**?

To znači samu riječ emotivno proživjeti kao pokret snage u tijelu.

c) Što znači predočiti **izgled**?

To znači pokret snage (vrlinu) prevesti u predodžbu kako izgleda čovjek s dotičnom vrlinom.

7.3 Praksa simbola za sefira *Jesod*

Tablica 28:

Dimenzije Atributa	Vidovi simbola	Umjetnost	Kabala simbol na primjeru <i>Jesod</i>
smisao koji se čuje i pokazuje u govoru	<i>Zvukovni</i> vid Atributa = smisao (D1) koji se „čuje“ (F2) i pretvara u govor (D2)	Književnost, lirika	Smisao koji <i>odjekuje</i> u glavi kad čitamo tekst <i>Šir Haširim</i> ili <i>Postanak</i> 5, ili kao Božje ime (El Haj Šadaĵ)
govoru koji se osjeća kao pokret snage	<i>Snagosni</i> vid Atributa = riječi govora (D2) koji se osjeća	Balet/ples	izgovoriti riječi „istina“ (<i>emet</i>) kao neki pokret snage u tijelu

	(F3) kao pokret snage (D3),		(unutarnjeg pokreta)
pokret snage koji se predočuje i prikazuje slikom	<i>Vizualni</i> vid Atributa = pokret snage (D3) koji se predočuje (F4) u slici (F4)	Likovne umjetnosti	predočiti istinoljubivog čovjeka (u činu životnog iskušenja)

Kada **snazi** nagona pridodu loše i nakaradne **slike** ili pokvareni, slaboumni govor, tada to vodi k zlom **činjenju**. To je očividno za spolni nagon, jer kada se on poveže s pokvarenim, *nečistimslikama* (porno slikama) i **lošim mislima** o prevažnosti spolnosti, čak o *jedinom* smislu života koji leži u njoj, tada je to temelj sebičnog djelovanja koji vodi k zlu. Tako artikulirani spolni nagon predstavlja ono što se u Kabali zove **jecer hara** (zli poriv).

Kada imamo viđenje najviše razine Božjih atributa, na pr. za sefira **Jesod**, to nam se prikazuje kao „biti-izvor-život“ i sad, kako taj doživljaj smisla onog što je izvor života prikazati u nekom simbolu koji bi komunicirao taj naš doživljaj?

U prostoru emanacije *Jesod* čovjek osjeti neki slatki srh, drhtaj blaženstva, slatko uzbuđenje i širenje čitavog tijela (jedno bujanje, gr. *orgasmos* "uzbuđenje, bujanje).

Ogromno, nepregledno područje utisaka u psihi (*vasana*)⁶⁸ koji bivaju oživljeni (pobuđeni) nekim slučajnim poticajima, bilo izvana

⁶⁸Prošli utisci, svijest oblikovana prošlim doživljajima i zapažanjima, psihičke predispozicije za djelovanje u sadašnjosti.

ili iznutra zbog neravnoteže u metabolizmu (u *došama*). Čovjek osjeti nešto, neko kovitanje mentala (u jogi: *čittavrtti*).

Na koji će se način najviša razina govora – razina *Para* kojoj fiziološki odgovara *Svadhištana čakra*, a u Kabali sefira *Jesod* – očitovati ili naći svoj izraz u umjetničkom stvaranju? Što je to što će biti predmet umjetničkog djela? Iz koje razine govora crpi umjetnik (pjesnik) svoje nadahnuće?

Iz koje razine govora pjesnik pretvara sadržaj svoje inspiracije u konkretne riječi govora na razini *Vaikhari*?

Ako je to razina *Para Vać* onda je Bog taj koji progovara kroz pjesnika, ovaj je na neki mistički način povezan s Bogom, u dosluhu s Njime pa čuje njegove riječi i prenosi ih u ljudski govor. Ako je ta razina *Pašjanti* onda je to vizija proroka koji u sebe prima riječi jednog višeg Duha (Boga) i proglašava ih svijetu a da pritom ne mari za njihovo estetsko oblikovanje. Ako je ta razina *Madhyama* onda je to vještački konstruirana poezija bez umjetničkog nadahnuća – izmišljena iskonstruirana po nekom racionalno smišljenom planu.

Božji se atributi protežu od svoje *biti* (esencije) do konkretnih očitovanja u svijetu *Asija*; na primjer *Jesod* (Bog kao temelj-svega-biti) proteže se od svoje biti do odgovarajuće psihičke i fiziološke **funkcije**: sebe-ozbiljivanje (kao živog bića) i odgovarajuće spolne funkcije. U toj funkciji konkretne seksualnosti *pokazuje* se smisao atributa „Utemeljivanje“ – ono što je atribut u svojoj bitnoj naravi (*acmut*), no pritom se sam smisao toliko *umanjuje* koliko se sama funkcija uvećano *naglašava*. Što se pak Atribut više „povlači“ iz prisutnosti u funkciji to više dolazi do izražaja sam *smisao* Atributa.

Ako tražimo onaj duboki, tajnoviti smisao tjelesnog doživljaja treba ga tražiti u Bogu koji je izvor i temelj (*Jesod*) svega životnog (i erotskog). Ono tajnovito iz *En Sofa* događa se kao ovaj tu tjelesni doživljaj, ali *što* je taj doživljaj, *što* je ovo tu u što je ono izvorno iz

En Sofa emaniralo? Čime, kojim to svojim odlikama ovaj tjelesni doživljaj utjelovljuje tajnovitu bit emaniranu iz *En Sofa*?

U *En Sof* Božji atribut *Biti-izvor-života* prebiva kao čista **bit života** u potenciji budućeg emaniranja; u svijetu *Acilut* postoji kao logosno artikulirana, određena u svom sadržaju kao neki tekst iz Biblije i izgovoriva kao Božje ime (*El Haj Šadai*); u svijetu *Beria* Božji atribut zadobiva svoju snagu – *Jesod Koah*⁶⁹; u svijetu *Jecira* atribut se uobličuje u mnoštvo čistih likova života (u Platona to su *ideje*; u mitskom viđenju to su mnogi *anđeli*); i konačno u svijetu *Asija* likovi života postaju konkretna individualna živa bića koja se mogu percipirati osjetilima sluha, pokreta, vida, pa Božji atribut *Biti-izvor-života* može biti:

Tablica 29: Praksa simbola za sefira Jesod

	Dimenzije Atributa	Vidovi simbola	Umjetnost	Kabala simbol na primjeru <i>Jesod</i>
<i>En Sof</i>	Smisao (D1)	Biti <i>potencija</i> izviranja i utemeljivanja života		
<i>Acilut</i>	smisao koji se čuje i pokazuje u govoru	<i>Zvukovni</i> vid Atributa = smisao (D1) koji se „čuje“ (F2) i pretvara u govor (D2)	Književnost, lirika	Smisao koji <i>odjekuje</i> u glavi kao ime Božje שדיאל חי
<i>Beria</i>	govoru	<i>Snagosni</i> vid	Balet/ples	izgovoriti

⁶⁹U mitskom viđenju to je arkandeo Gabriel; u grčkoj mitologiji to je polubožanstvo *Eros*.

	koji se osjeća kao pokret snage	Atributa = riječi govora (D2) koji se osjeća (F3) kao pokret snage (D3),		riječi „istina“ (<i>emet</i>) kao neki pokret snage u tijelu (<i>unutarnjeg pokreta</i>)
<i>Jecira</i>	pokret snage koji se predočuje i prikazuje slikom	<i>Vizualni</i> vid Atributa = pokret snage (D3) koji se predočuje (F4) u slici (F4)	Likovne umjetnosti	predočiti istinoljubivog čovjeka (u činu životnog iskušenja)

Tablica 30: Praksa uzdizanja za sefira *Jesod*

Razina duše	Uspon do sefirota	Primjer: sefira <i>Jesod</i>
Haja	<i>Samyama</i> (energijski <i>zastoj</i> ⁷⁰ duha) nad <i>smislom</i> sefira: Božji atribut emaniran u sefira	Smisao sefira: Atribut rađanja i stvaranja svega emaniran u sefira <i>Jesod</i>
Nešama	<i>Dhyana</i> (energijsko <i>kretanje</i> uma) nad unutarnjim iskustvom duha	duhovni stav: istina (<i>emet</i>)

⁷⁰ *Samyama* je zadržavanje mentalne energije na nekom predmetu.

	<i>Dharana (fokusiranje uma) nad samom riječju koja označuje unutarnje iskustvo duha</i>	riječ „istina“ ili <i>emet</i>
Ruah	Pratyahara - povlačenje energije iz svih domena <i>duševnih poriva</i> , naročito ako je neka od njih rukovođena zlim nagonom (<i>jecer hara</i>); energijsko <i>kretanje</i> koja odgovara emociji ⁷¹ kao <i>reakciji na sliku</i> /ideju Božjeg atributa u duši <i>Ruah</i> .	<i>povlačenje</i> energije iz hedonističkog udovoljavanja sebi – što predstavlja degradaciju izvorne duševnog poriva samo-ozbiljenja
Guf-Nefeš	<i>Pranayama</i> (energijsko <i>kretanje</i>) koje odgovara korespondira <i>fiziološkom sustavu</i>	reproduktivni sustav
	<i>Asana</i> (energijski <i>zastoj</i> dijela tijela)	donji dio abdomena, zdjelica
Nefeš-guf	<i>Micvot</i> koja se odnose na područje života	zapovjedi koje se odnose na legitimno spolno ponašanje

⁷¹Emocija kao sinkretički stav/reakcija na manifestiranje Božjeg atributa u svijetu *Jecira* – obličje/forma koja korespondira danoj sefira, na pr. za *Jesod* to je obličje/forma u kojem se manifestira Božji atribut „utemeljivanje života“ kao Božji nagovor (hebr: *šiknua*) čovjeku da se *razmnožava* /Post 1,28): „Plodite se i množite...”

7.4 Duševni poriv sebe-ozbiljivanje u Bibliji

Za ljude u doba biblijskih zbivanja duševni poriv sebe-ozbiljivanje prije svega je imao smisao nastavljanja života u vlastitom potomstvu. Tekstovi koji to ilustriraju su:

Postanak 22: Bog traži od Abrahama da žrtvuje nešto njemu najdraže a to je njegov sin.

Postanak 16: Abraham, na nagovor svoje supruge Sare, legne sa sluškinjom Hagar da bi produžio potomstvo⁷².

Ruta 4,13: naglašava se nastavljanje života kroz rađanje: Tako Boaz uze Rutu i ona posta žena njegova. Uđe on k njoj i Jahve joj dade te ona zatrudnje i rodi sina.

Sefira *Jesod* ne predstavlja tek Boga kao izvor života – Biti-izvor-život, nego Bog *jest* život, od njega sav život započinje i u njemu je sav život. Duševni poriv „sebe-nastaviti-u-potomstvu“ je zapravo direktno očitovanje Boga koji je život pa se stoga i očituje u čovjeku kao htjeti živjeti i htjeti rađati da bi se život nastavio u vlastitom potomstvu. Život i nastavak života je imperativ od samog Boga, jer On je život i hoće sebe kao život – kao živa bića s

⁷²Abraham se ni na koji način ne smije označiti krivim za lijevanje s konkubinom, budući da ju je koristio za rađanje potomstva, a ne za zadovoljenje požude; i ne da vrijeđa, već radije da posluša svoju ženu, koja je smatrala da bi bila utjeha njezine neplodnosti kada bi mogla iskoristiti plodnu utrobu svoje sluškinje da nadoknadi nedostatak svoje vlastite prirode.
(https://biblehub.com/library/augustine/city_of_god/chapter_25_of_sarahs_handmaid_hagar.htm)

neotklonjivim porivom za životom⁷³ i za rađanjem novog života (djece)!

⁷³Poriv za životom je jači od svakog čovjeka, čak se u Yoga sutrama smatra porivom jačim i od samih mudraca. (YS II:9)

8. HERMENEUTIKA BIBLIJE – TUMAČENJE BOŽJEG GOVORA

8.1 Govor Kabale i mišljenje svijeta

Povijesno gledano, čovjek je prije pojave i razvoja znanosti živio u sinkretičkom jedinstvu sa svijetom; nakon toga se, s pojavom znanosti odvojio od svijeta i udaljavao se od njega; na kraju ostaje mu da se ponovno uključi u svijet na jedan novi djelatan način. U **prvoj** fazi čovjek *percipira* i sinkretički osjeća svijet – faza čuvstava; u **drugoj** fazi on *misli* svijet postavljajući se naspram njega kao od objekta odvojeni subjekt; u **trećoj** fazi čovjek *djeluje* u svijetu kao prostoru vlastitog ozbiljivanja. U *djetinjstvu* dijete je u sinkretičkom jedinstvu sa svijetom – kao beba čak se još nije ni odvojio od okolnog svijeta, gleda ga i osjeća svim svojim osjetilima; u *mladosti* se odvaja od svijeta i postavlja se *nasuprot* njemu, a u *zrelosti* postavlja se prema svijetu kao korisnom objektu; u kasnoj zrelosti (takozvanoj *starosti*) počinje uvažavati svijet kao komplementarni vid sebe samog i prepušta se svijetu u smislu nužnog pripadanja sveobuhvatnoj cjelini koju čini on i svijet.

Taj četverostruki hod ljudskog *suživota* sa svijetom može se razumjeti i kao četverostruki hod postupanja u **mišljenju svijeta**:

a) **Sinkretičko** jedinstvo: *Percipirati* svijet (osjetilima i čuvstvima)

b) Odvojenost od svijeta u **znanstvenom** stavu: *Misliti* svijet kao odvojeni predmet

c) Približavanje Svijetu iznutra, putem **kontemplacije**: *Sebe-gled svijeta* u čovjeku i

d) Konačno **uključenje u svijet**: *sebe-ozbiljivanje* čovjeka u svijetu

Čovjek i svijet čine jedinstvo; štogod čovjek učini sebi, učinio je to i svijetu „izvan sebe“. Ja sam u *svijetu*, svijet je u *meni*. Duša svijeta je u *čovjeku*; duša čovjeka je u *svijetu*. Ne da ja govorim o svijetu, stojeći odijeljen i naspram njemu, opisujući ga, nego to sam svijet *izgovara* sebe onim istim govorom (logosom) kojim je i stvoren; svijet – dok ja o njemu govorim – kroz moje govorenje iznosi svoj vlastiti logos, isti onaj logos koji je i u mojoj duši.

Jer Bog je svojom riječi stvorio svijet, a tek potom dolazi moj govor kojim zapravo prepoznajem govor Boga (=> teorija prepoznavanja, *pratyabhidnja* u kašmirskom šivaizmu).

U poeziji pjesnik svojim govorom stvara (gr. *poiesis* = stvaranje) neki novi svijet – to je pojetički svijet, ali svijet i dalje ostaje sam za sebe, tvrdoglavo ostajući naspram i odijeljeno od čovjeka-pjesnika. Ja bih htio takav govor koji je ujedno govor mog ljudskog bića i svijeta ujedno – govor kojim govori i svijet (= sebe izgovarajući u svojoj izgovorljivosti/logosnosti) i čovjek, izgovarajući tobože samog sebe, svoju dušu, a zapravo izgovara i svijet u koji je uronjen, stopljen s njim, jer je u svijetu kao ono biće u kojem boravi i govori Bog. To je **govor Kabale**.

Kabala ne samo da svojim jezikom *stvara* svijet – koji bi bio neki samo *Kabali* svojstveni svijet, nego ona *izgovara* svijet kakav je on u svojoj istini – višeslojan u svjetovima (*kozmoški*) u dušama (*psihološki*) i u tijelima (*somatski*), i sposobna je *mijenjati* svijet na bolje (*Tikkun olam*). Kabalist ne opisuje neki njemu izvanjski svijet, nego svojim govorom iznosi na vidjelo govor samog svijeta, njegovu dušu kako se ona pojavljuje u *riječima* i *djelima* kabalista.

8.1.1 O izvoru govora

Govor je postavljanje diferencije na totalitet bitka (= ono izgovorljivo i ono stvorljivo), i samim tim govor je stvaralački:

Izgovor diferencije dovodi do ozbiljenja diferencije:

G (d → T) => W (d → T)

G: govor; W: zbilja (die Wirklichkeit)

d → T: diferencija postavljena na Totalitet

Diferenciranje je odlika **analitičkog**mišljenja; svijest o totalitetu je odlika **mističkog**življenja.

Filozof **nije matematičar**. Matematika je paradigma egzaktnog znanja, ali znanja *o čemu*? U matematici vrijedi stav: $(a > b) \& b > c) \Rightarrow a > c$ i ta formula može biti ispunjena bilo kojim sadržajem, na pr.: Ivan je veći lopov od Marina, ovaj je veći lopov od Petra, dakle Ivan je veći lopov od Petra. Ili pak: Ivan je veći dobročinitelj od Marina, ovaj j veći dobročinitelj od Petra, dakle Ivan je veći dobročinitelj od Petra. Matematičaru je pritom svejedno govori li se o činjenju *dobra* ili činjenju *zla*! Filozofu je upravo do toga stalo, naime do dobrog ili zlog činjenja, a ne do neispunjene formule koja uspoređuje tri čovjeka neovisno o tome što oni čine.

Filozof **je gramatičar**, netko kome je stalo do načina na koji jezik zadire u realno tkivo, supstanciju svijeta. Naime, gramatičar postavlja *kategorije* kojima zadire u tkivo zbilje i iznosi je u jeziku kao neki govor (ili tekst). Svojim kategorijama gramatičar opisuje svijet iskazujući da nešto *jest* ili nešto nije, da bi bilo *poželjno* da bude, da bi bilo *moguće* da bude – **modusi** postojanja; da *netko* (ja, ti, on, mi, vi, oni)– **subjekt** čina, nešto *čini* – **predikat**, i da je *nešto* učinjeno – **objekt** čina. Da se nešto čini *sada*, ili je *bilo* učinjeno ili *će biti* činjeno – glagolska **vremena**; da je nešto učinjeno na ovaj ili onaj način (brzo, sporo, temeljito, lijepo, brzopleto, itd.) – glagolski **prilog**. Uzmimo za primjer iskaz:

Petar je jučer pažljivo pročitao biblijsku knjigu Job.

Tim iskazom je rečeno da se u stvarnosti dogodilo to da je *netko* (subjekt radnje), *pažljivo* (glagolski prilog) *jučer pročitao* (glagol u prošlom vremenu) neku *knjigu* (objekt radnje). Taj iskaz iznosi jedno određeno artikuliranje stvarnosti; govor je zadržao u nijemu tkivo zbilje koja tek kroz govor biva konstituirana kao neki događaj u nekom vremenu, s nekim akterom i nekim predmetom radnje. Bez tog govora stvarnost bi ostala nijema, ne bi ništa govorila. I u tome je svrha govora: govor izgovara svijet, dakle iznosi ga u ljudskoj perspektivi *gledanja*, *doživljavanja* i *djelovanja* u svijetu. Govor nije puka *maska* koja se navlači na nešto što je bez supstancije; iza govora stoji punina *zbilje*; ona se ne reducira na govor ona njime biva iskazana kao *takva-i-takva* zbilja – opažena, proosjećana i mišljena od strane jednog bića koje ima logos⁷⁴.

Ima li nešto neizgovorivo, *iza* svake moguće jezičke formulacije, gdje se ne može reći da je netko nešto učinio na ovaj ili onaj načina u ovom ili onom vremenu? To nešto *onostrano* bi bilo bi *izvor* svakog mogućeg subjekta i svake moguće radnje pa ga govorom nije moguće izgovoriti sve dok se ne pojavi kao neki subjekt i kao neka radnja, a to onostrano bi bilo i *subjekt* i *izvor* svake moguće radnje.

Slova – grafemi glasova, su oblikovanja iz jednog primarnog izvora/istjecišta svakog mogućeg govora. Taj izvor je u Boga – *Božji* govor. Ljudima je dan dar govorenja, što znači mogućnost artikuliranja u beskrajnom spremištu svih potencija govora; kad su slova teksta grafemi jednog govora od beskrajnog bića koje govori – tog nekog zovemo Bog (u Kabali *En Sof*), tada su sama slova *ogledalo* beskrajne tajne – izvora sveg postojanja, pa slijedom toga bavljenje slovima Božjeg govora može polučiti neslućene učinke.

⁷⁴ Aristotel određuje čovjeka kao *zoon logon ehon* (ono biće koje ima logos).

Trebalo bi proučiti velikog kabalistu **Abulafia** da bi se doznalo koje su to mogućnosti i kojim tehnikama se one realiziraju; mislim na postupke izvedene nad slovima (Božjeg govora)⁷⁵ koji čovjeka mogu odvesti u tajne beskraja iz kojeg tek izvire svaki govor.

Zato je Kabala *trostruko* ustrojena :

- a) *Teorijska* u kojoj svijet sebe *izgovara* u svojoj logosnosti kroz govor kabalista;
- b) *Kontemplativna* u kojoj sebe *kontemplira* sam svijet kroz unutarnji gled kabalista;
- c) *Činidbena* u kojoj svijet sam sebe *ozbiljuje* kroz djela kabalista.

8.2 Model PaRDeS

Pardes⁷⁶ je hermeneutički model tumačenja kojega čine četiri koraka. Sam naziv Pardes nastao je kao akronim od početnih slova P,R,D,S.

- 1. *Pešat* = doslovni smisao teksta
- 2. *Remez* = metaforički/alegorijski smisao
- 3. *Deraš* = moralni, homiletički smisao

⁷⁵Postupak zvan *gematria*: svakom slovu neke riječi pridruži se odgovarajući broj; zbroj svih brojeva predstavlja tu riječ pa se ona može uspoređivati s drugim riječima koje imaju jednaku brojčanu vrijednost.

⁷⁶Sama riječ „paradeisos“ dolazi od grčke riječi koja označuje „park, raj, Edenski vrt“ potječe iz iranskog izvora gdje označuje „ograđeni prostor, park“ sastavljeno od *pairi* = okolo + *diz* = napraviti, oblikovati (zid). Grčka riječ koja se izvorno rabila za cvjetnjak ili lovački vrt u Perziji, upotrebljava se u *Septagvinti** da označi „Edenski vrt“, a u NZ, *Luka* 23,43 znači „nebo“.

4. *Sod* = otkrivanje skrivenog, mističkog smisla u Kabali

Na primjeru biblijskog teksta iz *Postanak* 1,14: *vajomer elohim: j'hi meorot birkija lehavdil ben hajom uven halajla v'haju l'otot ul'moadim ul'jamim v'shanim.*

Tablica 31:

Olamot	PaRDeS	Odlike svijeta	Biblijski tekst
<i>Acilut</i> blizina Bogu	<i>Sod</i>	blizina Bogu, razmatramo Božji govor: buduća bića jesu iz govore na bića u govoru Božjem, što znači da je <i>lik</i> bića već <i>prisutan</i> u Božjem govoru.	<i>Post</i> 1,14: I reče Bog: “Neka budu svjetlila na svodu nebeskom da luče dan od noći, da budu znaci blagdanima, danima i godinama,...“ buduća svjetlila na nebu jesu iz govore na svjetlila u govoru Božjem, što znači da je <i>lik</i> svjetlila već <i>prisutan</i> u Božjem govoru.
<i>Beria</i> svijet stvaranja	<i>Deraš</i>	Što Bog stvara na toj razini? Iz samog sebe izvodi onu <i>snagu</i> koja će	Bog stvara svjetlo, izvodi ga iz svoje vlastite supstancije – onu <i>snagu</i> koja će biti

		biti supstancijom budućeg bića	oblikovana u buduća svjetlila.
Jecira svijet oblikovanja	Remez	svijet <i>oblikovanja</i> ; svijet u kojemu Bog iz svog uma izvodi likove budućih bića	Bog iz svojeg uma izvodi <i>oblik</i> nebeskih tijela (Sunca i Mjeseca) koji će poslužiti oblikovanju prethodno proizvedene snage.
Asija svijet činjenja	Pešat	svijet stvorenih bića koja nastaju oblikovanjem (likovi iz svijeta Jecira) snage (iz svijeta <i>Beria</i>)	svjetlo (iz svijeta <i>Beria</i>) zadobiva oblik (iz svijeta <i>Jecira</i>): <i>oblikuje</i> se snaga svjetla (ili: <i>osnažuje</i> se lik svjetlila) te nastaju dva svjetlila na nebu

8.3 Prijevod Biblije kao prijenos smisla kodiranog hebrejskim jezikom

Prijevod Biblije ne bi trebao biti prijevod riječi kao *zamjena* riječi izvornog teksta riječima jezika na koji se tekst prevodi. Naprotiv, prijevod Biblije pretpostavlja prethodno odgonetavanje smisla izvornog teksta. No, koji je to smisao?

Očito da bi taj smisao trebao znati onaj koji prevodi izvorni tekst, no, kako će on znati taj smisao i kako može biti siguran da je upravo on, prevoditelj, u posjedu pravog smisla?

Smisao koji tražimo je onaj koji je sam Bog unio u riječi koje je pisao autor teksta, za Toru to je Mojsije.

Tablica 32:

Bog izgovara smisao	Mojsije kodira smisao u riječi svog jezika	Tora – tekst pred nama, pisan hebrejskim jezikom
----------------------------	---	---

Razmotrimo stvar na jednom primjeru – početku Biblije (Gen 1,1):

Izvorni tekst na hebrejskom glasi: *B'rešit bara elohim et hašamajim v'et ha arec.*

U **prijevodu** kao zamjeni riječi: *U početku stvori Bog nebo i zemlju.*

No, što smo dobili tim prijevodom? Mi smo samo zamijenili riječi hebrejskog jezika riječima hrvatskog jezika, na pr. riječ „bara“ zamijenili smo riječju „stvori“ pritom ne misleći što je autor htio izreći riječju bara, ili što označuje riječ „bara“ kad ona izriče Božje stvaranje. Uistinu ta se riječ upotrebljava samo u kontekstu Božjeg stvaranja, tako da kad kažemo „bara“ tada zapravo kažemo; On (*Bog*) stvori. A *kakvo* je to Božje stvaranje ne doznajemo ništa prevođenjem (zapravo zamjenom) riječi *bara* riječju *stvori*.

Bog <i>stvori</i>	Mojsije to kodira riječju „bara“	Mi to prevodimo riječju „stvori“ i time izgubimo pravi smisao Božjeg stvaranja
----------------------	--	--

Očito bi trebalo imati *prethodno* razumijevanje Božjeg stvaranja, pa dakle i čitave Tore; no, *otkuda* čovjeku to razumijevanje prije čitanja Tore? A svaki prijevod Tore stvara navedeni problem kao neki začarani krug (hermeneutički krug).

Potražimo odgovor u Kabali koja nastoji pronaći onaj duboki, skriveni i tajni smisao biblijskog teksta, nazvan *sod* razina tumačenja u hermeneutičkom modelu Pardes. Budući da je bit Kabale u prihvaćanju i daljoj razradi prihvaćene tradicije, to sad neću ulaziti u problem utemeljenosti tumačenja unutar same Kabale; ja tu tradiciju prihvaćam svim svojim intelektualnim snagama i svim svojim srcem i nastojim ju dalje razvijati koliko to stoji u mojoj moći. Na ovom mjestu pretpostavljam upoznatost s temeljnim učenjem Kabale: što je to *En Sof*, *cimcum* i emanacija, Božji atributi i deset sefirota, razine svjetova (*arba olamot*), razine duše, model tumačenja *Pardes*, *ševirat hakelim*, *tikkun ha olam*⁷⁷.

Dakle, po Kabali prijevod prve rečenice *Postanka* izgledao bi ovako:

Tablica 33:

Držeći se teksta	Alternativno (prema knjizi <i>Zohar</i>)
U početku (ili: s onim što je početak svega,	<i>Berešit</i> : S mudrošću

⁷⁷Bit kabalističkog tumačenja Biblije sastojat će se u tumačenju teksta iz očista temeljnih pojmova Kabale, posebice sefirota i četiri svijeta.

a to je Mudrost)	
On – Elohim ⁷⁸ , stvori (<i>bara</i>)	<i>Bara Elohim</i> : On stvori bogove
stvori tako što izgovori buduća bića, izvede iz sebe sama snagu potrebnu za stvaranje, iz svog uma izvede likove budućih bića i završi svoje stvaranje kao o-stvareni govor;	
Nebo i zemlju.	<i>Hašamajim v'et ha arec</i> : Nebo i zemlju

Postavlja se pitanje: Tko je taj *On* impliciran u glagolu *bara*?

Jesu li to *Elohim* – bogovi, ili je to neizrecivi **subjekt** sveg stvaranja, uzvišen nad svim stvorenjima, i kao takav nepojmljiv čovjeku koji je i sam dio tog stvaranja, pa stoga i ne može pojmiti onoga koji prethodi i stvaranju čovjeka.

8.3.1 *Tohu vavohu* (Post 1,2a)

Post 1,2: „Zemlja bijaše pusta i prazna; tama se prostirala nad bezdanom i Duh Božji lebdio je nad vodama.“

U izvorniku, na hebrejskom čitamo:

⁷⁸Bogovi: *Elohim* je množina od *Eloh*; zašto bogovi?

Vəha'arec vajta tohu vavohu vəhošek alpne təhom. Vəruah elohim mərahefet al-pne hamajim.

Zemlja bijaše tohu vavohu; Što označuju riječi *Tohu vavohu* koje su prevedene, zapravo *zamijenjene* riječima „pusta i prazna“? Poslužit ćemo se kabalističkim tumačenjem Aryeh Kaplana u njegovu komentaru Knjizi „The Bahir“ str. 88, 90:

„Iako *Tohu* i *Bohu* obično imaju jednostavnu konotaciju kaosa i pustoši, ovdje se oni opisuju kao temeljne sastavnice kreacije. Bog daje egzistenciju svim stvarima, stoga je on krajnji Davatelj. Stvoreni svijet je (...) krajnji primatelj.

(...) pojam davanja je izrečen kao „Svjetlo“, a /pojam/ primanja „Posuda“. *Tohu* (kaos) i *Bohu* (pustoš) aludiraju na te primarne posude. *Tohu* se odnosi na prve posude koje su bile razbijene⁷⁹, dok se *Bohu* odnosi na te posude nakon što su obnovljene i ispravljene⁸⁰.

(...) Kabalisti govore o *Tohu* kao međustanju između potencije i realizacije. U svom početnom stanju Posude /misli se na *sefirotel*/ imaju samo potencijalnu egzistenciju u beskonačnom Bitku, (...). Njihovo stanje ozbiljenja, ..., je stanje *Bohu*. *Tohu* je međustanje između toga dvoga.“

Po Aryeh Kaplanu čitav proces Božjeg stvaranja možemo prikazati shematski u tri stupnja:

a) Beskonačna potencija davanja i primanja u Bogu (*En Sof*);

⁷⁹Kozmička katastrofa u Kabali nazvana *ševirat hakelim* (razbijanje, prskanje posuda).

⁸⁰U Kabali taj proces, koji je zadaća čovjekova, nazvan je *tikkun haolam* (popravljanje svijeta).

b) **Tohu**: Primanje Božjeg svjetla, ali neuspjelo – katastrofa poznata kao *pucanje posuda*⁸¹ iz čega nastaju *klipot* tj. ljuske koje sadržavaju iskre Božjeg svjetla;

c) **Bohu**: *restaurirani svijet* kao rezultat ljudskog djela (*tikkun ha olam*).

Kaplan završava svoje tumačenje riječima, str 91:

„Ljuske (*klipot*) proizašle iz *Tohu*-kaosa, su sile koje „zbunjuju ljude“ i navode ih na kriva viđenja. Kompletne posude /sefira/ je vizija koja sadrži potpunu, razumljivu ideju, dok je razbijena posuda zbunjujuća. Stanje ka kojemu treba težiti je *Bohu*, jer ono sadrži istinitu viziju (...).“

Pokušajmo proces *Tohuvavohu* prikazati kroz četiri svijeta (*arba olamot*). Posude možemo razumjeti kao forme koje mogu biti ispunjene Božjom svjetlošću – to su zapravo *sefiroti* na razini svijeta oblikovanja (*Jecira*); po Ginsburghu na toj razini svijeta nalazimo duševne porive kojima se primaju Božji atributi, na primjeru za sefira *Keter* ta duševna moć je *transcendiranje* kojom čovjek dohvaća i prima u sebe Božju uzvišenost; za sefira *Hokma* to je moć *uvida* kojom čovjek dohvaća (ili prihvaća, prima u sebe) Božju mudrost; za sefira *Bina* to je moć *analize* kojom čovjek prima u sebe Božju umnost; za sefira *Hesed* to je *davanje* kojim čovjek prihvaća Božju milosrdnu ljubav i očituje je prema drugima; za sefira *Gevura* to je *uskraćivanje* (= uzdržanost od nekontroliranog davanja) kojim čovjek prihvaća Božju pravednost; za *Tiferet* to je *ravnoteža* kojom čovjek prihvaća, prima u sebe, Božji sklad i ljepotu; za *Necah* to je *svladavanje prepreka* kojim čovjek oponaša Božju pobjedu; za *Hod* to je *ustrajnost* kojom čovjek prihvaća Božju slavu (= beskrajno

⁸¹Vidi tekst o deset **edomskih kraljeva** (Post 36,31-39)

svjetlo ljubavi, istine, snage,...); za *Jesod* to je *sebeozbiljivanje*⁸² u istini kojim čovjek prihvaća Boga kao temelj svega; za *Malkut* to je odnos *respekta* spram okoline kojim čovjek prihvaća Božje kraljevstvo nad svim stvorenjima.

Možemo se čuditi kako to da čovjekove duševne sposobnosti dolaze *prije* nego što je stvoren čovjek. Paradoksalno, ali po učenju Kabale čovjek kao konkretno, cjelovito psihofizičko biće stvoren je tek na kraju stvaranja u svijetu *Asija*⁸³, a o duševnim se moćima govori u svijetu *Jecira* – svijetu oblikovanja koji u stvaranju prethodi svijetu *Asija*! Pucanje posuda (*ševirat hakelim*) znači, kabalistički iskazano, to da gore navedene moći nisu bile primjerene manifestiranju siline svjetla u Božjim atributima i stoga je nastalo stanje kaosa (*Tohu*). I to nije tek neki povijesni događaj, smješten u nekom davnom vremenu prije čovjeka, nego je nešto što se događa uvijek onda kada čovjek nije primjeren suhodu s Bogom, kada svoj hod ne primjeruje Božjoj riječi.

8.3.2 Mudre izreke (*Mišle*) 1,20

hokmot bahuc tarona barhovot titen kolah

U skladu sa samom prirodom kontemplacije u Kabali, kontemplacija biblijskog teksta sastojala bi se u intuitiranju najvišeg smisla sefirota, a to je bit Božjih atributa; dakle, treba se uzdizati

⁸²Sebeozbiljivanje ne znači neko apstraktno ozbiljivanje u duhu (u smislu najviše potrebe po A. Maslowu), nego označuje održanje sebe u smislu **nastavka života** u vlastitom potomstvu (djeci i unucima), hebr: hemšekh *hahajim*.

⁸³Post 1,26-27

kroz sve razine tumačenja od *Pešat*, preko *Remez*, *Deraš* i *Sod*, što znači, prikazano kao postupak:

- a) dobro pročitati što *doslovno* piše u tekstu;
- b) kako bi se to isto moglo prikazati u *prenesenom* značenju, kao metafora ili alegorija;
- c) koju *homiletičku* ulogu može zadobiti sadržaj teksta u oblikovanju naših poriva, želja, težnji, općenito naših životnih snaga?
- d) na koji Božji atribut upućuje tekst? To je *najviši smisao* teksta i njega treba kontemplirati: gledati u sebi na način potpune zaokupljenosti tako da duša *Haja* bude uzdignuta do gledanja onog najboljeg u bitku, a to su Božja svojstva emanirana kroz sefirote.

Tablica 35:

Razina duše	Razina tumačenja u <i>Pardes</i>	Primjer iz <i>Mudre izreke 1,20</i>
<i>Nefeš</i>	<i>Pešat</i> – doslovno	“ <i>Mudrost glasno uzvikuje na ulici, na trgovima diže svoj glas.</i> “
<i>Ruah</i>	<i>Remez</i> – metaforičko, alegorijsko	Slika Mudrosti koja uzvikuje na ulici može poslužiti slikaru da naslika <i>alegoriju Mudrosti</i> – mudrost u liku žene.
<i>Nešama</i>	<i>Deraš</i> – moralno, homiletičko	<i>Moralna pouka</i> dana u mogućoj propovjedi (homiliji): Čovjek treba slušati mudrost koja dolazi od Boga
<i>Haja</i>	<i>Sod</i> – mističko to znači	Što je, ili bolje <i>tko</i> je mudrost spomenuta u tekstu „hokmot bahauc harona“?

	Kabalatumačenje najvišeg smisla	U Kabali, mudrost – <i>Hokma</i> je zapravo sefira s tim nazivom, a sefira <i>Hokma</i> je Božji atribut mudrosti što ga Bog otpušta iz sebe da bi se on očitovao na svim razinama postojanja: razini stvaranja (<i>Beria</i>), razini oblikovanja (<i>Jecira</i>) i razini činjenja (<i>Asija</i>).
--	---------------------------------	--

8.4 Egzegeza knjige Zohar

Zašto su tekstovi *Zohara* tako enigmatični?

Ja već dugo istražujem što je to viši smisao u pojavama svijeta, na pr. kad gledam neki cvijet, imam doživljaj gubljenja u prostor cvijeta. Sjećam se iskustva iz Lokava kad sam kontemplirao kukurijek koji je tek izronio iz snijega. To u što sam uranjao je kao neki novi svijet iako je ono što pritom doživljam – **smisao** cvijeta.

U *Zoharu* nalazimo tekst: „Njen muž je poznat kod ulaznih vratiju“⁸⁴.

Tumačenje: gledajući svog muža ona (?) vidi onaj viši smisao u pojavi svog muža, a to je prisustvo Boga. Nije to tek muž što ga ona vidi u pojavi muža, nego je to smisao onog što traži u svom duhu, a to je Bog.

Moje iskustvo: Ugledao sam bijelo-zelene latice kukurijeka kako izranjaju iz snijega; zapravo ugledao sam *smisao* cvijeta

⁸⁴Pasuk 151. iz *Zohar Sulam* komentara na parša *Vayera*

kukurijek; po učenju Kabale to znači uhvatio (s-hvatio) sam u svom umu namisao što ju Bog ima pri stvaranju cvijeta kukurijek.

Mogući algoritam Zoharske **egzegeze**:

1. Gledam pojavu **A**;
2. Doživljam smisao **S_A**;
3. Govorim o pojavi A, ali na fantastičan način – **A_F**; tako da se u čitatelju pobudi doživljaj smisla pojave (**S_A**): $A_F \Rightarrow S_A$. Fantastično (Arthur Green: „sveta fantazija“) znači da se elementima priče pridružuju elementi učenja Kabale: sefiroti i parcufigimi.

Mogući algoritam **pisanja** u Zoharu:

1. Ispričati neki događaj (**A**) običnim govorom;
2. Traženi smisao tog događaja (**S_A**) transcendiraju samu pojavu.
3. Događaj čine njemu inherentni elementi **Xi**. Tim elementima pridružiti elemente **Ki**, koji označuju semantičke jedinice u učenju Kabale a to su *sefiroti* (**S₁** do **S₁₀**) i *parcufigimi* (**P_i**: Arik Anpin, Abba, Imma, Zeir Anpin, Nukva).
4. Tako nastaje *nova* priča u kojoj sveze između elemenata **Ki** reprezentiraju sveze između elemenata **Xi** samog događaja.

8.4.1 Tumačenje izreke „Bog je svojom rukom...“

„Bože naš, koji si moćnom svojom rukom izveo narod svoj iz zemlje egipatske“ – Dan 9,15

Gospodin nas je *izveo* iz Egipta moćnom *rukom*. Pnz 26,8.

1. Doslovno tumačenje (*Pešat*):

Bog nema nikakvu tjelesnu ruku, iako piše u *Tanak* da je Bog svojom rukom i snažnom mišicom izvukao Izraelce iz ropstva. Ali, „jao onome tko riječi Biblije uzima doslovno“. Boga ne smijemo

zamišljati kao tjelesno biće, pa dakle ni njegovu ruku kao nekakav tjelesni organ.

2. Metaforičko tumačenje (*Remez*):

Ruka je *metafora* za snagu kojom je Bog izvukao Izraelce iz ropstva. Pritom ne zamišljamo ruku nego se mentalno usmjeravamo na Božji čin izvlačenja iz ropstva, dakle ne vjerujemo ni u kakvu Božju ruku!

3. Homiletičko tumačenje (*Deraš*):

U svrhu pouke i jačanja vjere svećenik će i dalje govoriti o Božjoj ruci, jer kako bi inače Bog mogao izvući narod iz egipatskog ropstva? Naravno, narod ne bi smio *ustrajati* na vjerovanju da Bog ima ruke, nego bi mu ta slika trebala olakšati prihvaćanje u vjeri Božjeg čina izvlačenja naroda iz ropstva.

4. Mističko tumačenje (*Sod*):

U duhu „Knjige sjaja“ (*Zohar*) vratit ćemo se na početnu sliku Božje ruke. Odjednom jednom metaliterarnom akrobacijom pojavljuje se Božja ruka kao nešto *realno* – dakako ne u svakodnevnom smislu. Božja ruka ne samo da je realna, nego je *najrealnija*, štoviše ona ja *paradigma* svake moguće pa i ljudske ruke. Božja ruka je prava ruka, a ruke živih bića (pa i čovjekova) tek su preslika Božje ruke. Zato, kad čitamo da je Bog svojom rukom izveo Izraelce iz Egipta onda to treba shvatiti meta-doslovno (meta-Pešat): to *jest* Božja ruka, ali ne onakva kakvu inače vidimo u živih bića, nego je ruka kao konkretizacija paradigme svake moguće ruke. Rečenicu iz Biblije čitamo, predočujemo sliku koju sugerira, uzdižemo se na najvišu razinu duše (*Haja*) i tamo odgonetavamo smisao „Božje ruke“.

8.4.2 Jezik *Zohara* i govorenje tuđim jezicima

U Evanđeljima apostoli govore tuđim jezicima⁸⁵ i svatko od prisutnih mogao ih je razumjeti. Kojim su to jezikom govorili apostoli?

Pitanje je kako uopće govoriti o najvišim stvarima, kako uopće izreći istinu viđenu u uzvišenim duhovnim stanjima? Kako onu dinamiku duše one suptilne pokrete, kada je ona u stanjima blizu najviše razine bitka – svijet *Acilut* i više – pretočiti u riječi svakodnevnog jezika? Očito da to nije nikakav *izmišljeni* (u Evanđelju: „tuđi jezik“), nesuvislo govorenje kao kad se djeca igraju riječima; to je jezik svakodnevice, ali pun smionih metafora i manjka strogo logičkog jezika, jer se njime ne može izraziti stanje duše najbliže izvoru svega postojanja.

Takav je i jezik *Zohara*, jezik blizak jeziku poezije – jeziku „svete fantazije“⁸⁶ Taj jezik želi prenijeti najviše uvide duha pa i po cijenu onoga što zovemo logična sredenost jezika, prihvatljiva sintaksa, i sl.

⁸⁵Glosolalia u *Djelima* 2,6-17

⁸⁶Arthur Green, *Introduction to Zohar*.

9. „PROPOVJEDNIK“ – KABALA TUMAČENJE

O čemu govori biblijska knjiga *Propovjednik* (u izvorniku *Kohélet*)?

Prop 1,14: Vidio sam sva djela koja se čine pod suncem; i gle, sve je ispraznost i gonjenje vjetra. (Raiti, et kol-hama'asim šenaasu taḥat hašemeš, v'hine hakol hevel ureut ruaḥ.)

Što je *smisao* knjige koja govori o besmislenosti (hebr: *hevel*) svega:

„Ispraznost nad ispraznošću, veli propovjednik, ispraznost nad ispraznošću, sve je ispraznost!“ (*Prop* 1,2)

U izvorniku: *havel havalim amar kohélet, havel havalim hakol havel.*

Je li riječ o tome da u životu događaji nemaju smisla pa bi bilo bolje i ne živjeti, ili je riječ o nečem što treba duboko promisliti – što propovjednik (*kohélet*) i čini. Krenimo od temeljnih pojmova Kabale – to su četiri **razine svijeta** (i odgovarajuće razine duša) i od specifičnog modela tumačenja zvanog *Pardes*. Čovjek, kao organsko biće, poput svih živih bića živi u ovom fizičkom svijetu koji se zove *Asija*; u tom svijetu doživljava pojave i bića oko sebe, stupa s njima u odnose, radije im se ili pati zbog njih, u svakom slučaju nije ravnodušan prema njima, one za nj imaju neki smisao. Međutim, čovjek kao duhovno biće traži i transcendentni smisao pojava oko sebe a to je onaj najviši smisao koji je istovjetan svrsi s kojom Bog stvara bića i pojave. Zbog toga u Kabala tumačenju primjenjujemo hermeneutički model *Pardes* u kojemu razlikujemo četiri razine tumačenja:

a) Pešat – doslovno tumačenje;

b) Remez – alegorijsko tumačenje;

c) Deraš – homiletičko tumačenje;

d) Sod – otkrivanje onog tajnovitog ili najvišeg smisla u pojavama ovog svijeta.

U Kabali nam je stalo do otkrivanja onog tajnovitog, najvišeg smisla i dok čovjek ne otkrije upravo *taj* smisao, nije do kraja zadovoljan. I, upravo na tom tragu kreće se misao propovjednikova i smisao njegova govora. Dihotomiju i napetost **između pojave i najvišeg smisla** možemo uzeti kao osnovu za tumačenje smisla pojava i događaja ovog svijeta:

Tablica 36:

	<i>Prirodni</i> stav: živi se samo na razini pojava	<i>Šir</i> <i>haširim</i> : pojave su <i>lijepe</i> , u njima se očituje najviši smisao; Bog ljubi čovjeka	<i>Kohélet</i> : pojave <i>nestaju</i> bilo pod <i>pritiskom</i> najvišeg smisla ili zbog potpunog <i>odsustva</i> smisla; Bog je jedini smisao čovjeka	<i>Ijov</i> : pojave života su zle (<i>ra</i>) ili dobre (<i>tov</i>), ali to ne ovisi o čovjeku nego o Bogu. U Bogu je najviši smisao bez obzira na zbivanja u životu.
Najviši Smisao	-	+	+	+
Pojaва	+	+	-	- ili +

Intenzivni doživljaj sreće zbog uspjeha u svjetskim stvarima sabijen u obličju nekog događaja u svijetu *Asija*, rasprši u čovjekovoj svijesti fizičke granice događaja te on nestane kao konkretna pojava, i ostane samo svijest o najvišoj sreći (blaženstvu). Smisao je progutao pojavu u kojoj se očitovao; kasnije se čovjek ne sjeća konkretnog obličja događaja. Kabalist traži u pojavi onaj najviši smisao, ali katkad on toliko preplavi pojavu da ona *nestane* iz sjećanja onog koji ga doživi. Čovjek biva uzdignut u svijet *Acilut* u kojem postoji smisao, ali ne i konkretni oblik u kojemu se pojavio.

Je li to govor o ispraznosti *pojava* u ovom fizičkom svijetu *Asija* ili o pojavi *ispraznosti*? Čovjek ne treba težiti pojavi kao pojavi, ali ona mu je potrebna da bi kroz nju doživio smisao. Nije sama pojava isto što i smisao, nego se kroz nju očituje smisao. Zbog toga često u životu shvatimo vrijednost stvari (i ljudi) tek naknadno (*post festum*) nakon što su one prošle. Izgleda kao da je smisao transcendentan događajima života, stoga čovjek mora transcendirati svakodnevnu razinu doživljajnosti da bi uspio doživjeti smisao. Ali, čovjek mora *živjeti* pojave (događaje u životu) da bi ih mogao transcendirati, i tako doživjeti njihov vrhunski smisao! Smisao pojave je u tome da bude transcendirana, uzeta sama za sebe ona se čini *ispraznom*. Ako čovjek ne dostigne najviši smisao kroz transcendiranje pojave (događaja u životu), onda mu se i samo pojavljivanje života ili življenje pojava čini ispraznim – to je ono što *Kohelet* označuje riječju ispraznost, hebrejski *hevel* (הֶבֶל).

10

I što god su mi oči poželjele, nisam im uskratio, niti branih srcu svojem kakva veselja, već se srce moje veselilo svakom trudu mojem, i takva bi nagrada svakom mojem naporu.

¹¹ A onda razmotrih sva svoja djela, sve napore što uložih da do njih dođem - i gle, sve je to opet ispraznost i pusta tlapnja! I ništa nema valjano pod suncem. (*Prop* 2,10-11)

Punina smisla⁸⁷ se **ispražnjuje**, jer ono što čini puninu smisla:

1. Biva predmetom misaonog apstrahiranja – traži se ono *bitno* u punini smisla, hoće se stvoriti *definicija*;

2. Traži se *izgled* punine smisla – kako to izgleda pa se obličje punine smisla zamišlja odvojeno od onog snagosnog koje daje zbiljskost početnog smisla;

3. Namjesto da se živi početna, izvorna punina smisla ona se naprotiv, ispražnjuje u pretjeranom *govorenju* ili u pretjeranom *pisanju* (stvaranju teksta koji nadomješta življenje smisla!) ili u *sebe-isticanju* kroz nadimanje taštine.

Punina smisla je zapravo *En Sof* koji poprima odlike Božjih atributa pa odgovarajući njima postaje nešto uzvišeno, mudrosno, umno, milosrdno, bogobojazno, skladno, pobjedonosno, Boga-slaveće, izvor života, kraljevstvjuće.

1. *En Sof* kroz sefirote
2. *En Sof* kroz svjetove
3. *En Sof* kroz ispražnjivanje: prijelaz u *Hevel*

9.1 Put ispražnjavanja od punine smisla

Punina smisla = *En Sof*

En Sof $\Psi = \Psi_{\text{EnSof}}$

⁸⁷Hebr: m'leut mašmaut

En Sof Ψ : *En Sof* doživljeno kao **najviše stanje duše**;

$\Psi_{En Sof}$: najviše stanje duše u kojem ona **transcendira svoje sadržaje**;

Razmatrat ćemo proces ispražnjavanja ili gubljenja punine smisla (*hevel*) na razini duša (**Nešamot**)) i na primjeru sefirota **Hokma** i **Jesod**.

Tablica 37: Hod od punine smisla do ispraznosti

	EN SOF		
Olamot i Nešamot	Općenito: hod k ispraznosti	Sefira Hokma	Sefira Jesod
AK Jehida	duša Jehida <i>živi</i> puninu smisla (ES Ψ : <i>En Sof</i> doživljeno kao najviše stanje duše)	Živi cjeloviti <i>uvid</i> u najviši smisao	Živi cjeloviti doživljaj blaženstva tijela i duše
Acilut Haja	duša Haja izgovara smisao, ali često <i>previšegovori</i> (ili piše); gubi izvornu PS u traženju i definiranju suštine doživljenog smisla, jer pritom apstrahira od cjeline u traženju njenih „bitnih“ dijelova. Na primjeru sefira	duša Haja pokušava PS izraziti riječima, da bi stvorila tekst	traži put verbalizacije da bi PS konvertirala u riječi, često u (vulgarno) brbljanje.

	<p><i>Hokma</i>, duša Haja pokušava PS izraziti riječima, da bi stvorila tekst; na primjeru sefira <i>Jesod</i> ona traži put verbalizacije da bi PS konvertirala u riječi, često u (vulgarno) brbljanje.</p>		
<p>Beria Nešama</p>	<p>duša Nešama pritom <i>gubi snagu</i> inherentnu PS, a nameće svoju samoživost i taštinu, napuhuje se u osjećaju nadmoći.</p>	<p>Čovjek želi ispasti mudar, ono narcisoidno u njemu prevlada nad snagom mudrosnog uvida.</p>	<p>Čovjek se predaje narcisoidnom egzibiranju snage, onaj blaženi višak snage libida pokušava se iskazati u osvajanju, nadmoći nad drugim bićem.</p>
<p>Jecira Ruah</p>	<p>duša Ruah veže se za <i>oblike</i> smisla pa se u njima gubi do fascinacije i adikcije (<i>adult</i> filmovi).</p>	<p>Pritom postaje važan izgled u kojemu će se mudrost pojaviti – koliko će biti lijep tekst ili govor.</p>	<p>Pritom robuje izgledu drugog bića i pati zbog svog vlastitog <i>umišljenog</i> nedostatnog izgleda („Joj što sam ružna!“).</p>

Asija Nefeš	duša Nefeš tako PS prelazi u vanjski <i>predmet</i> (čovjek mu pridaje svojstvo nečeg realnog) i ispražnjuje se od svog smisla (postaje <i>Hevel</i>).	Tako onaj <i>suptilni</i> mudrosni uvid dospijeva na grubu razinu izvanjskog predmeta i gubi svoj smisao kao mudrosni aspekt onog Bezgraničnog (<i>En Sof</i>).	Tako ono slatko strujanje snage u tijelu i sunčana vizija života prelazi u tzv. <i>objektivni događaj</i> s tek blagom refleksijom doživljaja – sve je zapravo neka romana ili „love story“.
-----------------------	--	---	--

Na razini **Adam Kadmon**

duša **Jehida** živi puninu smisla (*En Sof* kao najviše stanje duše).

Sefira **Hokma** ima cjeloviti *uvid* u najviši smisao; sefira **Jesod** imacjeloviti doživljaj blaženstva tijela i duše.

Na razini **Acilut**

duša **Haja** izgovara smisao, ali često *previšegovori* (ili piše); gubi izvornu PS u traženju i definiranju suštine doživljenog smisla, jer pritom apstrahira od cjeline u traženju njenih „bitnih“ dijelova. Na primjeru sefira **Hokma**, duša Haja pokušava PS izraziti riječima, da bi stvorila tekst; na primjeru sefira **Jesod** ona traži put verbalizacije da bi PS konvertirala u riječi, često u (vulgarno) brbljanje.

Na razini **Beria**

duša **Nešama** pritom *gubi snagu* inherentnu PS, a nameće svoju samoživost i taštinu, napuhuje se u osjećaju nadmoći. **Hokma**: Čovjek želi ispasti mudar, ono narcisoidno u njemu prevlada nad snagom mudrosnog uvida. **Jesod**: Čovjek se predaje narcisoidnom egzibiranju snage, onaj blaženi višak snage libida pokušava se iskazati u osvajanju, nadmoći nad drugim bićem.

Na razini **Jecira**

duša **Ruah** veže se za *oblike* smisla pa se u njima gubi do fascinacije i adikcije (*adult* filmovi). **Hokma**: Pritom postaje važan izgled u kojemu će se mudrost pojaviti – koliko će biti lijep tekst ili govor. **Jesod**: Pritom robuje izgledu drugog bića i pati zbog svog vlastitog *umišljenog* nedostatnog izgleda („Joj što sam ružna!“).

Na razini **Asija**

duša **Nefeš** tako PS prelazi u vanjski *predmet* (čovjek mu pridaje svojstvo nečeg realnog) i ispražnjuje se od svog smisla (postaje *Hevel*). **Hokma**: Tako onaj *suptilni* mudrosni uvid dopijeva na grubu razinu izvanjskog predmeta i gubi svoj smisao kao mudrosni aspekt onog Bezgraničnog (En Sof). **Jesod**: Tako ono slatko strujanje snage u tijelu i sunčana vizija života prelazi u tzv. *objektivni događaj* s tek blagom refleksijom doživljaja – sve je zapravo neka romansa ili „love story“.

Onako kako čovjek slijedi svoj mudrosni uvid kroz svjetove pa ga sve više ispražnjava od Punine smisla (PS) tako slijedi i svoj ekstatički doživljaj ljubavi kroz sve razine svjetova, sve više ga ispražnjava i na kraju dovodi do doživljaja besmislenosti, odnosno ispražnjenosti od svakog smisla. No, mora li tome biti tako, mora li čovjek robovati tom lošem slijedu događaja i, poput Propovjednika uskliknuti. „Ispraznost nad ispraznošću, sve je ispraznost!“

I zbog toga čovjek traži neko konkretno biće u svijetu na koje želi **reducirati** svu veličinu Božju; u umjetnosti čovjek pokušava Božjim atributima pridružiti neki konkretni lik, kombinaciju boja, slijed tonova u glazbi, ili sugestivan složaj riječi u poeziji; namjesto toga čovjek bi trebao polazeći od neke sinkretički zbijene ideje, u svojoj nerazlučivoj kompleksnosti nekog duhovnog uvida, razviti i razraditi to što je u tom uvidu dano kao početna inspiracija, kao sinkretički nagovještaj jedne istine koju treba prikazati u svim njezinim komponentama.

Normalno je da se sadržaj Božjih atributa **somatizira**, dakle da se pojavi (gr: *fainesthai*) kao *to-i-to* tjelesno događanje ili stanje i da se u njemu uživa što znači da se duhovna bit Atributa živi tijelom; toliko je dozvoljeno čovjeku. Ali, ako čovjek produži u svom uživanju, što znači da se potpuno *preda* tom tjelesnom očitovanju Božjih atributa i *izgubi* u tome, tj. poistovjeti se s tjelesnim događajem i zaboravi da je taj događaj očitovanje nečeg iznad njega, a to je Božji atribut ili Bog pod jednim svojim vidom, tada to znači upadanje u ništavilo ili **ispraznost** (הֶבֶל *hevel*) o kojoj govori Propovjednik (*Kohelet*)!

Uzmimo za primjer Božji atribut *Biti-izvor-života*⁸⁸ (sefira *Jesod*): čovjeku je dano da živi taj Božji atribut kao seksualni život, ali na način poštivanja Božjeg nauma za spolnost (*p'ru urvu umil'u et-ha'arec*⁸⁹); čovjek nije dopušteno da se lakomisleno preda i izgubi u spolnosti i užiticima koje ona pruža, jer to predavanje vodi na kraju u ispraznost, tj. doživljaj ništavnosti i dezorijentacije.

⁸⁸לְהִיטְמָקוֹר הַיִּיִּם *lihjot makor haḥajim*

⁸⁹Post 1,28: Budite plodni i množite se i napnite zemlju!

9.2 Put ispravnog hoda kroz svjetove

Razmatrat ćemo put Kabala prakse pri kojem se ne gubi punina smisla (PS), na razini duša (*Nešamot*) i na primjeru sefirota *Ḥokma* i *Jesod*.

Tablica 38: Punina smisla življena kroz sve svjetove

	EN SOF		
Olamot i Nešamot	Općenito: suhod s Bogom	Sefira Ḥokma	Sefira Jesod
<i>AK</i> Jehida	duša Jehida živi puninu smisla (<i>En Sof</i> kao najviše stanje duše)	Živi cjeloviti uvid u najviši smisao	Živi cjeloviti doživljaj blaženstva tijela i duše
<i>Acilut</i> Haja	duša Haja Sluša od Boga izgovoreni smisao (čita Bibliju), ne govori previše i ne gubi izvornu PS u traženju i definiranju suštine doživljenog smisla, nego upućuje Bogu molitvu – razgovara u tišini s Bogom	Sluša od Boga izgovorenu mudrost: čita biblijske knjige: Toru, Mudrosne knjige, Propovjednik, i sl.	Sluša od Boga izgovorenu riječ za spolni život (Levitski zakon 18).
<i>Beria</i> Nešama	duša Nešama pritom ne gubi snagu inherentnu PS, kretanje snage	Živi u vrlinu bitul (ne-egocentričnost)	Živi vrlinu istinoljubivosti (emet)

	u sebi umno artikulira u vrline		
Jecira Ruah	duša Ruah Ne vezuje se za <i>oblike</i> smisla i ne gubi se u njima do fascinacije i adikcije (novinske revije, filmovi) – ne robuje jecer hara, nego slijedi porive k dobru (<i>jecer</i> <i>hatov</i>).	Pritom nije važan izgled u kojemu će se mudrost pojaviti – koliko će biti lijep tekst ili govor, nego je važan uvid i u njemu uživa: duša <i>Ruah</i> se sklanja od vrijednosno dezorijentirano g pogleda na stvarnost, do pravog cjelovitog (holističkog) uvida	Pritom ne robuje izgledu drugog bića i ne pati zbog svog vlastitog <i>umišljeno</i> nedostatnog izgleda. Nastoji na sebe- ozbiljivanju kroz istinu. Odvlači pažnju od negativnog vida duševnog poriva – od hedonističke samoživosti, do istinskog sebe- ozbiljenja, do radosti u autentičnom življenju
Asija Nefeš	Tako punina smisla prelazi u konkretna očitovanja punine smisla (PS) u njima prepoznaje onaj najviši smisao koji se ozbiljio u pojedinačnim	Tako onaj <i>suptilni</i> mudrosni uvid biva očitovan na razini pojedinačnih bića.	Tako ono slatko strujanje snage u tijelu i sunčana vizija života biva očitovano na razini konkretnog

	bićima fizičkog svijeta. Pojedinačna bića ne dobivaju status prave realnosti, nego su samo instancijacija najviše punine smisla – onog Bezgraničnog (<i>En Sofa</i>).		zbivanja između pojedinačnih ljudi.
--	---	--	-------------------------------------

Na razini **AK**

Duša **Jehida** živi puninu smisla (*En Sof* kao najviše stanje duše). **Hokma**: Živi cjeloviti *uvid* u najviši smisao. **Jesod** Živi cjeloviti doživljaj blaženstva tijela i duše

Na razini **Acilut**

Duša **Haja Sluša** od Boga izgovoreni smisao (čita Bibliju), ne *govoripreviše* i ne gubi izvornu PS u traženju i definiranju suštine doživljenog smisla, nego upućuje Bogu molitvu – razgovara u tišini s Bogom. **Hokma**: Sluša od Boga izgovorenu mudrost: čita biblijske knjige: Toru, Mudrosne knjige, Propovjednik, i sl. **Jesod**: Sluša od Boga izgovorenu riječ za spolni život (Levitski zakon 18).

Na razini **Beria**

Duša **Nešama** pritom ne *gubi snagu* inherentnu PS, kretanje snage u sebi umno artikulira u **vrline**. **Hokma**: Živi u vrlinu *bitul* (ne-egocentričnost). **Jesod**: Živi vrlinu istinoljubivosti (emet)

Na razini **Jecira**

duša **Ruah** Ne vezuje se za *oblike* smisla i ne gubi se u njima do fascinacije i adikcije (novinske revije, filmovi) – ne robuje jecer hara, nego **slijedi porive k dobru** (*jecer hatov*). **Hokma**: Pritom nije važan izgled u kojemu će se mudrost pojaviti – koliko će biti lijep tekst ili govor, nego je važan uvid i u njemu uživa: duša *Ruah* se sklanja od vrijednosno dezorijentiranog pogleda na stvarnost, do pravog cjelovitog (holističkog) uvida. **Jesod**: Pritom ne robuje izgledu drugog bića i ne pati zbog svog vlastitog *umišljeno* nedostatnog izgleda. Nastoji na sebe-ozbiljivanju kroz istinu. Odvlači pažnju od negativnog vida duševnog poriva – od hedonističke samoživosti, do istinskog sebe-ozbiljenja, do radosti u autentičnom življenju

Na razini **Asija**

duša **Nefeš**: Tako punina smisla prelazi u konkretna očitovanja punine smisla (PS) u njima prepoznaje onaj najviši smisao koji se ozbiljio u pojedinačnim bićima fizičkog svijeta. Pojedinačna bića ne dobivaju status prave realnosti, nego su samo instancijacija najviše punine smisla – onog Bezgraničnog (*En Sofa*). **Hokma**: Tako onaj *suptilni* mudrosni uvid biva očitovan na razini pojedinačnih bića. **Jesod**: Tako ono slatko strujanje snage u tijelu i sunčana vizija života biva očitovano na razini konkretnog zbivanja između pojedinačnih ljudi.

9.3 Put kabala ma'asit

Tablica 39: Hod kroz svjetove u ispraznosti i u djelatnoj Kabali

	EN SOF		
Olamot i Nešamo	Ispravni hod duše kroz svjetove	Hod k ispraznosti (Prop 1,13: „trčanje za	Put kabala ma'asit

t		vjetrom“) ⁹⁰	
AK Jehida	duša Jehida živi puninu smisla (<i>En Sof</i> doživljeno kao najviše stanje duše) ES_Ψ≡Ψ_{ES}	duša Jehida živi puninu smisla (<i>En Sof</i> kao najviše stanje duše)	Čovjek se uzdiže do najviše razine duše i živi puninu smisla
Acilut Haja	duša Haja Sluša od Boga izgovoreni smisao (čita Bibliju), ne <i>govoripreviše</i> i ne gubi izvornu PS u traženju i definiranju suštine doživljenog smisla, nego upućuje Bogu molitvu – razgovara u tišini s Bogom	duša Haja izgovara smisao, ali često <i>previšegovori</i> (ili piše); gubi izvornu PS u traženju i definiranju suštine doživljenog smisla, jer pritom apstrahira od cjeline u traženju njenih „bitnih“ dijelova. Na primjeru sefira <i>Hokma</i> , duša Haja pokušava PS izraziti riječima, da bi stvorila tekst; na primjeru sefira <i>Jesod</i> ona	U tu puninu smisla unosi, mentalnim govorom, malu tihu riječ kojom želi proizvesti željeno stanje u svijetu izvan sebe ⁹¹

⁹⁰hakol hevel ureut ruah

⁹¹Poput sidhi tehnika

		traži put verbalizacije da bi PS konvertirala u riječi, često u (vulgarno) brbljanje.	
Beria Nešama	duša Nešama pritom ne <i>gubi snagu</i> inherentnu PS, kretanje snage u sebi umno artikulira u vrline	duša Nešama pritom <i>gubi snagu</i> inherentnu PS, a nameće svoju samoživost i taštinu, napuhuje se u osjećaju nadmoći.	Pritom, učvršćen u praksi vrlina (<i>lehagiv musari</i>), izvodi u sebi ⁹² blagi unutarnji pokret koji simulira vanjsko željeno stanje
Jecira Ruah	duša Ruah ne vezuje se za <i>oblike</i> smisla i ne gubi se u njima do fascinacije i adikcije (novinske revije, filmovi) – ne robuje <i>jecer hara</i> , nego slijedi porive k dobru (<i>jecer hatov</i>).	duša Ruah veže se za <i>oblike</i> smisla pa se u njima gubi do fascinacije i adikcije (<i>adult</i> filmovi).	Čist i slobodan od zlih poriva (<i>jecer hara</i>) unosi u puninu smisla ⁹³ malu sliku kojom predočuje željeno vanjsko stanje

⁹²Praksa kreativne dinamizacije (KD)

⁹³Praksa kreativne vizualizacije (KV)

Asija Nefeš	Tako punina smisla prelazi u konkretna očitovanja punine smisla (PS) u njima prepoznaje onaj najviši smisao koji se ozbiljio u pojedinačnim bićima fizičkog svijeta. Pojedinačna bića ne dobivaju status prave realnosti, nego su samo instancijacija najviše punine smisla – onog Bezgraničnog (<i>En Sofa</i>).	duša Nefeš tako PS prelazi u vanjski <i>predmet</i> (čovjek mu pridaje svojstvo nečeg realnog) i ispražnjuje se od svog smisla (postaje <i>Hevel</i>).	Postiže zbiljsku promjenu u svojoj <i>duši</i> – promijenjeni pogled na događaje, a očekuje i objektivnu promjenu ⁹⁴ u vanjskom svijetu.

⁹⁴Duša svoj doživljaj drugačije sebi pred-meće, pa ima drugačiji objektivni (predmetnuti od nje same) događaj!

10. GOVOR O SMISLU U KNJIZI „JOB“

Job 38,4: Gdje si bio kad sam zemlji postavio temelje? Reci, ako imaš razuma (bina).

U Kabali je **Bog najviši smisao** i on se ne smije reducirati na psihički doživljaj što bi vodilo u *psihologizam*. Bog nije isto što i *doživljaj* Boga u duši, ali Bog je *prisutan* u duši kao doživljaj Boga. Ako se Bog ne pojavljuje u duši u smislu $\Psi(\text{Bog})$ ili Bog_Ψ , kako onda možemo misliti o Bogu ili doživjeti Boga? I, ako ga ne mogu doživjeti u duši, kako onda Bog može poprimiti ikoji smisao za mene?

Iz toga što imamo *doživljaj* Boga u duši, zaključujemo da Bog egzistira u *duši*, a to je moguće jedino ako egzistira Bog neovisno o duši.

Najviši smisao je ona misao koja stvara svijet, a to je Božja **namjera** (hebr: *matara*) pri stvaranju svijeta; to je misao kojom Bog oblikuje njemu inherentne snage. Koja je to namjera ili namisao?

To je namjera Božja da svoje **blaženstvo** (hebr: *ošer*) prenese u stvorena bića, da svo postojanje bude izraz njegova blaženstva i da sva bića budu sretna. **Život** (hebr: *hajim*) treba biti da se u njemu živi blaženstvo dano od Boga – da se uživa u životu. **Uživati** = živjeti život onakvim kakvim ga je zamislio Bog, što znači živjeti blaženstvo koje je On emanirao iz svoje **bitne naravi**⁹⁵.

5 Tko joj je odredio mjere, i tko je nad njom uže mjerničko napeo?

Najviši smisao nekog teksta po modelu *Pardes*, je razina *Sod*, a to je ona najdublja razina na kojoj se očituje Božji naum za stvorena

⁹⁵Hebr: teva **hiuni**. Hinduizam stalno naglašava vrhunsku prirodu Boga kao **sat-čit-ananda** (bitak-svijest-blaženstvo).

bića. U Kabali taj naum jednak je samoj biti Božjih atributa koji emanirajući kroz svjetove završavaju u konkretnim pojavama/bićima ovog *Asija* svijeta. Stoga ćemo u tumačenju knjige o **Jobu** tražiti taj najviši smisao pitajući se koji je Božji atribut očitovan u pojavi ili biću koje razmatramo.

10.1 Najviši smisao u modelu Pardes

Job 38,2: »Tko je taj koji riječima bezumnim zamaćuje božanski promisao?“

(Mi ze, maḥšik eca bemiliv b'li da'at)

U Kabali nam je stalo do otkrivanja onog tajnovitog, *najvišeg* smisla (u modelu Pardes to je razina **Sod**) i dok čovjek ne otkrije upravo *taj* smisao, nije do kraja zadovoljan. I, upravo na tom tragu događa se Jobov život i smisao njegove patnje. Dihotomiju i **napetost između pojave i najvišeg smisla** možemo uzeti kao osnovu za tumačenje smisla pojava i događaja ovog svijeta:

	<i>Prirodni stav:</i> živi se samo na razini pojava	l'jov: pojave života su zle (hebr: <i>ra</i>) ili dobre (hebr: <i>tov</i>), ali to ne ovisi o čovjeku nego o Bogu. U Bogu je najviši smisao bez obzira na pojave života ⁹⁶ .
Najviši Smisao	–	+
Pojava	+	– ili +

⁹⁶Razraditi tu misao....

Događaji života mogu biti sretni ili nesretni, čovjek im se može radovati ili tugovati zbog njih; ono što se događa Jobu su nesretni i sretni događaji: najprije mu Bog sve uzima, na kraju mu to isto, i još umnoženo, vraća. Što bi Job trebao činiti – proklinjati Boga kada mu šalje nesreću, a zahvaljivati mu kada mu šalje sreću?

Job 38, 6: „Na čemu joj počivaju temelji? Tko joj postavi kamen ugaoni?“

Ne, naprotiv Job uvijek hvali Boga neovisno o tome što mu on šalje; Job ne smatra Boga vrhovnim upraviteljem ljudskih dobara koji po pravdi dijeli ljudima – kad ga štuku onda ih daruje, kada ga ne štuku onda ih kažnjava. Ne, Bog je uvijek najviši *smisao* u Jobovoj duši i tom smislu obraća se uvijek i neovisno o tome što ga u životu snalazi. Bog nije raspodjelitelj dobara, nego je on sam *najviše* dobro kojemu čovjek teži. **Bez obzira što ga u životu snalazi** pravi vjernik obraća se Bogu⁹⁷ jer mu je on iznad svih ostalih vrijednosti i najviši smisao sveg postojećeg. Stoga, zašto bi se čovjek odricao *najvišeg* smisla (to je Bog), ako mu ostale stvari (koje imaju manje smisla) izmiču, čak ako mu ih sam Bog uklanja?

19,26 „I nakon što ova moja koža bude uništena tad ću iz mojeg tijela gledati Boga.“

(*V'ahar ori, nikfu-zot; umibsari eheze eloah*) *ori*: moja koža; *basar*: tijelo

38,7 dok su klicale zvijezde jutarnje i Božji uzvikivali dvorjani?

⁹⁷ Job 19,26: **v'ahar ori, nikfu-zot; umibsari eheze eloah** (A nakon što bude uništena ova koža koja je moja, u svojem tijelu ja ću promatrati Boga. U prijevodu Tomislava Dretara)

Time smo naznačili ukratko oris i okvir problematike Joba i metodu razmatranja i tumačenje teksta danog kao knjiga *Job* (hebr: Ijov).

10.2 Bog šalje i dobro i zlo

Job 1,1: „Bijaše nekoć u zemlji Usu čovjek po imenu Job. Bio je to čovjek neporočan i pravedan: bojao se Boga i klonio zla.“

Job 36,15: Nevoljnog on bijedom njegovom spašava i u nesreći otvara mu oči.

Psalam 2,12: *Ašre kol hose bo*(**blaženi** svi koji se uzdaju u njega.

Deuter 12,7: i ti ćeš **veseliti** se svemu što dotakne tvoja ruka

Psalam 104,34: Ja ću se **veseliti** u Gospodinu

Razumijevanje knjige Job ovisi o perspektivi iz koje se tekst čita. Što se to Jobu dogodilo – nepravda ili ne, ovisi o tome gleda li se to iz očišta Jobova, pa je riječ o strahovitoj nepravdi, ili iz Božjeg očišta, pa se može govoriti o jednom od događaja Božje suverene volje, naime, ako je svekoliko događanje na ovoj zemlji tek uprisutnjivanje Božje volje onda je i Jobovo stradanje nešto što je Bog htio da u tim-i-tim koordinatama prostora i vremena, konkretno u prostoru Jobova tijela i u vremenu njegova života bude to-i-to događanje, govoreći jezikom Biblije: Bogu se sviđa da u Jobu iskusi ljudsku patnju. A sudionik te strašne patnje, Job, treba to prihvatiti u svojoj vjernosti Bogu, jer to *Bog živi u Jobu*, a ne da Job ima iskustvo Boga *u sebi*.

Bog živi u Jobu i, kada živi „dobre“ stvari tada to Job doživljava kao *svoju* dobrobit koja je ujedno i *Božja* dobrobit, ali to čovjeku

malo znači. A kada Bog živi, po svojoj suverenoj volji, „loše“ stvari tada to Job doživljava kao svoju *nesreću*, koja to za Boga nije. Ako Bog šalje dobro i to dobro primamo zašto ne bismo rado prihvaćali i zlo koje nam šalje? Iako to za Boga nije zlo, zašto to čovjek smatra zlom?

Job 2,10: Kad od Boga primamo dobro, zar da onda i zlo ne primimo? (*gam et-hatov nəkabel me et haelohim, v'et-hara lo nəkabel.*)

Tuž 3,38: Ne dolazi li iz usta Svevišnjeg i dobro i zlo?

3,39: Na što se tuže živi ljudi? Svatko na svoj grijeh.

Jr 30,15: Zašto kukaš zbog rane svoje?

Zar je neizlječiva tvoja bol?

Zbog mnoštva bezakonja i grijeha silnih to ti učinih.

Što je dobro a što je zlo, to odlučuje Bog. Ali **zašto Bog šalje zlo pravednima?**

Na to pitanje odgovara *Propovjednik* (Kohelet) u 7,14:

Kad su vremena dobra, uživaj sreću; a u zao dan razmisli: Bog je stvorio jedno i drugo.

(B'jom tova heje b'tov u v'jom raa r'e: gam et ze l'umat-ze.)

Jedan od trojice Jobovih prijatelja koji mu se prvi obraća, **Elifaz** govori Jobu da nevini nikada ne propadaju i pravednici ne bivaju zatrti (4,7), pa malo dalje nastavlja:

¹⁷ Zar je smrtnik koji pred Bogom pravedan?

Zar je čovjek čist pred svojim Stvoriteljem?

¹⁸ Ni slugama svojim više ne vjeruje, i anđele svoje za grijeh okrivljuje –

¹⁹ kako ne bi onda goste stanova glinenih kojima je temelj u prahu zemaljskom.

To kao da je neki duh govorio: Dah mi neki preko lica prođe (stih 15).

Nitko pred Bogom nije pravedan (4,17; 4,19) pa kako netko može reći: **Bog me pravedna kaznio?** Job treba biti zahvalan za to što ga Bog **popravlja**:

Job 5,17: Blažen čovjek koga Bog popravlja! Stoga ti ne prezri karanje Svesilnog!

(Job 5,17) (ašre enoš jokiḥenu eloah; u musar Šadai al timeas)

Izr 3,12: *Bog kara one koje voli* (ki et ašer je ehav Adonai jokiaḥ)

Bog šalje Jobu sve nesreće i one su zbiljske (bolest, stradanje djece, uništenje imovine,...), ali to je samo iz ljudskog očišta veliko zlo. Za Boga to je način popravljanja i discipliniranja čovjeka. I djeca smatraju velikom nesrećom kad moraju ostati kući i učiti.

Izr 23,13: *Ne uskraćuj djetetu opomene, jer, udariš li ga šibom⁹⁸, neće umrijeti: biješ ga šibom, ali mu dušu iz Podzemlja izbavljaš.* (al timna mina'ar musar: ki takenu vaševet; v'naššo mišeol tacil.

⁹⁸Naravno da takav „odgojni“ postupak danas ne smatramo opravdanim!

10.3 Tko je Bog u knjizi „Job“?

Je li Bog netko ili nešto, mišljeno u najvišem smislu?

Po Kabali ono najviše je *En Sof* (nešto bezgranično) – beskonačni izvor svega o kojemu se ne može govoriti. *En Sof* postaje „osobom“ (nekim *Tko*) tek u susretu s čovjekom; čovjek personalizira ono Bezgranično (*En Sof*) i predstavlja ga sebi kao Boga. Znači li to da je Bog tvorevina duše, dakle subjektivna predodžba kojoj ništa ne odgovara u zbilji?

Ne, Bog jest zbiljski, ali predodžba Boga jest subjektivna i mijenja se od jedne kulture do druge, pa se Bog i naziva različitim imenima (Jahve, Alah, Budha itd.). Ali, kome se onda vjernik *obraća* u svojim molitvama – nekom zbiljskom vrhovnom, svemoćnom biću, ili se obraća svojim vlastitim duševnim tvorevinama, dakle samom sebi?

Mišljenje koje smo već izradili je da se vjernik u samome sebi obraća nekome tko stoluje u tom sebi i čini najvišu i najsuptilniju razinu njegove duše. U Kabali ta najviša razina duše u kojoj čovjek komunicira s Bogom je duša *Haja*, stoga se na vjernika koji želi komunicirati s Bogom postavlja zahtjev uzdizanja u duši na razinu duše *Haja*. To pretpostavlja strogu disciplinu i stalno vježbanje; u Kabali to su postupci uzdizanja kroz sefirote poznati kao *t'fila* (molitva), *hitbonenut* (kontemplacija) i *d'vekut* (priljubljivanje uz Boga)⁹⁹.

Bit **molitve** (*t'fila*) je u otvorenosti Bogu, i u iskrenom sebe-prosuđivanju pred Bogom. Kako se sam *Job* odnosi prema Bogu, je li on otvoren i iskren pred Bogom?

⁹⁹Postupci u Kabali obrađeni su u mojoj knjizi *Kabala – put uma, srca i čina*.

U praksi Kabale bit Atributa se **kontemplira** (*hitbonenut*): bit se smireno *promatra* unutarnjim pogledom. Prakticira li *Job* kontemplaciju na Božje atribute?

Praksa *d'vekut* sastoji se u označuje tijesnom priljublivanju Bogu; sama riječ označuje doslovno „priljepljivanje“. Nalazimo li mjesta u knjizi *Job* koja upućuju na takav stav i držanje Joba spram Boga?

U **mističkom** doživljaju dolazi do jednog sljublivanja (priljepljivanja, sjedinjenja) s Bogom kroz sjedinjenje s njegovim stvorenjima; primjer iz *Job* 5,23:

„Jer ti ćeš biti u *savezu* s kamenjem na njivi, a zvijeri poljske bit će u *miru* s tobom.“

(ki im-avne hasade **briteka**; v'ḥajat hasade, **hašlema**-lah)

10.4 Čitanje Joba pod vidom *da'at* Job 39,1-2

¹ Znaš li kako se legu divokoze? (*hajadata et ledet ja'ale sala*)

Vidje li kako se mlade košute? (*holel ajalot tišmor*)

² Izbroji li koliko nose mjeseci,

Znaš li u koje doba se omlade?

Gornja pitanja nisu tek retorička pitanja. I nije riječ o znanju činjenica o životu divokoza i košuta (svi biolozi to dobro znaju). Naglasak je na tome da se uopće *događa*, na **čudu** događanja tako nečeg kao što je rađanje živog bića (divokoze). Pitanje „Znaš li (hebr: *hajadata*)?“ podrazumijeva puno više od pukog poznavanja činjenica; hebrejska riječ za znanje je *da'at* (דָּאָת) koja

podrazumijeva i intimno vezivanje za ono *o čemu* se nešto zna, podrazumijeva takvo znanje koje je sastavnica našeg *življenja*.

Znanje kao egzistencijal¹⁰⁰

Postoje razne vrste poznavanja nekog predmeta, pojava, bića i sl. Pritom se ne radi samo o različitosti *predmeta* spoznaje, nego i različitosti *modusa* spoznaje. Na primjer, znanost je *objektivno* znanje što znači takvo u kojemu je spoznavatelj odvojen od predmeta (objekta) svoje spoznaje. Znanstvenik ne mora biti intimno vezan za predmet svoje spoznaje; on može biti *neutralan* spram njega. Međutim ima mnogo vrsta znanja pri kojima je spoznavatelj intimno *vezan* za to što spoznaje, predmet spoznaje ga se životno *tiče*, on mu je egzistencijalno *relevantan*. Takvu vrst spoznaje možemo smatrati modusom čovjekove egzistencije, dakle – ***egzistencijalom***. U tom je smislu cjelokupan sadržaj knjige o Jobu egzistencijalno relevantan, on je dan kao znanje koje se tiče čovjeka i njegove egzistencije pa je dakle dan kao *egzistencijal*.

„Znaš li kako se legu divokoze?“ Drugim riječima, u skladu s gore rečenim, je li tebi *stalo* do toga kako se legu živa bića. Je li ti to nešto (intimno) *znači*, tiče li se to tebe?

¹⁰⁰Pored kategorija, egzistencijali predstavljaju način opisivanja bitka. Pojam egzistencijala rezerviran je za čovjeka („Das Dasein“ u Heideggerovoj filozofijskoj terminologiji).

11.U POTRAZI ZA SMISLOM ŽIVOTA

Kabala je mistički put u judaizmu. Židovski svjetonazor zagovara ostajanje u svijetu, ali i uzdizanje k Bogu u tom smislu da se u stvarima (bićima, pojavama) svijeta ne zastaje pri fizičkoj osjetilima danoj pojavnosti, nego da se u pojavama traži viši *smisao* a to je *namisao* kojom Bog stvara bića. U tome je bit svjetonazorskog **učenja** židovstva, a mistički **put** je Kabala koji se sastoji u traženju onog najvišeg smisla u bićima i pojavama koji nije dostupan fizičkim osjetilima, nego se dosiže uzdizanjem duše do one razine bitka (svijet *Acilut*) na kojoj se može proniknuti (osjećajima, intuicijom, čitanjem svetog teksta, molitvom) Božja *namisao* koja čini *smisao* bića. Put dosizanja najvišeg smisla zahtjeva:

1. **Ne prijanjati** za pojave ovog svijeta, ne dati se njima zarobiti, ne vezati se za njih (u jogi je to stav zvan *vairagya*);

2. Uvijek se pitati **što je Božja namisao** pri stvaranju bića, na pr. lijepih bića, koja u nama mogu izazvati porive k zlu djelovanju (*jecer hara*).

Cilj svih dosadašnjih istraživanja je ovaj: onaj najviši *smisao* koji doživimo, katkada u intuiciji ili u snu, pretvoriti u *simbol*. Kada se govori o velikim religijama ili velikim duhovnim vizijama, često se misli kako vidioci (proroci) imaju već spremno, tradirano učenje koje je poslužilo kao podloga njihovim vizijama, a zapravo je obrnuto: oni su imali *doživljaj* najvišeg smisla, opazili su u sebi, svojoj nutrini taj *smisao*, a potom su mu dali neki *izraz*, oformili ga u neku priču ili sliku ili simbol.

11.1 Kako dostići najviši *smisao*?

Jedan od načina dosizanja najvišeg smisla je čitanje svetih knjiga (u židovstvu i kršćanstvu: Biblija) u kojima je taj *smisao* oblikovan u riječi. Na pr. čitanjem *Šir Haširim* (Pjesma nad pjesmama) otkrivamo taj *smisao* kao **ljubav** (*ahava*) između Boga i

ljudske duše; čitanjem **Kohélet** (Propovjednik) otkrivamo najviši smisao kao ono bez čega ništa drugo nema smisla, nego je puka **ispraznost** (*hevel*); čitanjem **Ijova (Job)** otkrivamo najviši smisao kao onoga (*HaŠem*) koji podaruje smisao svemu što se čovjeku događa bila to sreća ili nesreća.

Na koji način možemo doseći najviši smisao, ne tek čitanjem zapisanog smisla, nego otkrivanjem na način kao vlastitog doživljaja?

a) **Čitanjem** *Tanak* (Tora, Proroci, Ketuvim);

b) **Meditacijom** na smisao pojava, na pr. meditacija na miris i bjelinu ljiljana kako je to prikazano u poglavlju 6.2.5.

c) Istinskom **molitvom** (*t'fila*): Molimo tako da naprosto izgovaramo molitvu kao što inače govorimo u svakodnevnom životu, razgovaramo s prijateljima, i sl. Zatim se predajemo emocionalnom ugođaju što ga u nama izaziva sadržaj molitve kojeg oblikujemo u neku alegoriju; drugim riječima tekst prevodimo u alegoriju (niz metafora). Dok molimo mislimo na moralni vid naših djela, stoga molimo s namjerom dobrog djelovanja i izbjegavanja loših djela. Na kraju dopustimo da najdublji smisao sadržaja molitve sjaji u svijesti ispražnjenosti od svake sebičnosti (egocentriranosti). Taj najdublji i najtajnovitiji smisao sastoji se u upućenosti molitve Božjim atributima kako se oni očituju kroz sefirote. Stoga je *Kabala* molitva upućena Bogu putem njegovih emanacija – *sefirota*.

d) **Mističkim doživljajem**, kad odjednom zastanemo pri doživljaju jedinstva s bićima oko sebe, kad u njima prepoznamo isti onaj Duh Božji koji prebiva u nama, kad nam se čini kao da smo mi ti koji prebivamo u bićima izvan nas, ali to onda više nismo mi, nego je to Bog kao ono najviše u našoj duši (njena najviša razina u Kabali zvana *Jehida*, simbolički Ψ_{Bog}) ili duša koja vidi to jedinstvo s bićima oko nas postaje sljubljena (*d'vekut*) s Bogom koji boravi na

toj razini duše kao da je On ta razina duše (**Bog_ψ**). Primjer iz *Job* 5,23: „*Jer ti ćeš biti u savezu s kamenjem na njivi, a zvijeri poljske bit će u miru s tobom.*“

Tablica 41: Uzdizanje do najvišeg smisla

Sefira	Duševni porivi	Vrlinom do biti Božjih atributa
<i>Keter</i>	Transcendiranje u vjeri	Vjerom (<i>emuna</i>) do Božje uzvišenosti
<i>Hokma</i>	Zadobivanje uvida u nesebičnosti	Nesebičnošću (<i>bitul</i>) do Božje mudrosti
<i>Bina</i>	Analiziranje u radosti	Radošću (<i>simha</i>) do Božjeg razuma
<i>Hesed</i>	Davanje (u ljubavi)	Ljubavlju (<i>ahava</i>) do Božje milosrdne ljubavi
<i>Gevura</i>	Uskraćivanje (u strahu Božjem)	„strahom Božjim (<i>jirat Jahve</i>) do Božje pravednosti
<i>Tiferet</i>	Usklađivanje u milosrdnosti	Milosrđem (<i>rahamim</i>) do Božjeg sklada i ljepote
<i>Necah</i>	Svladavanje prepreka u povjerenju u Boga	Povjerenjem u Boga (<i>bitahon</i>) do Božje pobjedonosnosti
<i>Hod</i>	Ustrajnost u iskrenom slavljenju Boga	Iskrenošću (<i>temimut</i>) do Božje slave (svjetlosti kao metafore Božje snage)
<i>Jesod</i>	Sebeozbiljivanje (nastavak života u vlastitom potomstvu)	Istinoljubivošću (<i>emet</i>) do Boga kao izvora i temelja života
<i>Malkut</i>	Komuniciranje s okolinom u poniznosti	Poniznošću (<i>šiflut</i>) do Božjeg kraljevanja

11.2 Najviši smisao u Tori

Moramo najprije postati *svjesni* najvišeg smisla, zaživjeti ga u sebi i potom mu dati neki *izraz*. Čitava **Tora** je onaj vanjski izraz ona *odjeća* u koju se, u viđenju njezinih autora (Mojsije i ostali)

„obukao“ doživljaj najvišeg smisla sveg postojanja počam od stvaranja, egzila i otkupljenja židovskog naroda. Nije najprije postojala riječ koju su na nebesima čuli pisci **Tore**, nego je najprije bila *vizija* stvaranja svijeta i njegovog stvoritelja – vizija u vidu sinkretičkog doživljaja smisla – a potom su tu vlastitu viziju **ljudi oblikovali u tekst** koji je proglašen svetim, nama danas poznat kao *Tora* (תּוֹרָה). **Viđenje, doživljaj stvaranja** i doživljaj Stvoritelja to je ono što trebamo smatrati *svetim* i uzvišenim – to je ono najviše ljudsko u svojoj ljepoti i uzvišenosti; nije tekst *Tore* svet sam po sebi, nego je svet po tome što je **zapis nečeg svetog** a to je svetost ljudskog doživljaja – sveti ljudi su imali taj doživljaj i to je ono sveto što je oblikovano u tekst svete knjige, *Tore*.

A što je sa *sadržajem* Tore, je li taj sadržaj izmišljen ili je on opis zbiljskih događaja?

Naravno da je istinit, ali ne u doslovnom smislu; događaji su se desili, postoji stvoritelj svijeta, ali ne nužno onakav kakvim je izrečen u Tori; na pr. iako se u Tori govori kako Bog svojom rukom izvede izraelski narod iz Egipta, očito je da Bog *nema* ruku u smislu dijela tijela što ga zovemo rukom, nego da je izveo, oslobodio izraelski narod vodeći ga nekom silom, nečim što je najpribližnije izrečeno kao ruka (u viđenju to i nije bila ruka, nego vođenje nečim, nešto narod-vodeće, a potom u oblikovanju teksta u izričaju viđenja to je nazvano rukom, jer ono „nešto-narod-vodeće“ ne bi baš bilo komunikativno kao kad se kaže „ruka“ (znamo da čovjek svoje dijete vodi *rukom*).

Tablica 42: Hod k ispraznosti i suhod s Bogom na primjeru sefira *Jesod*

	Hod prema ispraznosti	Suhod s Bogom u smislenosti
Adam	Živi cjeloviti doživljaj	Živi cjeloviti doživljaj

Kadmon	blaženstva tijela i duše	blaženstva tijela i duše
Acilut	Traži put verbalizacije da bi punina smisla konvertirala u riječi, često u (vulgarno) brbljanje.	Sluša od Boga izgovorenu riječ za spolni život (Levitski zakon 18).
Beria	Čovjek se predaje narcisoidnom egzibiranju snage, onaj blaženi višak snage libida pokušava se iskazati u osvajanju, nadmoći nad drugim bićem.	Živi vrlinu istinoljubivosti (emet)
Jecira	Pritom robuje izgledu drugog bića i pati zbog svog vlastitog <i>umišljenog</i> nedostatnog izgleda („Joj što sam ružan/ružna!“).	Pritom <i>ne</i> robuje izgledu drugog bića i ne pati zbog svog vlastitog <i>umišljeno</i> nedostatnog izgleda. Nastoji na sebe-ozbiljivanju kroz istinu. Odvlači pažnju od negativnog vida duševnog poriva – od hedonističke samoživosti, do istinskog sebe-ozbiljenja, do radosti u autentičnom življenju
Asija	Tako ono slatko strujanje snage u tijelu i sunčana vizija života prelazi u tzv. <i>objektivni događaj</i> s tek blagom refleksijom doživljaja – sve je zapravo neka romansa ili „love	Tako ono slatko strujanje snage u tijelu i sunčana vizija života biva očitovano na razini konkretnog zbivanja između pojedinačnih ljudi.

	story“.	
--	---------	--

11.3

11.4 Tijelo i smisao

Duša i Bog – vježba

„Duša se uzdiže i otvara Bogu, a Bog ulazi u dušu i ispunja je svojom milošću.“

Slika: duša se uzdiže i širi poput lijevka da primi u sebe Božju milost.

Tjelesni stav: sjediti na podu, ruke uzdizati ka gore u obliku lijevka;

Disanje: udisaj, uz leđa uz mentalno ponavljanje *Jud-He*; izdisaj, niz prednju stranu tijela uz ponavljanje *Vav-He*.

Mentalno-zvuk: Jud > Heee (ruke do iznad glave); Vav > Heee (ruke se spuštaju ispred tijela).

Smisao (govor koji se čuje): kad sadržaj duše, njena artikulacija nekom misli, postane regulativa ljudskog ponašanja. **Smisao** je *misao* koja postane značajna za ljudsko *življenje*.

Ψ_{BOG} duša na najvišoj razini otvara se Bogu i *poistovjećuje* s naravi Boga ili postaje *duša pod vidom Božje naravi*; ne da se duša *obogotvoruje*, nego prestaje biti pripadna samo čovjeku, ona postaje sadržana u Bogu. **BOG Ψ** Bog ulazi u dušu koja se otvara. Na toj razini duša *Jehida* postaje istovjetna s Bogom koji je najviša duša¹⁰¹ ili *Bogom pod vidom duše*.

Somatizacija duhovnog uvida

¹⁰¹Elohim šehu ha nešama.

Onaj temeljni duhovni **uvid** da je Bog stvoritelj svega i da stvara život da bi se u njemu *uživalo*, jer Bog koji je po svojoj bitnoj naravi najviša sreća (*ananda*) unosi svoje blaženstvo u živa bića, pa bi ona stoga trebala *živjeti* to blaženstvo, *sretno* živjeti – taj uvid trebamo nekako pretvoriti u **tjelesni doživljaj**, naime, da taj uvid osjetimo kao nešto, neki pokret i osjećaj u našem tijelu (u glavi?) i da taj tjelesni ugođaj možemo po volji reproducirati i time izazvati stanje sreće u sebi; to bio kao neki *simbol* (poput indijske mantre koja samim svojim ponavljanjem mijenja psihičko stanje u čovjeku u smislu smirenijeg i ugodnijeg stanja).

1. Asane: Božje blaženstvo ulazi i ispunja naše tijelo.

2. Disanje: Dišemo duboko i usporeno tako da nas prožme spoznaja da je život blaženstvo.

3. Molitva: Otvaramo se Bogu da nas ispuni svojim blaženstvom.

Bog stvara život da bi se u njemu uživalo, jer Bog koji je po svojoj bitnoj naravi najviše blaženstvo unosi to blaženstvo u živa bića, da bi ona živjela to blaženstvo, i sretno živjela.

4. Kontemplacija: na odnos blaženstva i tijela. Pritom u sebi mentalno ponavljamo misao: „Bog je blaženstvo ja ga živim svojim tijelom“

U tijeku kontemplacije misao prelazi u *smisao*; može li smisao preći u tihi unutarnji *zvuk*¹⁰²?

¹⁰²Taj tihi unutarnji zvuk, kao zvučna esencija iz smisla jedne misaone cjeline (sintagme), može se pojaviti kao *popratna* zvučna pojava.

Ako nekom tjelesnom stanju pridamo verbalni prikaz (tijelo => tekst) onda važi i obrat: nekom tekstu, koji je iskaz nekog duhovnog uvida možemo pridružiti neki tjelesni izraz (stav ili pokret), tj. možemo **somatizirati** duhovni uvid:

Uvid => tekst => **tijelo**

Prava erotska literatura trebala bi verbalizirati odgovarajuće somatsko stanje, erotsku pobuđenost (soma_E => tekst_E); loša, tobožnja „erotska“ literatura to ne čini!

E sad, ako nam je više stalo do teksta čiji je sadržaj neki duhovni uvid, na pr. narav *En Sofa* u Kabali, onda bi bilo dobro kada bismo takav tekst mogli somatizirati, dakle konvertirati u radnje tijela (tekst_D => soma_D).

I sad, kako su inače stanja tijela *jača* i uvjerljivija od stanja duha, navedenom somatizacijom duhovnog uvida (uvid_D => **soma_D**) imali bismo stanja duha prikazana kao stanja tijela (soma_D) a ona bi se lakše nosila u nadmetanju sa **soma_E** (somatska stanja erotske uzbuđenosti); duhovni uvidi zadobili bi veću snagu kao somatska stanja (soma_D) i bila bi bliža čovjeku kao organskom biću koje je često sklono napustiti uzvišenost duhovnih stanja pred naletom ugodnijih i privlačnijih tjelesnih stanja:

soma_E > uvid_D, ali soma_D = soma_E pritom:

Soma_E označuje erotsku uzbuđenost tijela

Soma_D označuje duhovni uvid zaživljen tijelom (somatiziran)

Kada se javi **erotska uzbuđenost** tijela (soma_E) dati joj izraz u govoru (govor_E), potom taj govor zamijeniti duhovnim govorom

(govor **D**), a njega konvertirati u tjelesni izraz (soma^D). Određeni stav/pokret tijela, ritam i dubina daha, kretanje mentalne energije – stanje duše u smislu pokreta intuicije i unutarnjeg govora, dovode do određenog psihičkog (emocionalnog i misaonog) doživljaja. Može li se učiniti da se neki poželjni (mudar i uzvišen) sadržaj prevede u:

- a) Neko držanje tijela;
- b) Neki ritam daha;
- c) Neki unutarnji govor i zvuk.

d) Pa da to troje ujedno (kao integralni simbol) mogu poslužiti tome da se čovjek po volji dovede u poželjno duhovno stanje?

Bog stvara život da bi se u njemu uživalo, jer Bog koji je po svojoj bitnoj naravi najviše blaženstvo (ananda) unosi to blaženstvo u živa bića, da bi ona živjela to blaženstvo, i sretno živjela.

Smisao koji se *čuje* – to je ponovo onaj *govor/tekst* koji je proizveo taj smisao! Prema tome mantra je sam **tekst** koji proizvodi smisao, a on se čuje kao isti onaj tekst koji je taj smisao proizveo. Vrtimo se u **krugu**. Potrebno je izaći iz zatvorenog kruga i od teksta preći na smisao, od smisla preći na:

a) Čin u **tijelu**, prevesti govor u tjelesni izraz, dakle *somatizirati* smisao duhovnog uvida!

b) Čin u **svijetu** ili rad na popravljaju svijeta (*Tikkun Olam*).

Tijelo je simbol

Tekst (Božja riječ) zadobiva smisao koji se simbolizira u onu riječ koje je on smisao, a to je Božja riječ po kojoj bivaju stvorena bića, na pr. ljudsko tijelo. Smisao bića je u Božjoj namisli pri njegovu stvaranju; *Bog* „somatizira“ svoju namisao što znači svoje namjere (namisli) prevodi u tijela raznih bića. *Čovjek* somatizira

svoje uvide što znači da svoje misli prevodi u radnje svojeg tijela, a ono samo je somatizirana Božja misao.

	Namisao	Tijelo
BOG	<i>Na'ase adam</i>	I posta čovjek živa duša
Čovjek	Davanje u ljubavi	Svojom rukom čovjek vrši čin davanja

Kad čovjek svoje misli somatizira on ih prevodi u kretnje svojeg tijela, a ono je rezultat Božje somatizacije. Ali, *što* to čovjek somatizira, tj. čini svojim tijelom?

Čovjek svojim tijelom čini upravo ono što prethodi tijelu na liniji emanacije Božjih atributa, na pr.:

Sefira HESED:

Atribut Božja ljubav (*Hesed*) => **govor** ljubavi (*Šir haširim*)
=> **etika** ljubavi => **čin** ljubavi (davanje) => **fiziološki temelj** ljubavi
=> tjelesni **organ** davanja (ruka).

Namjeru **ljubavi** čovjek somatizira radnjom svojih ruku, jer je Bog stvorio čovjeka i njegovu ruku da bi davao u ljubavi.

Sefira JESOD:

Atribut **Biti-izvor-života** (*Jesod*) => govor života => etika života (*emet*: istinoljubivost) => čin istinoljubivosti (sebeozbiljivanje u istini) => reproduktivni sustav => tjelesni organ istinovanja (neprikrivanja, grč: *aletheia*).

Namjeru **životoljubivosti** (neprikrivanja životnog htjenja za samoozbiljenjem) čovjek somatizira svojim reproduktivnim

organom, jer baš na njemu se pokazuje potreba nadilaženja pojavnosti te uzdizanja k pravom smislu spolnosti (rađanje novog života).

Sefira HOKMA:

Božja mudrost => govor mudrosti (*Mišle, Kohelet*) => etika mudrosti (*bitul*) => čin mudrosti (uvid) => fiziologija (živčani sustav) => organ (veliki mozak).

Sefira BINA:

Božji razum => govor Božje umnosti => etika umnosti (*simha*) => čin umnosti (rašćlanjivanje) => fiziologija (krvni sustav) => organ (veliki mozak).

Somatizacija duševnih poriva

Duševni porivi¹⁰³ trebaju biti rukovođeni pozitivnim moralnim vrlinama da bi bili dobri porivi (*jecer hatov*), inače su zli porivi (*jecer hara*)! Da bi duševni poriv postao zbiljski on mora imati svoj temelj u *fiziologiji* tijela i biti izveden dijelovima ili *organima* tijela, ili *somatiziran*. Bez tog prevođenja u radnje tijela (neko činjenje) duševni porivi nisu djelotvorni. Tako je na pr. **transcendiranje** omogućeno posebnom vrstom disanja; **uvid** ima svoj temelj u zdravom živčanom sustavu i opuštenom radu velikog mozga (desne polutke); intelektualno **analiziranje** ima temelj u dobro nahranjenoj krvi; **davanje** ima svoj temelj u čvrstom koštanom sustavu a biva izvedeno desnom rukom; **uskraćivanje** ima svoj temelj u zdravom

¹⁰³U Y. Ginsburgh to su „**powers of soul**: duševne moći“

srcu a izvodi se lijevom rukom¹⁰⁴; **uskladićvanje** davanja (popušćanja) i uskraćivanja (strogost) ima svoj temelj u dobrom tonusu mišićnog sustava i pravilnom držanju grudnog koša (ne udubljeni i ne oholo nadutom!); **svladavanje** prepreka ima svoj temelj u dobrom radu žlijezda i smjelim hodaњem; **ustrajnost** ima temelj u stabilnom imunosnom sustavu i smjernim hodaњem; **sebeozbiljivanje** (nastavak života u vlastitom potomstvu)¹⁰⁵ ima temelj u reproduktivnom sustavu i istinovaњu u spolnom životu; **komuniciranje** s okolinom ima svoj temelj u zdravom želucu i ispravnom govoru (= ispravna upotreba ustiju), i sl.

Tablica 43:

Sefira	Duševni porivi	Čime se somatiziraju (Fiziologija i dio tijela)
<i>Keter</i>	Samosvijest; Transcendiranje u vjeri	Dišni sustav; iznad tjemena
<i>Hokma</i>	Zadobivanje uvida u nesebičnosti	Živčani sustav; desna polutka
<i>Bina</i>	Analiziranje u radosti	Krvni sustav; lijeva polutka
<i>Hesed</i>	Davanje (u ljubavi)	Koštani sustav; desna ruka
<i>Gevura</i>	Uskraćivanje (u pravednosti)	Srce-krvne žile; lijeva ruka
<i>Tiferet</i>	Uskladićvanje u milosrdnosti	Mišićni sustav; grudni koš
<i>Necaḥ</i>	Svladavanje prepreka u povjerenju u Boga	Endokrini sustav; desna noga
<i>Hod</i>	Ustrajnost u iskrenom slavljenju Boga	Imunosni sustav; lijeva noga
<i>Jesod</i>	Sebeozbiljivanje (nastavak života u potomstvu)	Reproduktivni sustav; spolni organi

¹⁰⁴Možda je to zbog toga što lijeva ruka nekako stoji pozadi, isto tako i lijeva noga.

¹⁰⁵Hebr: hemšekh haḥajim

<i>Malkut</i>	Komuniciranje s okolinom u poniznosti	Probavni sustav; usta
---------------	---------------------------------------	-----------------------

Univerzalna formula

To bi bila formula za uzdizanje na više razinesvjetovala; kratka djelotvorna formula kojom bismo se, uvijek kad *padamo* u svom raspoloženju i *gubimo energiju* u nekom dijelu tijela, mogli *uzdići* – misaono i energijski (*logosno* i *snagosno*). Formula bi trebala sadržavati:

1. **sliku** dotičnog dijela tijela kako se uzdiže u više svjetove (od *Asija*, *Jecira*, *Beria* do *Acilut*);
2. **pokret snage** u tom dijelu tijela prema gore (k svijetu *Acilut*).

Slika *uzdizanja* u više svjetove može se razumjeti kao:

a) praksa **sefirota** kroz četiri svijeta (*arba olamot*), i kao

b) **Doživljaj slike** bića u kontemplaciji upućuje na Božju namisao kojom je dotično biće stvarano, a ta namisao je pravi i najviši **smisao** bića:

Smisao koji se čuje kao *govor* prelazi u govor koji se osjeća kao *pokret snage* a on se pojavljuje kao slika u kontemplaciji bića.

Tablica 44: Božje stvaranje i doživljaj u čovjeku

Božja namisao pri stvaranju bića čini smisao bića	Razrađeni sadržaj pojedine razine	Primjer:
Smisao koji	Ono što bi trebalo biti	Smisao, na pr. spolnog

se čuje kao govor	smisao, ne bi trebalo artikulirati u <i>zli govor</i> , u govor koji ne izriče pravi smisao pojave nego naprotiv stvara <i>iluzije</i> o njoj.	čina ne bi trebalo artikulirati u <i>zli govor</i> , u govor koji ne izriče pravi smisao spolnosti nego naprotiv stvara <i>iluzije</i> o spolnosti (kao jedinom pravom užitku života).
Govor koji se osjeća kao pokret snage	Govor djeluje na psihofizičko biće čovjeka; govor je izraz <i>snage</i> pa stoga djeluje na <i>kretanje</i> snage u tijelu. Ako je govor pogrešan onda on pokreće na krivo događanje snage u tijelu.	Govor o spolnosti počesto je kriv i naopak, nepriličan i štoviše neadekvatan zbiljskoj spolnosti pa stvara <i>iluzije</i> i kao takav vodi u krivo činjenje.
Pokret snage koji postaje slikom	Pokret snage u tijelu vodi u stvaranje <i>predodžbe</i> po kojima se volja upravlja ¹⁰⁶ Ako je smisao bio krivo artikuliran u loš <i>govor</i> , a govor je odredbeni razlog kretanja <i>snage</i> , onda se doživljaj kretanja snage predočuje ili slavodobitno ili malodušno pesimistički.	<i>Slavodobitno</i> predočavanje kretanja snage koja je određena zlim govorom koji ne odražava istinski smisao spolnosti, može voditi u zlo činjenje i često to i čini.

¹⁰⁶Po Kantu volja je djelovanje prema predodžbama.

11.5 Uzdizanje do smisla i silazak u akciju

Ne postoji riječ, ili sintagma, u hrvatskom pa ni u drugim jezicima koja bi označavala postupak uzdizanja od pojave do njenog smisla. Međutim, u Kabali, postoji put uzdizanja od percipirane *pojave* do uvida u njen *smisao* koji se najčešće sastoji u namisli (namjeri, nakani) kojom Bog stvara tu pojavu. Faze na tom putu su:

a) **Opažaj** pojave i odnos prema njoj – uživanje u pojavi, ili rad na njoj, i sl.;

b) **Osjećaj potrebe** za smislom koji čovjeka tjera na traženje tog smisla putem uzdizanja kroz sefirote;

c) **Doživljaj smisla** ili uvid u smisao pojave koji se nastoji što duže zadržati što intenzivnije proživjeti.

Možemo li, temeljem navedenih faza puta uzdizanja od pojave do smisla, stvoriti neku novu riječ ili sintagmu koja bi označavala navedeni put? To ćemo pokušati učiniti tako da svakoj fazi (ili stupnju) pridodamo neki označitelj: kratku odredbu, sliku, početni slog hebrejske riječi u verbalnom opisu, riječ koja karakterizira ono čovjek čini na svakoj od faza.

heb.: TOFHITMAŠ

	slika	Slog hrv.	radnja
Pojava,	Sinkretička cjelina;	TOF	Percepcija

fenomen (tofa'a)	poziv na akciju i uživanje		pojave/bića
Uzdizanje (hit'alut)	Usmjerenost pogleda prema gore koji traži smisao	HIT	Traženje smisla u pojavi: što je njezina svrha?
Smisao (mašmaut)	Smireni uvid u pravu narav pojave, njen smisao = Božja namjera	MAŠ	Čovjek se smješta usmisao pojave; hoće živjeti u Božjoj blizini.

Riječ „**tofhitmaš**“ označit će dakle put uzdizanja od pukog opažanja pojave do uvida u njen *smisao*, a to je namjera kojom Bog stvara to pojavu. Reći ćemo, na pr.: taj čovjek se toliko *izgubio* u pojavnom svijetu da mu nije ni palo napamet da primjeni *tofhitmaš*.

Kako utemeljen u doživljaju smisla djelovati u realnom svijetu pojava?

MAŠJERITOF

	slika	Slog hrv.	radnja
Utemeljen u doživljaju smisla (mašmaut)	Smireni uvid u pravu narav pojave, njen smisao = Božja namjera	MAŠ	Čovjek uživa u svijetu smisla pojave; uživa živjeti u Božjoj blizini, ali misli o mijenjanju svijet u skladu s uvidom u smisao pojava.
Silazak u svijet;	Usmjerenost pogleda prema realnom	JER I	Čovjek traži puteve djelovanja u svijetu

spuštanje u svijet (jerida)	svijetu ; poziv na akciju		
Realni čin u svijetu pojava, fenomena (tofa'a)	Djelovanje, čin u svijetu pojava , utemeljen u doživljaju smisla	TOF	Aktivnost u realnom svijetu; djeluje na pojave da bi ih mijenjao na bolje (<i>tikkun haolam</i>)

„**Mašjeritof**“ bi bila nova riječ, kovanica; koja bi označavala *silazak* iz svijeta doživljavanja smisla u svijet *djelovanja* u svijetu *fenomena*. Reći ćemo, na pr., taj se čovjek toliko ugnijezdio u svijetu smisla i opustio u njemu da je *zaboravio* primijeniti postupak *mašjeritof*.

12. ZAKLJUČAK – Uzdizanje do izvornog smisla

U praksi Kabale ne treba tražiti ekvivalente smisla (zvučne, snagosne ili vizualne) na putu emanacije Božjih atributa od samog izvora (*En Sof*) kroz svjetove do fizičke pojave, nego svaku fazu emanacije *intenzivirati*, tj. do kraja osvijestiti i proosjećati, jer to je sve ono što se na kraju puta, u pojavi, očituje kao onaj smisao koji nas očarava kao zagonetna tajna. On nas i potiče, na traženje izvornog smisla i traži od nas da se uspinjemo putem unatrag, protiv struje, kroz sve razine duše do najviše razine duše u *Bogu* i Boga u *duši*.

Svaku fazu intenzivirati:

Ono zadnje pojavljivanje ima svoju vrijednost i privlačnost, neku tajnovitu čar koja ne pripada samoj pojavi, nego je projekcija iz viših razina duše – ono vizualno iz razine *Ruah*; ono snagosno iz razine *Nešama*; ono logosno ili u riječima izgovorivo, iz razine *Haja*. I, upravo te vrijednosti bi trebalo osvijestiti i intenzivirati i uzdignuvši se u više razine duše, u njima uživati, jer one su te koje daju smisao samoj fizičkoj pojavi u svijetu *Asija*.

Uspinjanje putem unazad:

To je praksa Kabale – uzdizanje kroz svjetove do samog izvora, a to je *En Sof*. Da bismo mogli **gledati** i uživati u čistim likovima bića (pojava) moramo se uzdignuti do razine duše *Ruah*. Da bismo mogli **osjetiti** kretanje snage u pojavi, njenu snagosnu komponentu, moramo se uzdignuti do razine duše *Nešama*. Da bismo mogli misliti logosnu dimenziju bića i čuti je izgovorenu u riječima, moramo se uzdignuti do razine duše *Haja*.

Kako se to postiže?

1. Življenjem u duhu Kabala učenja što znači primjenom Kabala postupaka na odgovarajućim razinama duše.

2. Uživanjem u djelima umjetnosti:

- a) *likovnih* umjetnosti za uzdizanje do duše *Ruah*.
- b) *plesnih* umjetnost za uzdizanje do duše *Nešama*.
- c) *književnosti* i *glazbe* za uzdizanje do duše *Haja*.

13. LITERATURA

1. **Ariel S. David** (1993), *Die Mystik des Judentums*. Prijevod originala: *The Mystic Quest*. Munchen: Diederichs Verlag.
2. **Bettini**, Dolores (2004), *Kabala – Stvaranje svijeta*. Zagreb: CID-NOVA.
3. **Brkić**, Miljenko (2020), *Praksa Kabale – put uma, srca i čina*. www.digitalne-knjige.com
4. **Brkić**, Miljenko (2020), *Adam Kadmon u praksi Kabale*. www.digitalne-knjige.com
5. **Brkić**, Miljenko (2021), *Eros i Kabala*. www.digitalne-knjige.com
6. **Brkić**, Miljenko(2021), *Psihologija Kabale*. Zagreb: IEP.doo
7. **Coward** G. Harold (1997), *The Sphota Theory of Language*. Delhi: Motilal Banarsidas.
8. **Da-don Kotel** (2004), *Židovstvo - život, teologija i filozofija*. Zagreb: Profil
9. *Der Sohar – Das heilige Buch der Kabbala* (aus dem hebraischem ubertragen und herausgegeben von Ernst Müller). Diederichs gelbe Reihe.
10. **Domaš**,Jasminka (2006), *Kabalističke poruke*. Zagreb; MISL.
11. **Domaš**,Jasminka (2003), *Židovska meditacija*. Zagreb: MISL.
12. **Drob**, L. Sanford (2000), *Kabbalah Metaphors: Jewish mystical themes in ancient and modern thought*. Jason Aronson
13. **Drob**, L. Sanford (2000), *Symbols of the Kabbalah: philosophical and psychological perspectives*. Jason Aronson.
14. **Eigen**, Michael (2012), *Kabbalah and Psychoanalysis*. London: Karnac.

15. **Eigen**, Michael (2014), *A Felt Sense – More Explorations of Psychoanalysis and Kabbalah*. London: Karnac.
16. **Elior**, Rachel (2007), *Jewish Mysticism: The Infinite Expression of Freedom*. Littman
17. **Frankl**, Viktor (2007), *Život uvijek ima smisla – Uvod u logoterapiju*. Zagreb: Provincija franjevac trećoredaca.
18. **Ginsburg** Yitzchak. *The Basics of Kabbalah*
19. **Ginsburg** Yitzchak. *The Hebrew Letters: The Mystical Significance of Hebrew Letters*.
20. **Ginsburgh**, Yitzchak. *Body, Mind and Soul: Kabbalah on Human Physiology, Disease and Healing*. www.inner.org
21. **Gray**, William (1975), *The Ladder of Lights (or Qabalah Renovate)*. A Helios Book.
22. **Idel, Moshe (1988)**, *Kabbalah: New Perspectives* (Yale University Press, New Haven and London,).
23. **Idel**, Moshe (1988), *Studies in Ecstatic Kabbalah* [Albany, N.Y., State University of New York Press,]
24. **Idel**, Moshe (1988), *The Mystical Experience in Abraham Abulafia* (tr. from the Hebrew by Jonathan Chipman. Albany, State University of New York Press,).
25. **Idel**, Moshe (1989), *Language, Torah and Hermeneutics in Abraham Abulafia* (tr. Menahem Kallus. Albany, State University of New York Press,).
26. **Jeruzalemska Biblija** (2004). Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
27. **Leet**, Leonora (1999), *Renewing the Covenant: A Kabbalistic Guide to Jewish Spirituality*. Inner Traditions.
28. **Leet**, Leonora (1999), *The Secret Doctrine of the Kabbalah: recovering the key to Hebraic sacred science*. Inner Traditions.
29. **Leet**, Leonora (2004), *The Universal Kabbalah: Deciphering the Cosmic Code in the Sacred Geometry of the Sabbath Star Diagram*. Inner Traditions.

30. **Maier**, Johann (2004), *Die Kabbalah: Einführung – Klassische Texte – Erläuterung*. München: Beck Verlag
31. **Matt**, Daniel C. (2006), *Suština kabale*. Zagreb: VBZ
32. Na stranici www.chabad.org mogu se naći dobri, stupnjevani po težini, uvodi u hasidizam i Kabalu
33. **Patterson**, David (2005), *Hebrew Language and Jewish Thought*. London: Routledge.
34. **Plevnik**, Danko (2006), *Pravo na vlastiti smisao*. Zagreb: Prometej.
35. **Schochet** I. Jacob (1988), *Mystical Concepts in Chassidism*. New York: Kehot Publication Society.
36. **Scholem**, Gershom (1995), *Major Trends in Jewish Mysticism*. New York: Schocken Books.
37. **Scholem**, Gershom (1996), *Über einige Grundbegriffe des Judentums*. Suhrkamp
38. **Scholem**, Gershom (1998). *Kabala i njezin simbolizam*. Zagreb: MISL
39. **Scholem**, Gershom (2013), *Zur Kabbala und ihrer Symbolik*. Suhrkamp.
40. **Suares**, Carlo (1970), *The Cipher of Genesis*. Boston, MA: Weiser Books.
41. *The Interlinear NIV Hebrew-English Old Testament* (1987). Grand Rapids (MI): Zondervan Publishing House.
42. **The Zondervan Corporation** (1985); *The NIV Study Bible*. London: Hodder and Stoughton.
43. *The Zohar*, Translation and Commentary by **Daniel C. Matt**. Pritzker Edition. Stanford University Press.
44. **Tzadok Ariel (1996-2004)**, *The Fundamentals of Kosher Kabbalah. A Guide to Kabbalistic Concepts And Terminology*. www.KosherTora.com

45. *Zohar – The Book of Splendor* (1977), Edited by Gerschom Scholem. New York: Schocken Books.

14. LEKSIKON

Abba (hebr: otac): parcu^{f*}107 koji se odnosi na sefira* *Hokma*.

Acilut: razina svijeta kojemu je svojstvena blizina Bogu; na toj razini Bog svojim govorom doziva buduća stvorenja u postojanje.

Adam Kadmon (iskonski čovjek): antropomorfna konfiguracija deset Božjih atributa na najfinijoj razini emanacije iz *En Sof*. U Kabala praksi Adam Kadmon predstavlja idealni uzor kojem se kabalist želi približiti i primjeriti svojim življenjem.

Ahava: ljubav*, vrlina pripadna sefira *Hokma*.

Ajin: *ništa*, u smislu stanja bitka prije uobličavanja u *nešto* (*ješ*)*.

Andeli: predstavljaju Boga pod vidom *forme*; Božji atribut kako se pojavljuje u svijetu *Jecira* – oblik pojavljivanja Božjih likova za svaki Božji atribut.

Arkandeli: Predstavljaju Boga pod vidom *snage*; Božji atributi kako se pojavljuju u svijetu *Beria* – način očitovanja **Božje dinamike** specifičan za svaki Božji atribut.

Arik Anpin („dugo lice“): isto što i Atik Jomin), parcu^f koji se odnosi na sefira *Keter*.

Asana: statički položaj tijela u yogi; zauzme se neki položaj i ostane u njemu 10-15 sekundi.

Asija: svijet *činjenja* (za čovjeka); za Boga to je svijet stvorenih bića koja nastaju oblikovanjem (likovi iz svijeta *Jecira*) snage (iz svijeta *Beria*)

¹⁰⁷ Asteriks (*): pogledaj označeni izraz u Leksikonu.

Askeza: vježbanje, odricanje od suvišnog udovoljavanja tjelesnim potrebama.

Beria: svijet Božjeg *stvaranja*; Bog na toj razini iz samog sebe izvodi onu snagu koja će biti supstancijom budućeg bića, na primjer proizvodi svjetlo kao supstanciju „dvaju svjetlila“ (Sunca i Mjeseca u *Post* 1,14).

Bina: sefira koja odgovara Božjem atributu umnosti.

Bitahon: povjerenje (u Boga), vrlina vezana uz sefira *Necah*.

Bitul: ne-egocentričnost, samozatajnost, vrlina vezana uz sefira *Hokma*.

Bog: Najviši subjekt svega, Bog je uvijek neki *Tko*, prva i najviša osoba; Stvoritelj koji i dalje održava svijet. Bog svake pojedine religije dan je kao neka predodžba o onom bezgraničnom koje se u Kabali zove *En Sof*. U židovskoj vjeri postoji samo jedan Bog, njegovo ime je **JHVH** (pišu se samo suglasnici, jer su samoglasnici nepoznati!).

Božja imena: Postoji jedno Božje ime, ime *jednog* Boga i to je *Tetragramaton* (JHVH). To ime se ne izgovara, nego se namjesto njega govori *Adonai* (Gospodine) ili *Hašem* što znači „Ime“. Međutim, u Kabali se uz svaku sefira (Božji atribut) veže jedno ime koje se smije izgovoriti i zazivati. Tih imena ima deset. U Kabali se još često govori o 42 imena, o 72 imena i sl.

Božja slava: silno Božje svjetlo kao alegorija Božje snage; vezuje se uz sefira *Hod*.

Božji atributi: deset atributa pripadnih Bogu: uzvišenost, mudrost, umnost, ljubav, pravednost, ljepota, pobjedonosnost, slava, utemeljivanje, kraljevanje. U *1.Ljet* 29,11 navedena je većina tih atributa.

Božji um: Božji atribut koji emanira kroz četiri razine svijeta kao sefira *Bina*.

Da'at: označuje *znanje* kao sintezu mudrosti i uma; neki ga autori navode kao zasebnu sefira, iako to izvorno nije.

D'vekut: doslovno „priljepljivanje“ označuje tijesno priljubljivanje Bogu.

Dharana: u yogi označuje fokusiranost uma na predmet meditacije.

Dhyana: u yogi označuje fokusirani tok svijesti usmjerene na neki predmet.

Duh, unutarne iskustvo: Yitzchak Ginsburgh tim izrazom označuje stanja duše *Nešama* u svijetu *Beria*.

duševne moći: Yitzchak Ginsburgh tim izrazom označuje porive duše *Ruah* u svijetu *Jecira*.

Ec hajim: vidi *Stablo života*

emanacija: proistjecanje, proizlaženje; u Kabali označuje očitovanje biti Božjih atributa u prolazu kroz četiri svijeta (arba olamot*).

emet: istina, istinoljubivost, vrlina vezana uz sefira *Jesod*.

emuna: vjera, vrlina vezana uz sefira *Keter*.

En Sof: U Kabali naziv za najvišu zbilju koja je bezgranična, stoji na početku sveg postojanja, neiskaziva je iako u sebi sadrži potencijalno sva moguća svojstva.

Erotika: opći izraz koji pokriva široko područje čovjekovog života povezanog s ljubavi. Može se govoriti o ljubavi prema mudrosti – *filozofija*; o ljubavi prema Bogu – *vjerska ljubav*; o

ljubavi prema drugom čovjeku – *roditeljska* ljubav, *prijateljska* ljubav, *erotska* ljubav; o spolnom odnosu na čisto tjelesnoj razini – spolna ljubav (u svakodnevnom žargonu govori se o „seksu“).

Esencijal: Esencijal je bit (esencija) združena sa snagom; dakle, ne puka tvorba *mišljenja* u smislu bitnih odlika nekog skupa pojedinačnih bića, nego sama po sebi zbiljski *opstojeća* bit. Na primjer, esencijal dobrote je dobrota ne kao svojstvo nekog čovjeka, nego dobrota koja postoji prije i neovisno o bilo kojem pojedinačnom čovjeku, a zahvaljujući esencijalu dobrote netko može postati dobar. U tom smislu esencijali odgovaraju naravi *sefirota* u Kabali gdje bi, na primjer, *esencijalu* dobrote odgovarala sefira *Hesed*.

Esencijalno mišljenje: Ono mišljenje koje preuzima poziciju srednjevjekovnog realizma u pogledu egzistencije univerzalija; pitanje koje su filozofi srednjeg vijeka postavili bilo je: Jesu li univerzalije (ono opće) *realne* ili su samo puka *imena* za skup bitnih odlika. Realizam smatra da su univerzalije *realne* (otuda mu i naziv). *Esencijalno* mišljenje smatra da su esencije stvarne, da postoje realno, i zove ih esencijalima.

Gevura: sefira koja odgovara Božjem atributu strogosti u pravednosti.

Haja: razina duše vezana uz svijet *Acilut*; duša koja molitvom stupa u neposredni odnos s Bogom, komunicira s njim u mediju govora.

Hasidizam: pokret unutar židovstva utemeljen od Rabi Baal Shem Tov (1698-1760), naglašava služenje Bogu na mistički način pored legalističkog pristupa. Hasidizam naglašava moć ljubavi prema Bogu i svome bližnjemu; zahtjeva emocionalnu uključenost u molitvu (tzv. *kavana*) nasuprot pukom mehaničkom (*keva*) ponavljanju riječi; potiče na otkrivanje Boga u svakom aspektu

života te potrebu i dužnost rada na poboljšanju vanjskog svijeta (*Tikkun Olam*). Jedan od značajnijih grana pokreta je **Chabad** (čit. ḥabad) čije ime je akronim od triju sefirot: **Ḥokma** (Mudrost), **Bina** (Razum), **Da'at** (Znanje); pokret Chabad naglašava važnost intelektualnog pristupa i dubljeg, kabalističkog razumijevanja tradicionalnih tekstova.

Ḥesed: sefira koja odgovara Božjem atributu milosrdne ljubavi.

Hevel: para, dah; u širem smislu: ispraznost, taština, beskorisnost, iluzornost. U biblijskoj knjizi „Propovjednik“ (u izvorniku: *Kohelet*) označuje ispraznost, taštinu, beskorisnost svih stvari.

Hitbonenut: kontemplacija Božjih atributa u njihovoj biti. U kontemplaciji Adam Kadmona razmatra se na koji su način Božji atributi prisutni u ljudskom tijelu – u pogledu lokacije i odgovarajućih fizioloških sustava; u ljudskom umu u pogledu odgovarajućih vrlina.

Hod: sefira koja odgovara Božjem atributu beskrajne *svjetlosti* kao alegorije beskrajne Božje *snage*.

Ḥokma: sefira koja odgovara Božjem atributu *mudrosti*.

Imma(„majka“): parcuć koji se odnosi na sefira *Bina*.

Jecer: duševni poriv koji čovjeka određuje na djelovanje usmjereno prema *dobru* (*jecer hatov*) ili prema *zlu* (*jecer hara*).

Jecira: svijet *oblikovanja*; svijet u kojemu Bog iz svog uma izvodi likove budućih bića.

Jehida: najviša razina duše, na razini Adam Kadmona, koja je sjedinjena s Bogom.

Jesod: sefira koja odgovara Božjem atributu utemeljivanja i izvora svakog života.

Ješ: označuje *nešto* (neko što) proizašlo iz bezgraničnog *En Sof*.

JHVH: ime za Boga u židovskoj religiji. Uobičajeno se čita *Jahve*, ali to nije potvrđeno.

Jihudim: objedinjavanje raznih Božjih imena; objedinjavanje raznih oblička ili konfiguracija sefirota (*parcufim*^{*}).

Jira (jirat JHVH): označuje vrlinu *strahopoštovanja* pred Bogom, pripada sefira *Gevura*.

Kabala: Kabala pripada duhovnoj tradiciji judaizma i sastoji se u *mističkom* pristupu krajnjoj tajni postojanja svijeta i čovjeka. Mistički pristup je takav u kojem se duboko u sebi proživljavaju temeljne postavke nekog učenja.

Kabala ijunit: *teorijski* (teozofski) i *kontemplativni* vid Kabale.

Kabala ma'asit: *činidbena* Kabala, ona koja želi unositi promjene u svijet, ali ujedno želi svojim tehnikama izazivati neobične promjene, često na granici magijskog djelovanja.

Kavana: pomnost, engl.: mindfulness, označuje potpunu sabranost uma pri vršenju neke radnje (pogotovo u molitvi).

Keter: sefira koja odgovara Božjem atributu *uzvišenosti*.

Kohelet: hebrejski naziv za knjigu „Propovjednik“ ili „Ecclesiastes“. Riječ „kohelet“ dolazi od „kahal“ što znači zbor, skup ljudi, pa je kohelet netko tko govori ispred skupa ljudi – **propovjednik**.

Lehagiv musari: djelovanje rukovođeno vrlinama; etički ispravno djelovanje.

Ljubav: složeno čuvstvo (emocija) koje se sastoji u težnji očuvanja cjeline, dobre povezanosti među dijelovima neke cjeline (ljubavne veze, braka, obitelji, veće grupe ljudi, i sl.). Ljubav je *sinkretički* odgovor u situaciji prijepora među ljudima, svađa koje prijete raspadu, rastavljanju cjeline zbog nekih posebničkih ciljeva članova grupe (klase, stranke, naroda, i sl.). Riječ „sinkretički“ označuje „cjeloviti“ odgovor koji iako ne zna za intelektualne razloge održavanja cjeline ipak snažno *osjeća* da je nužno i dobro očuvanje cjeline (obitelji, braka, prijateljstva, i sl.).

Logos, logosnost: filozofski termin koji označuje *umnost* postojanja (u Heraklita *Logos* je najviši um koji upravlja svime) i logosne sveze među bićima. Riječ „logos“ ujedno znači i govor, pa dakle i *izgovorivost* bića – to da ona mogu biti imenovana i da se nalaze u prostoru govora.

Malkut: sefira koja odgovara Božjem atributu kraljevstva.

Mantra: u hinduizmu „misao koja oslobađa“; općenito neka riječ koja predstavlja neko božanstvo ili je njegovo ime; riječ s nabijenim značenjem koja u samoj sebi kao riječ sadrži bitnu narav stvari/bića što ga označuje. *Mantra đapa* je mentalno ponavljanje mantre koje dovodi do duševne smirenosti i do poniranja u dublje slojeve duše; ukoliko tim poniranjem dovede do jake asocijacije (dodira) s nekim duboko zakopanim stresom onda to dovodi do oslobađanja energije koja je uz stres vezana.

Mašjeritof: Neologizam koji označuje Kabala praksu *silazjenja* (heb: *jerida*) od smisla (heb: *mašmaut*) do pojave (heb: *tofa'a*)

Micvot: Božje zapovijedi, ima ih 613. Neke su *pozitivne*, tj. označuju što treba **činiti**, a neke su *negativne*, tj. označuju što se mora **izbjegavati**.

Mistika: predstavlja poseban pristup spoznaji; mistik spoznaje na taj način da se ne odvaja od predmeta spoznaje, nego je u njega uključen; ono što on spoznaje neodvojivo je od njega samog, ili: predmet je u spoznavanju *samo-odnosan* jer je u njega uključen subjekt, što znači svijest subjekta spoznaje. Sam subjekt ujedno je i *objekt* istraživanja; subjekt se smješta u predmet (objekt) svog vlastitog istraživanja. Mistika je ujedno i jedno angažiranje u akciji:

a) Mistik najprije stvori jedan **konceptualni okvir**;

b) Zatim ga **interiorizira** (mentalno pounutrašnji) i time učini intimno relevantnim;

c) Zatim izvodi **akciju** u skladu s tako oblikovanom sviješću.

Mudrost: U grčkoj filozofiji mudrost se sastoji u znanju onog Jednog koje upravlja svime; za Heraklita to jedno je Logos. U židovstvu to jedno je Bog (u Kabali: *En Sof**) i mudrost se sastoji u stavu strahopoštovanja pred Bogom (*jirat Jahve*). Naime, jedino u tom stavu čovjek pravi otklon od svoje egocentričnosti i postaje samozatajan (u Kabali to iskazuje vrlina *bitul* koja pripada sefira *Hokma**).

Necah: sefira kroz koju emanira Božji atribut pobjede.

Nefeš: animalna duša koja upravlja (oživljuje) vitalne funkcije organizma; pripada svijetu *Asija*.

Nešama: umna intelektualna duša vezana uz svijet *Beria*.

Nešamot: skupni naziv za sve razine duša: Nefeš, Ruah, Nešama, Haja, Jehida.

Nukva („kći“): parcuć koji se odnosi na sefira *Malkut*. Sinonim za *Šehina**.

Olam (pl.: *olamot*): upućuje na četiri svijeta (*arba olamot*) kao na razine očitovanja Božjih atributa. To su *Acilut*, *Beria*, *Jecira*, *Asija*.

Parcuf (pl.: *parcufim*): sama riječ znači „lice“; u proširenom smislu u Kabali označuje *obličje* u kojem se Bog pokazuje u jednom ili više svojih atributa. To su Arik Anpin, Abba, Imma, Ze'ir Anpin, Nukva (ili Šehina).

Pardes: akronim zahermeneutiku Kabale koja podrazumijeva četiri razine tumačenja: *Pešat* – doslovni smisao, *Remez* – alegorijski, *Deraš* – homiletički, *Sod* – tajnoviti i najdublji smisao.

Pranayama: kontrola disanja u yogi.

Pratyahara: kontrola osjetila u yogi. Suzdržavanje od vezivanja energije osjetila za vanjske predmete.

Racon: volja, vrlina vezana uz sefira *Keter*.

Rahamim: milosrdnost, vrlina vezana uz sefira *Tiferet*.

Razine govora: u indijskoj filozofiji govora to su: Vaikhari, Madhyama, Pašjanti, Para Vać.

Religija: modus čovjekovog odnošenja spram Apsoluta; u religiji se ono apsolutno predoduje kao neki subjekt – *Bog**, koji je svemoguć, sveznajući i sveprisutan.

Ruah: emotivna duša pripadna svijetu *Jecira*.

Sefira, (pl. Sefiroti): označuje kanal emaniranja*Božjih atributa kroz svjetove počam od potencije atributa u *En Sofu*, preko logosnosti* atributa u svijetu *Acilut*; aspekta stvaralačke snage u svijetu *Beria*; bitnog obličja u svijetu *Jecira*; konkretne, individualne pojave u svijetu *Asija*.

Septagvinta, uobičajeni simbol je (**LXX**): naziv za grčki prijevod Biblije; naziv dolazi od grčke riječi za sedamdeset, jer je upravo 70 prevoditelja radilo na prevođenju.

Simboli sefirota: smisao koji se *čuje* i pokazuje u govoru koji se *osjeća* kao pokret snage koji se *predočuje* i prikazuje potezima u mentalnoj slici. Slika se percipira u pojavi fizičkog bića. Postoje tri komponente simbola:

Zvukovna = govor: Smisao Atributa koji slušanjem Božje riječi sebe artikulira u govor;

Snagosna = unutarnji pokret: Govor Atributa koji življenjem vrline upravlja unutarnjim pokretom;

Vizualna = izgled bića: Unutarnji pokret zaživljen emocijom proizvodi izgled/sliku vrlog bića.

Simha: vrlina ustrajnog radovanja vezana uz sefira *Bina*.

Sitra ahra: „druga strana“ kojoj ne treba pristupati jer predstavlja područje zla.

Slovodinamika: izvodi smisao pojave iz *obličja slova* one riječi koja označuje, imenuje danu pojavu.

Smisao: hebrejska riječ je **mašmaut**; *misao* (hebr: maḥašava) koja pobuđuje čovjekove *snage*, oblikuje ih i usmjeruje k onom cilju koji je inherentan sadržaju smisla. Smisao ukazuje na vezu čovjeka kao *snagovitog* bića (živog bića) s onim *snagovitim* u biću kojeg se smisao traži, kad sadržaj duše, njena artikulacija nekom misli, postane regulativa ljudskog ponašanja. **Smisao** je *misao* koja postane značajna za **doživljaj** nečega. Na pr. *smisao* onog što je označeno riječju "rodni grad" odnosi se na to kako čovjek *doživljava* grad u kojem je rođen.

Stablo života (*Ec hajim*): čovjekolika konfiguracija deset Božjih atributa. Postoje tri stupa: *desni* koji predstavlja milosrđe (sefiroti *Hokma, Hesed, Necaḥ*), na ljudskom tijelu odgovaraju mu desna polutka mozga, desna ruka, desna noga; *lijevi* predstavlja strogost i pravednost (sefiroti *Bina, Gevura, Hod*), na ljudskom tijelu odgovaraju mu lijeva polutka mozga, lijeva ruka, lijeva noga; *srednji* predstavlja ravnotežu i čine ga sefiroti *Keter, Tiferet, Jesod, Malkut*, na ljudskom tijelu odgovaraju mu tjeme, grudni koš, spolni organ, usta.

Svrha, krajnja: je onaj krajnji smisao postojanja što ga određuje Bog pri stvaranju svijeta.

Šehina: „ženski“ vid Boga označuje Božje prisustvo na Zemlji; odgovara parcu *Nukva*.

Šema Jisrael: glavna molitva u židovstvu. Njene riječi su: „Čuj Izraele, Bog naš Bog je jedan.“

Šem Hameforaš: isto što i *Tetragramaton*.

Šiflut: vrlina poniznosti vezana uz sefira *Malkut*.

Tanak: akronim koji označuje hebrejski kanon Biblije, a podrazumijeva **Toru** (Petoknjižje), **Neviim** (Proroci) i **Ketuvim** (Spisi) – sadrži: tri *pjesničke* knjige (*Tehilim, Mišle, Ijov*); pet *svitaka* (*Šir haširim, Rut, Eika (Tužaljke), Kohelet, Ester*); *Daniel, Ezra, Divre hajamim*.

ta'anug: zadovoljstvo, užitak i najviši užitak (blaženstvo) koje prati podvrgavanje ljudske volje (*racon*) Božjoj volji.

Temimut: vrlina iskrenosti vezana uz sefira *Hod*.

Teogramatika: se bavi prevođenjem *smisla* nekog bića, koji je istovjetan Božjoj *namjeri* za to biće, u *slova* hebrejskog alefbeta.

Teosomatika: **Teosomatika** prevodi *smisao* neke riječi u položaje *tijela* – **vanjska** teosomatika; a ako se taj smisao izvodi kao u pokret u tijelu unutarnjeg pokreta onda je riječ o **unutarnjojteosomatici**. Ona koristi tekst teogramatike kao sadržaj kreativne dinamizacije: tekst se prevodi u *zamišljeni* unutarnji pokret kojemu se pridaje *snaga*. Zamišljamo pokret u sebi, alimišljensa *snagom*.

Tetragramaton: četveroslovno ime za Boga – Jud-He-Vav-He (JHVH).

T'fila (molitva): Paradigmatična praksa zbiljske vjere je molitva koje je bit u otvorenosti Bogu, i u iskrenom sebe-prosuđivanju pred Bogom. Molitva se sastoji u obraćanju u vjeri toj najvišoj Snazi, u razgovoru s njom kao živućim subjektom – osobom. Molitva Adam Kadmonu zahtjeva jednu sebe-prosudbu u pogledu primjerenosti našeg življenja idealu Adam Kadmona.

Tiferet: sefira koja odgovara Božjem atributu sklada i *ljepote*.

Tikkun Olam: popravljanje svijeta, vid činidbene Kabale (*Kabala ma'asit*). Sastoji se u izvlačenju i spašavanju *iskri* Božjeg svjetla koje su nakon razbijanja posuda ostale zarobljene u fizičkim ljuskama (*klipot*).

Tofhitmaš: Neologizam koji označuje Kabala praksu **uzdizanja** (heb: *hit'alut*) od pojave (heb: *tofa'a*) do njezina smisla (heb: *mašmaut*).

Tora: Petoknjižje (Pet knjiga Mojsijevih) podrazumijeva nastanka svijeta – **Postanak** (*B'rešit*), izlazak židovskog naroda iz egipatskog ropstva – **Izlazak** (*Šemot*), ispravno vršenje obreda i pridržavanje zakona – **Levitski zakonik** (*Vajikra*), popisi plemena, obredi i ostalo – **Brojevi** (*Bamidbar*), obnovljeni Mojsijev zakon

prilagođen prilikama Jošuinog vremena – **Ponovljeni zakon** (*Devarim*).

Transcendiranje: duševna moć nadilaženja fizičkih pojava, pripada sefira *Keter*.

Unio mystica: mističko sjedinjenje s Bogom, na najvišoj razini duše *Jehida**.

Vrlina: ustaljeni obrazac kojim misaona duša *Nešama* reagira na vanjske pojave; sastoji se u *umnoj*, promišljenoj reakciji na snagosna događanja u svijetu (na njegovu *dinamiku*).

Ze'ir Anpin („Kratko lice“): obličje Božje (*parcuť*) koji obuhvaća sefirote *Hesed*, *Gevura*, *Tiferet*, *Necať*. *Hod* i *Jesod*.

Značenje: ukazuje na vezu *riječi* (označitelj) i realnog *bića*, predmeta (označeno). Riječ je znak za ono što mislimo o tom predmetu, za naš pojam ili sliku o njemu. *Značenje* riječi "grudi" je ono na što ukazuje ta riječ; ona je *znak* za jedan dio ljudskog tijela.

15. SAŽETAK/ABSTRACT

Knjiga se bavi pitanjem smisla. Najviši smisao je definiran kao ona *misao* kojom Bog stvara svijet. Najviši smisao Kabale sastoji se u nadilaženju pukih pojava te uzdizanju u duhu do njihova smisla. To uzdizanje zahtjeva disciplinu i napor u osvješćivanju svih razina ljudskog bića, konkretno: svih razina duše i tijela. Put Božjeg stvaranja ide od Božjih riječi kojima on izgovara buduća stvorenja, preko osnaživanja izgovorenih riječi, konkretnog oblikovanja budućih bića i konačno, njihovo postavljanje u fizički svijet (*Asija*). Put Kabala prakse ide obrnutima smjerom. Od fizičke pojave bića, preko njegova oblića, njegove dinamike, riječi ili zvuka koji odgovara pojavi do njezina najvišeg smisla postavljenog u Božjem umu.

Svaki čovjek doživljava smisao stvari, pojava i živih bića koja susreće oko sebe, ali taj doživljaj smisla je često neuhvatljiv pa se brzo izgubi, prohuja poput vjetra i čovjeku se čini da u životu sve proživljeno završava u odsustvu smisla; u knjizi „Propovjednik“ (*Kohélet*) to je označeno riječju *hevel* (הֶבֶל) koja ima značenje „para“, pa onda u prenesenom smislu znači ispraznost, taštinu, besmisao. Zadaća Kabale je osvijestiti sve razine doživljavanja pojava čime se omogućuje prošireni obzor i finije doživljavanje njihova smisla. Da bi se to postiglo potrebno je proučiti sve razine ljudskog bića i učiniti živom čovjekovu vezu s najvišim bićem – Bogom. Stoga je u knjizi provedeno tumačenje nekih temeljnih

biblijskih tekstova koji se bave smislom čovjekova života, a to su „Propovjednik“ i „Job“. Treba stalno imati na umu da učenje Kabale referira na dublji smisao biblijskih tekstova; Kabala nije ateistička i ne predstavlja neki posebni svjetonazor niti svojevolutni sustav tumačenja. U tumačenju spomenutih knjiga primijenili smo dobro utvrđeni hermeneutički sustav zvan *Pardes* koji podrazumijeva i najdublju razinu tumačenja tajnovitog smisla (*sod*).

Engleski prijevod:

The book deals with the issue of meaning. The highest meaning is defined as the thought by which God creates the world. The highest meaning of Kabbalah consists in transcending mere phenomena and ascending in the spirit to their meaning. This ascension requires discipline and effort in the awareness of all levels of the human being, specifically: all levels of the soul and body. The path of God's creation goes from God's words with which He utters future creatures, through the empowerment of the spoken words, the concrete formation of future beings and finally, their placement in the physical world (*Assiya*). The path of Kabbalah practice goes in the opposite direction. From the physical appearance of a being, through its form, its dynamics, the word or sound that corresponds to the appearance to its highest meaning placed in the mind of God.

Every person experiences the meaning of things, phenomena and living beings that he encounters around him, but this experience of meaning is often elusive and is quickly lost, passes like the wind

and it seems to a person that everything experienced in life ends in the absence of meaning; In the book "Ecclesiastes" (Kohelet) this is indicated by the word hevel (הֶבֶל) which means "water vapor", and then in a figurative sense it means emptiness, vanity, meaninglessness. The task of Kabbalah is to raise awareness of all levels of experiencing phenomena, which enables an expanded horizon and a finer experience of their meaning. In order to achieve this, it is necessary to study all levels of the human being and to make alive man's connection with the highest being - God. Therefore, the book provides an interpretation of some fundamental biblical texts that deal with the meaning of human life, namely "Ecclesiastes" and "Job". It should always be kept in mind that the teaching of Kabbalah refers to the deeper meaning of biblical texts; Kabbalah is not atheistic and does not represent any special worldview or arbitrary system of interpretation. In interpreting the aforementioned books, we have applied a well-established hermeneutic system called Pardes, which also implies the deepest level of interpretation of the mysterious meaning (*sod*).

15. BILJEŠKA O AUTORU

Rođen 22. travnja 1946. u Zadru. Dio djetinjstva proveo u Gorskom Kotaru (Lokve) a osnovnu školu pohađao na Velom Ižu. Gimnaziju završio u Zadru. U Zagrebu studirao najprije fiziku da bi na drugoj godini studija prešao na studij psihologije, filozofije i francuskog jezika na Filozofskom fakultetu. Magistrirao na temu „Kant i problem znanosti“, a doktoriraofilozofiju na temu „Filozofija i paideia u Hegelovu djelu“. Najprije radio na gimnaziji u Karlovcu gdje je predavao filozofiju, psihologiju i francuski jezik. Osim rada u školi bavi se i jogom tako da je držao tečajeve joga-asana za građane Karlovca. Osim toga proučavao i kineski daoizam i vježbe *Qigong*; držao tečajeve *Qigonga* u hotelu na Velom Ižu.

Radio kao profesor na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu gdje je predavao *Filozofiju odgoja* i *etiku*. Držao i izborni kolegij *Uvod u indijsku filozofiju*; osim predavanja održavao i vježbe joga-asana sa studentima. Objavljivao znanstvene i stručne članke; objavio knjigu „Filozofija koja odgaja“ (2006).

Živi u Karlovcu i u Velom Ižu. Intenzivno se, već osam godina, bavi Kabalom. Objavio 16 članaka o Kabali u *Wikipediji*, mnoge video priloge na *YouTube*-u (42 priloga) između ostalih o odnosu Kabale i ljudskog tijela; na web stranici www.academia.edu objavio [12 članaka](#). Iz područja Kabale objavio digitalnu knjigu „*Praksa Kabale – put uma, srca i čina*“ ; „*Adam Kadmon u praksi Kabale*“; „*Eros i Kabala*“, sve tri u izdanju www.digitalne-knjige.com

„*Psihologija Kabale*“ objavljena je 2021. u izdanju nakladnika IEP-D2 iz Zagreba.

Kontakt:

miljenb@gmail.com

RECENZIJAKNJIJE

Miljenko Brkić, *Kabala u potrazi za smislom*

Miljenko Brkić ubraja se među one mislioce koji vjeruju da se svijet ne može shvaćati ni prihvaćati bez transcendiranja materijalnog i prividnog. Iz takve perspektive svijet i čovjek, čovječanstvo općenito, imaju eshatološki smisao. I sama smrt bila bi tek prijelaz na nove, više razine postojanja. Svijet nije, vjeruje, poprište kaotičnih perturbacija već je ustrojen po Božjoj promisli. Zapravo prihvaća vjerovanja da je svijet Božja emanacija. Od takvih stajališta koja su mu svojstvena kao misaonom biću, ali zbog njegove naravi s izrazitim nagnućem prema transcendentalnom, autora zaokupljaju promišljanja i pisanja o mistici, posebno o onoj židovskoj.

U kontekstu promišljanja o mistici i smislu Brkić je sačinio ovu knjigu o Kabali. Poseban dio knjige posvetio je objašnjavanju što je Kabala, o kojoj su mnogi tek načuli. Kabala se zasniva na tekstovima o vizijama židovskih proroka od Mojsija do Malahije. Naravno temelji Kabale su u Bibliji i Talmudu, u ortodoksnom židovstvu. Iako su tekstovi, zasnovani na zapisima o mističnim vizijama Kabala je kao cjelina konzistentno razrađena s tumačenjima skrivenih simboličkih značenja, posebno Božjih atributa. Sve potječe od Božjih atributa, od svemira po do čovjeka kojeg se promišlja od njegove psihologije pa do fiziologije.

U preglednom i sustavnom tekstu Brkić definira osnovne pojmove Kabale kao što su to značenja slova, riječi, govora općenito, brojeva...; sve ima simbolički smisao kojeg treba proniknuti i tumačiti. No, ne samo da upoznaje čitaoca s Kabalom, već izlaže osobne refleksije i njemu bliska filozofska tumačenja.

Naravno, racionalnoj misli su strana takva vjerovanja prema kojima su oznake, znakovi, riječi, osobito imena jednako značajni kao i ono što označuju, što je inače obilježje arhaisko-magijskog

doživljavanja svijeta. No, Brkić uzima zaozbiljno Kabalu kao i druga nežidovska mistična iskustva i vjerovanja što su za ateista puka tlapnja i samozavaravanja. Glavni motiv Brkićevih promišljanja nije samo pitanje o smislu kao traženju i otkrivanju skrivenih značenja već i o smislu ne samo života već i samog svemira. Autor je od onih koji vjeruju da Bog nije digao ruke od svijeta, da skrbi o svemu i svakome. I svijet kao cjelina i svaki pojedinac mogu imati smisao kojeg treba tražiti i tumačiti. Ljude općenito, bili bezvjerci, agnosticili vjernici, zaokuplja smisao, pogotovo svršishodnost osobne egzistencije.

Traženje smisla za mnoge je egzistencijalno pitanje: kako i zašto održavati život s toliko tjeskoba s osjećanjem osobnog i kolektivnog, pa i kozmičkog besmisla. Inače, takve tjeskobne sumnje pokušava se zatomiti i logoterapijom.

U naše doba sveopćih sumnji i tjeskoba što se očituje i u znatiželji za mistikom, u zanimaju za „egzotične“ religije, za „onostrano“, Brkićeva knjigaveć će naći put do čitača, ponajviše među onima koji glavinjaju u bogotraženju.

Ivo Babić, Professoremeritus

RECENZIJA KNJIGE

Miljenko Brkić: Kabala u potrazi za smislom.

Prof. dr. sc. u miru Miljenko Brkić (1946) dugogodišnji je ne samo proučavalac, nego i praktičar Kabale. Njegovo poznavanje Kabale je impozantno, produbljeno i ispitano iz mnogih kutova gledanja. Objavio je tiskanu knjigu *Psihologija Kabale*, digitalne knjige *Praksa Kabale – put uma, srca i čina*, *Kabala i ljudsko tijelo*, *Adam Kadmon u praksi Kabale* i *Eros i Kabalaneke* su potom izdane u formi knjige. Kao pionir promoviranja Kabale na južноеuropskim prostorima istakao se i sa 16 članaka o Kabali u Wikipediji, 42 priloga na YouTube-u te 12 članaka o Kabali na web stranici www.academia.edu. Dakle, radi se o prvorazrednom ekspertu za Kabalu što ulijeva povjerenje u njegovu sposobnost da obradi tako delikatnu tematiku smisla, koju je priredio i rastumačio u 11 poglavlja na 129 stranica.

Dakako, smisla Kabale i u Kabali, što je zahtijevalo savršeno poznavanje jezika i teorije Kabale, čime on suvereno vlada. U svakom trenutku povezuje raznovrsne pojedinačnosti s cjelinom Kabale, a to nevičnome na takav postupak i nepoznavanje osnova Kabale može predstavljati misaoni i čitalački problem. Zbog toga inzistira na shvaćanju Kabale kao duhovnog napora i voljne upornosti: „Najviši smisao Kabale sastoji se u nadilaženju pukih pojava te uzdizanju u duhu do njihova smisla.“ Jukstaponira smisao i misao pa je tako smisao „misao koja pobuđuje čovjekove snage, oblikuje ih i usmjeruje k onom cilju koji je inherentan sadržaju smisla.“ Najviši smisao je ona misao koja stvara svijet, a to je Božja namjera. Takvim stavom odlazi iz sekularnog svijeta smisla i ulazi u sakralni, prije svega judaistički svijet smisla iz kojega izvlači primjere i interpretacije smisla.

Otuda je smisao života sam život koji taj smisao ulaže u konkretne vidove življenja i pri čemu biva bolje ili lošije realiziran. „Vrhovni smisao u Kabali je En Sof koji u sebi sadrži, na način potencije, sve

atribute koji dalje emaniraju kroz svjetove pa na kraju postaju pojedinačna konkretna bića/pojave.“En Sof označuje najvišu bezgraničnu zbilju koja sadrži potencijale svih mogućih svojstava. Čitanje ove knjige zahtijeva stalno korištenje i razumijevanje kabalističke nomenklature, pri čemu pomaže leksikon kabalističkih pojmova na kraju knjige, premda na primjer, u obrazloženju pojma „kavana“ dolazi do određenog proturječja jer se u sklopu hasidizma prikazuje kao emocionalna uključenost u molitvu a u natuknici „Kavana“ kao potpuna umna sabranost, „pri vršenju neke radnje (pogotovo u molitvi).“ Znači li to da svaki pokret u judaizmu ima svoje vlastito značenje kavane? No ovdje se ne radi samo o skriptalnom tekstu, nego i o tabelarnom tekstu pa se čitanje odvija kaoprolaženje kroz kabalističke „algoritamske tablice“.

Smisao u Kabali je interaktivan, on se interiorizira, ali i eksteriorizira, ovisno o strukturi fenomena s kojim se osoba suočava i kako se tangirani fenomeni atribuiraju. Na primjer: „Ono što je smisao Božjih atributa očituje se kao funkcije na različitim razinama svjetova (olamot): Acilut: u riječima izgovoreni ili u zvuku oblikovani smisao; Beria: snagujući smisao je onaj koji se očituje kao kretanje Božje snage;Jecira: oblikujući smisao je onaj koji daje oblik nekom kretanju snage;Asija: djelujući smisao je onaj koji se kao neko individualno biće ili pojava očituje u akciji i interakciji s drugim bićima.

U načelu se može govoriti o tri razine smisla: smislu koji pripada samoj zbilji ili zbiljskom smislu, zatim o smislu koji se doživljava u sebi, doživljajnom smislu i smislu zapisanog riječima jezika a odnosi se na tekst koji u sebi sadrži smisao, tekstualnom smislu. Ovakvo multidimenzionalno tumačenje je konstantni narativ Brkićevog izlaganja sadržaja o smislu u Kabali. Radi se o vrijednom pokušaju da se što uvjerljivije i po mogućnosti jednostavnije objasni međuovisnost i kompleksnost smisla unutar Kabale, što govori i sam naslov drugog odjeljka „Eksplozija riječi u smisao i implozija smisla u riječ“. Premda je njegovo filozofsko obrazovanje vezano za tzv.

kontinentalnu filozofiju, on se pri objašnjavanju smisla služi i analitičkom filozofijom i njenom formalnom metodologijom kao u ovom slučaju:

„Svaka pojava (P) ima svoj smisao (S); na primjer, ljudsko lice, zalaz Sunca, miris cvijeta imaju ili zrače nekim smislom. Taj se smisao može nekako izraziti ili označiti, na pr. pridati mu riječ (R). Isto tako smisao (S) može navoditi, pobuditi, izazvati na neku akciju (A). $P \Rightarrow S \Rightarrow R$; $S \Rightarrow A$ Ako je smisao pojave označen riječima (R) onda i same riječi – budući da su one izraz smisla S – mogu potaknuti na akciju: $R \Rightarrow A$:a) Doživljaj smisla (S) potiče na akciju (A);b) I sam govor potiče na akciju jer govor to je smisao koji čuje duša pa ga artikulira u riječi govora; reproduciranjem govora ponovo se javlja njime označen smisao, a ovaj potiče na akciju: $S \Rightarrow G$ (= pohranjeni smisao ili SL latentni smisao); kada se govor manifestira tada njime označeni smisao potiče na akciju.“

Ipak, ne ostaje predugo savršeni racionalist jer bi onda priča o smislu ranije i nepotpunije završila, već se prepušta organskom misticizmu kojim pronalazi one dijelove smisla koji se ne mogu podvrći takvoj jednadžbi smisla. Zbog toga smisao Kabale definiramomentom „kada teorijsko učenje Kabale postane mističkim doživljajem; to znači ne zadržava se na pukom znanju o objektu, nego se subjekt poistovjećuje sa samim predmetom spoznaje.“U svemu tome poseže i za teogramatikom pa riječju Kabale otkriva smisao Kabale, a onda smislom Kabale učvršćuje riječ Kabale koja vodi Bogu: „Kao što tijelom nastojimo postići stanje čiste sublimnosti tako da postanemo prostorom Božje prisutnosti (sveti prostor = prostor Svetoga), tako i svojom sviješću nastojimo postati prostorom Božje umnosti (sveta svijest = svijest Svetoga).“Stoga „smisao života je istovjetan onoj namisli koju ima Bog pri stvaranju života.“ No postoji i potreba i odgovornost svakog čovjeka da potraži svoj vlastiti smisao u različitim sferama doživljavanja sebe, pojava i smisla. „Smisao je uvijek u doživljaju smisla, a doživljaj ovisi od mnogo toga: psihofizičko stanje, prethodna iskustva, edukacija,

utjecaj okoline, politička manipulacija i demagogija (koja je uvijek neka psihagogija). Psihologija mase uvelike određuje smisao političkih događaja.“

Tu se Brkić za kratkoprividno odvaja od kabalističkog smisla i ukazuje na pretpostavke nastajanja općeljudskog smisla koji se principomstrukturiranja odnosi i na kabaliste. Postmoderni čovjek sve rjeđe išta doživljava autonomno jer se distancira od doživljaja koji ga okupira pa umjesto da ga posve apsorbira i subjektivizira, radije ga, recimo, snima mobitelom te u času njegovog nastanka šalje prijateljima na socijalne mreže. Brkić shvaća tu razliku između izravnog i diseminiranog doživljaja, ispravno sugerirajući da je traženje smisla prije svega duhovna vokacija. Smisao sebe, života, društva nije jednokratni čin. To ovisi o volji, sposobnosti i mudrosti samog pojedinca. Svjestan tog izazova, uočava: „Početno stanje smisla može se predložiti kao neko klupko energije – klupko smisla nabijeno snagom, sklopčano i neprobno – izvor beskonačnih mogućnosti. Ako to smisao-klupko koristimo kao izvor beskonačne snage, izvor iz kojeg se odmotavaju beskrajni tijekovi mogućih događaja, ne samo u psihi nego i u vanjskom svijetu, ne na način preslike onog psihičkog, nego prelaženje, istjecanje iz kugle-smisla u svijet kao neko realiziranje mogućnosti sklopčanih u kugli. Iz kugle u svijet: klupko je pritom izvor, a događaji u svijetu slijede kao učinak izvora koji je uzrok-potencija. Beskrajno mnogo snage je u klupku smisla i ona ne treba uzaludno čekati da postane djelo-tvorna, ona se ne smije zaustaviti na tome da bude tek mogućnost čuda. Sklopčano klupko snage je tu i ono čeka da prijeđe u silna djela u svijetu izvan čovjeka.“

U takvoj dinamici traženja smisla popratna pojava je i gubljenje smisla, čega je potpuno svjestan: „Treba vjerovati u tijek stvari u koji je uključen i sam čovjek. Taj tijek nije neki predmet ispred čovjeka i nije puki objekt što ga čovjek promatra sa strane, nego naprotiv taj tijek je u stalnom odnosu s čovjekom (i čovjeka s

tim tijekom). Svaki infinitezimalni dio tog tijeka u neprekidnoj je interakciji s tijekom bivanja samog čovjeka. Čovjek nije tek puki promatrač nekog vanjskog, objektivnog tijeka stvari, nego je zbiljski tijek sinteza svih mogućih interakcija tijeka stvari i tijeka doživljavanja u psihi.

Stoga čovjek ne smije živjeti kao sudac vanjskom tijeku stvari, nego kao onaj koji u sebi pripušta vanjski svijet da živi s njim, te da dobrohotno ulazi u vanjski svijet i da ga suodređuje. Pritom se ne smije dopustiti da se vanjski događaji na neki način okamene (petrificiraju) u duši, ili da se psihificiraju i tako postanu teret i rana u duši. Isto tako ne treba dopustiti da se smisao psihičkih doživljaja, kao na pr. smisao mudrosnih uvida, otvari, materijalizira u svijetu izvan mene, jer na taj način oni gube snagu i gotovo postaju iluzijama. Ono što je poželjno to je somatiziranje duhovnih uvida, a to znači prevesti psihičku narav uvida u somatsku dimenziju tako da se oni dožive, tj. da se žive tijelom. To je moguće tako da se žive kao unutarnji pokret u duši Nešama – u grudima gdje se u religijskoj ikonografiji smješta „srce“ kao središte duhovnog života. Zaključno: potrebno je živjeti u tijeku stvari ili u rijeci života, ali ne kao objekt i žrtva vanjskih zbivanja niti kao njihov hladni sudac.“

U Kabali je Bog najviši smisao i pa se ne smije reducirati na psihički doživljaj što bi vodilo u psihologizam. Brkić razlikuje Boga i doživljaj Boga u duši, ali zaključuje da je Bog prisutan u duši kao doživljaj Boga: „Iz toga što imamo doživljaj Boga u duši, zaključujemo da Bog egzistira u duši, a to je moguće jedino ako egzistira Bog neovisno o duši.“ U ovoj svojoj šestoj knjizi Brkić se referira i na dva biblijska teksta koja se bave smislom čovjekova života, a to su „Propovjednik“ i „Job“. U tumačenju spomenutih knjiga primijenio je hermeneutički sustav zvan Pardes koji podrazumijeva i najdublju razinu tumačenja tajnovitog smisla (sod).

Podsjeća da je Kabala mistički put u judaizmu koji zagovara i ostajanje u svijetu, ali i uzdizanje k Bogu, što znači da se u pojavama traži viši smisao „a to je namisao kojom Bog stvara bića. U tome je

bit svjetonazorskog učenja židovstva, a mistički put je Kabala koji se sastoji u traženju onog najvišeg smisla u bićima i pojavama koji nije dostupan fizičkim osjetilima, nego se dosiže uzdizanjem duše do one razine bitka (svijet Acilut) na kojoj se može proniknuti (osjećajima, intuicijom, čitanjem svetog teksta, molitvom) Božja namisao koja čini smisao bića. "Najviši smisao se može dostići i čitanjem svetih knjiga u kojima je taj smisao oblikovan u riječi pa se, primjerice, čitanjem Šir Haširim (Pjesma nad pjesmama) otkriva taj smisao kao ljubav (ahava) između Boga i ljudske duše; čitanjem Kohelet (Propovjednik) najviši smisao „kao ono bez čega ništa drugo nema smisla, nego je puka ispraznost (hevel); čitanjem Ijova (Job) otkrivamo najviši smisao kao onoga (Hašem) koji podaruje smisao svemu što se čovjeku događa bila to sreća ili nesreća."

Pored čitanja Tanak (Tora, Proroci, Ketuvim) do najvišeg smisla moguće je doći meditacijom, istinskom molitvom (t'fila) i mističkim doživljajem. Pored najvišeg smisla postoji i izvorni smisao koji pretpostavlja uspinjanje unatrag, „protiv struje, kroz sve razine duše do najviše razine duše u Bogu i Boga u duši. "To je put prakse Kabale da se kroz svjetove dospijemo samog izvora - En Sofa. Življenje duha Kabale podrazumijeva i uživanje u djelima umjetnosti s različitih aspekata duša: likovnih umjetnosti za uzdizanje do duše Ruah, plesnih umjetnost za uzdizanje do duše Nešama i književnosti i glazbe za uzdizanje do duše Haja.

Brkićevo razumijevanje smisla i Kabale popraćeno je stalnim poticanjem učenja Kabale i neodvojivo je od njene doktrinarne povijesti i njene mističke aktualnosti. Smisao njegovog shvaćanja smisla Kabale artikulira se kao dinamički proces i poziv na teoretiziranje i prakticiranje Kabale u čemu je ovom iscrpnom studijom u potpunosti uspio.

Danko Plevnik

Prilog – Ugovor o korištenju digitalnih knjiga

Digitalne knjige by Impero present dopušteno je koristiti samo za osobne potrebe korisnika, čime želimo izbjeći bilo kakvu mogućnost zloupotrebe autorskih prava autora knjige. Korisnici ih mogu slobodno pregledavati, kopirati, umnožavati te pokazivati i slati prijateljima ili svim onim za koje misle da bi ih takvo što moglo zanimati, no svaka druga vrsta distribucije digitalnih knjiga ostaje isključivo i nepovredivo pravo stranice www.digitalne-knjige.com.

Nenad Grbac iz Zagreba, kao nakladnik, s jedne strane (u daljnjem tekstu: nakladnik) i posjetitelj stranice www.digitalne-knjige.com kao korisnik usluge (u daljnjem tekstu: korisnik) zaključuju klikom na link Prihvaćam ugovor o korištenju knjige prije njezina preuzimanja(download), sljedeći:

UGOVOR O KORIŠTENJU DIGITALNIH KNJIGA by IMPERO present

čl. 1.

Ugovorne strane su suglasne da se digitalnim knjigama nakladnika korisnik može koristiti samo za osobne potrebe, pri tome ničim ne ugrožavajući autorska prava nakladnika i pisaca koji su nakladniku dali suglasnost da objavi njihovo djelo.

čl. 2.

U skladu s prethodnim člankom, korisnik knjigu može pregledavati, kopirati, umnožavati i slati svima onima za koje smatra da bi ih knjiga mogla zanimati, a nije mu dopušteno mijenjati sadržaj knjiga, dopunjavati ga, kao ni bilo kakva izmjena u izvornome kodu knjiga (bilo u binarnom ili izvršnom obliku).

čl. 3.

Ugovorne strane su suglasne da je svaka druga vrsta distribucije digitalnih knjiga nakladnika zabranjena odnosno isključivo i nepovredivo pravo nakladnika.

čl. 4.

Slijedom prethodnog članka zabranjena je bez znanja i suglasnosti nakladnika i pisaca bilo kakva komercijalna ili reklamna upotreba digitalnih knjiga, njihovo korištenje u državnim i privatnim ustanovama (fakultetima, školama, knjižnicama, knjižarama i slično).

čl. 5.

Temeljem članka 3. ovoga ugovora zabranjena je i distribucija digitalnih knjiga nakladnika putem elektroničkih medija i Interneta.

čl. 6.

Ovaj ugovor zaključuje se na neodređeno vrijeme, a sve sporove proizašle iz njega ugovorne strane će nastojati riješiti sporazumno, dok se u suprotnome ugovara stvarno nadležan sud u Zagrebu.

Miljenko Brkić

KABALA U POTRAZI ZA SMISLOM

Vlastita naklada

Nenad Grbac

Urednik:

Nenad Grbac

Brkić, Miljenko

**KABALA U POTRAZI
ZA SMISLOM**

www.digitalne-knjige.com

ISBN 978-953-354-355-0

